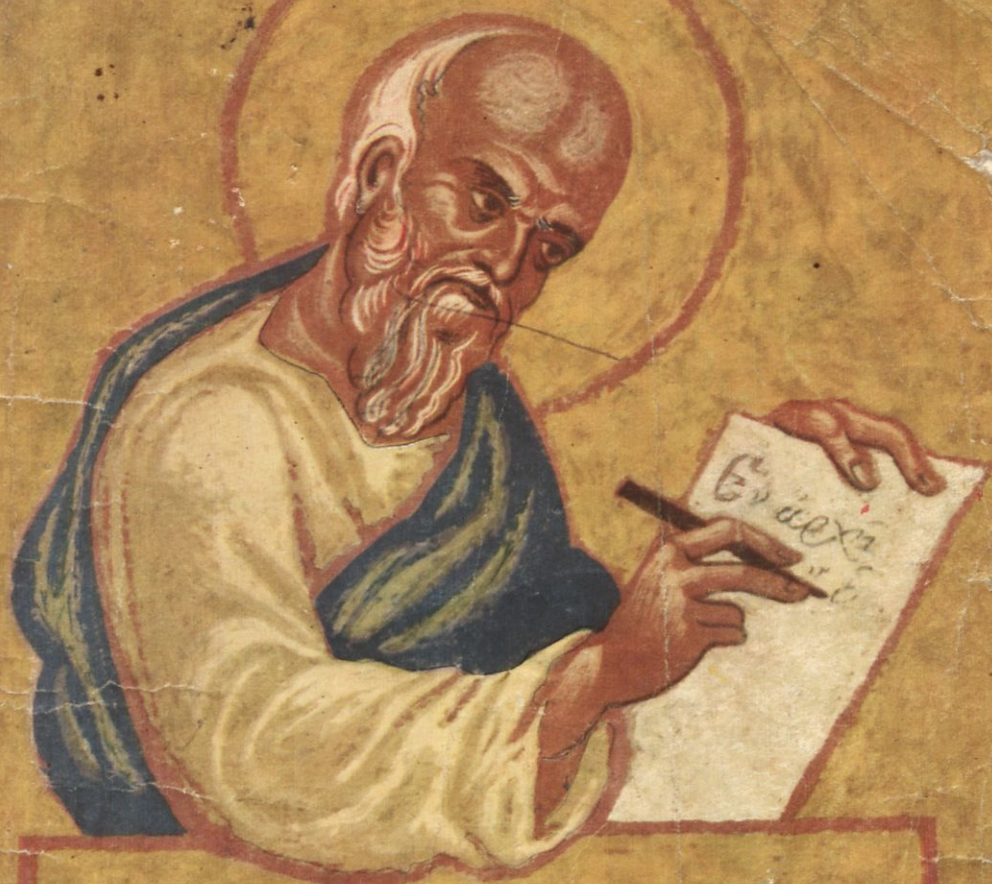

Θ(3)

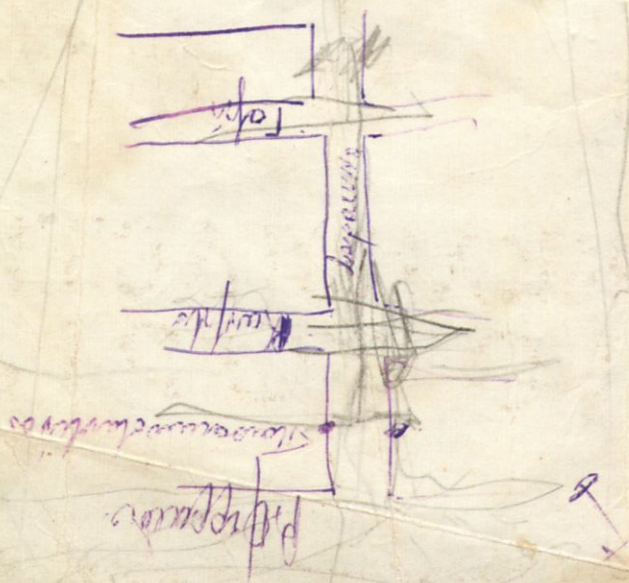
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΞΙΣ Ε'

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΔΙΚΗΤΗ
ΙΤΑΛΙΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΙΝΑΙ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ

Γ. ΣΑΚΚΑ — Θ. ΚΑΡΝΑΒΟΥ

26

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Διά την Ε' τάξιν τῶν Δημοτικῶν Σχολείων

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 65303/2-7-1952 ἀποφάσεως

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΙΣ:

ΑΓΗΝ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΙΚΙΩΤΗ

"Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ,"

ΣΤΑΔΙΟΥ 41 • ΑΘΗΝΑΙ • ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Δ/ΣΙΣ ΔΙΔ. ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀθῆναι τῇ 3—7—52

Ἀριθ. Πρωτ. 61330

Πρὸς τοὺς κ.κ.

Γ. Σακκᾶν καὶ Θ. Κάρναβον

Ἐνταῦθα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 65303/2—7—52 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου, μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» βιβλίον σας ὡς βοηθητικὸν τοῦ μαθήματος τῶν Ὁρησκειτικῶν διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐπὶ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ 1-9-52.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἐγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. Μούστρης

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Τί είναι 'Εκκλησιαστική 'Ιστορία καὶ ποῖες εἶναι οἱ πηγές της.

Τί λέγεται 'Εκκλησία. 'Εκκλησία λέγεται τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, ποὺ πιστεύουν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὸν ἀναγνωρίζουν καὶ τὸν παραδέχονται ὡς Σωτῆρα τοῦ κόσμου καὶ ὡς ἰδρυτὴν τῆς Θρησκείας τῶν.

'Εκκλησία ἐπίσης λέγεται καὶ τὸ σύνολον τῶν Χριστιανῶν μιᾶς πόλεως ἢ ἐνὸς Κράτους. Ἐτσι π.χ. ἔχομε τὴν 'Εκκλησίαν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν 'Εκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν 'Εκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, τὴν Ρωσικὴν 'Εκκλησίαν, τὴν Ἑλληνικὴν 'Εκκλησίαν κτλ.

Τί λέγεται 'Εκκλησιαστική 'Ιστορία. 'Εκκλησιαστικὴ 'Ιστορία λέγεται ἡ ἱστορία τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ μας ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἰδρύθη μέχρι σήμερα.

Πηγές τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Ιστορίας. Πηγές τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Ιστορίας εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦν γιὰ τὴν Χριστιανικὴν 'Εκκλησίαν.

Πηγές τῆς Χριστιανικῆς 'Εκκλησίας εἶναι :

α) Οἱ ἰδιωτικὲς μαρτυρίες. Τὰ συγγράμματα δηλαδὴ τῶν ἐκκλησια-

στικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν συγγραφέων, ποὺ ὁμιλοῦν γιὰ τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

β) Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα. Αἱ διατάξεις ὅλων τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ οἱ Νόμοι τῶν Κρατῶν ποὺ ἔχουν κάποια σχέσι μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ

γ) Τὰ μνημεῖα. Αὐτὰ εἶναι ἡ Ἁγία Γραφή (Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη), καθὼς καὶ οἱ διάφοροι χριστιανικοὶ ναοί, οἱ διάφορες εἰκόνες, οἱ τάφοι, οἱ ἐπιγραφὰς καὶ τὰ νομίσματα τῶν διαφόρων χριστιανικῶν λαῶν, ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια μέχρι σήμερα.

β) Διαίρεσις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία διαιρεῖται εἰς τέσσαρας περιόδους:

Πρώτη περίοδος (1—313 μ.Χ.). Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἰδρυσι τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἀποστόλους Του καὶ φθάνει μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου.

Δευτέρα περίοδος (313—876). Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ φθάνει μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν (σχίσμα).

Τρίτη περίοδος (876—1453). Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ φθάνει ἕως τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τετάρτη περίοδος (1453—σήμερα). Ἡ τελευταία περίοδος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ φθάνει μέχρι τῶν ἡμερῶν μας.

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΜΦΑΝΙΣΙΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

1. Ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων μέχρις οὗτου ἐνεφανίσθη ὁ Χριστός καὶ ἡ ἰδρυσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὰ χρόνια ποῦ ἐφάνη ὁ Χριστός, κοσμοκράτορες ἦσαν οἱ Ρωμαῖοι. Ὁ λαὸς αὐτός, ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὴν πατρίδα μας, ποῦ ἦτο ἡ πλέον πολιτισμένη καὶ προωδευμένη χώρα, ἐπῆρε ἀπὸ αὐτὴν τὴν θρησκείαν της, ποῦ ἦτο εἰδω-
λατρικὴ θρησκεία.

Ἡ εἰδωλολατρία ὅμως, εἰς τὰ χρόνια ἐκεῖνα, εἶχε καταπέσει πάρα πολύ. Οἱ διάφοροι σοφοὶ μὲ τὰ συγγράμματά των ἔλεγον πὼς δὲν ἦταν αὐτὴ ἡ ἀλη-
θινὴ θρησκεία. Οἱ Ἕλληνες εἶχαν θεοποιήσει ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ
εἶχαν δώσει εἰς τοὺς θεοὺς των ὅλες τὶς καλὰς καὶ τὶς κακὰς ιδιότητες τῶν
ἀνθρώπων. Ἔτσι, ὅλοι σχεδὸν οἱ εἰδωλολάτραι, ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὰ συγγράμ-
ματα τῶν φιλοσόφων των, ἐζητοῦσαν μία νέα καὶ ἀληθινὴ θρησκεία, ποῦ θὰ
τοὺς ὠδηγοῦσε εἰς τὸν ἀληθινὸν θεὸν καὶ θὰ ἦτο ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ
καλοῦ καὶ ὄχι τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀδικίας.

Ἄλλη θρησκεία, περισσότερο ὀρθή, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἦτο καὶ ὁ Ἰουδαϊ-
σμός. Τὴ θρησκεία αὐτὴ εἶδαμε, ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, πὼς τὴν εἶχε
ἰδρύσει ὁ μεγάλος ἀρχηγὸς τῶν Ἑβραίων Μωϋσῆς μὲ τὶς δέκα ἐντολὰς, ποῦ
τοῦ εἶχε δώσει ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ τῆς Ἀραβίας.

Ἡ θρησκεία αὐτὴ εἶχε δοθῇ εἰς τοὺς Ἑβραίους γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν
νὰ δεχθοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μεσσίαν.

Ὅλοι οἱ προφῆται τῶν Ἑβραίων προέβλεπαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ

καὶ οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἀνέμενον αἰῶνες πολλοὺς γιὰ νὰ τοὺς λυτρώσῃ καὶ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Ἔτσι, ὅλοι μαζί, εἰδωλολάτραι καὶ Ἰουδαῖοι, ἀνέμεναν τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ποὺ θὰ ἔδρυσεν τὴν μόνην καὶ ἀληθινὴν θρησκείαν.

Καὶ ὁ Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, δὲν ἄργησε νὰ φανῇ εἰς τὸν κόσμον γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλες τὶς ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ὅταν αὐτοκράτωρ τῆς Ρώμης ἦτο ὁ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος (30 π.Χ.—14 μ.Χ.).

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, μὲ τὴ Διδασκαλίαν Του καὶ τὰ ἔργα Του, ἐδίδαξε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, ποὺ εἶναι πατέρας ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Γιατί, ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲν ξεχωρίζει τοὺς ἀνθρώπους εἰς Ἰουδαίους καὶ Ἑθνικούς, οὔτε εἰς ἐλευθέρους καὶ δούλους. Ὅλοι εἶναι παιδιὰ Του ὅταν πιστεύουν εἰς Αὐτόν, ἀδιάφορο ἂν ἀνήκουν εἰς διάφορες φυλὰς ἢ ὁμιλοῦν διάφορες γλώσσες.

Ἐπίσης ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν πραγματικὴν ἀγάπην καὶ εἰρήνην. ποὺ ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ἀνάμεσά των, μὲ τὶς λέξεις «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν ζωὴν Του, ποὺ ὑπῆρξε πρότυπον ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς, μὲ τὴν Διδασκαλίαν Του καὶ τὸν μαρτυρικὸν θάνατόν Του, ἔδρυσεν τὴν νέαν θρησκείαν, ποὺ ἐπερίμεναν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μὲ ἀγωνίαν.

Γιὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς νέας θρησκείας Του, ὁ Χριστὸς ἐξέλεξε δώδεκα μαθητάς, γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸ ἔργο Του μετὰ τὴν ἀποχώρησί Του ἀπὸ τὸν γῆινον κόσμον. Εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοὺς εἶχεν ὑποσχεθῇ πὼς θὰ τοὺς ἔστελνε τὸ Πνεῦμα Του τὸ Ἅγιον, γιὰ νὰ τοὺς ἐνισχύσῃ καὶ νὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὸ βαρὺ ἔργον, ποὺ εἶχαν ἀναλάβει.

2. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἱδρυσις τῆς πρώτης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

(Πράξ. Β' 1—42)

Μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ μαθηταὶ Του εὗρισκοντο εἰς ἓνα σπίτι τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπερίμεναν τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Διδασκάλου των, νὰ τοὺς στείλῃ, δηλαδή, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

Δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν Ἀνάληψίν Του, πολλοὶ Ἰουδαῖοι εἶχαν συγκεντρωθῇ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, γιὰ νὰ ἐορτάσουν τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς, ποὺ ἦταν μία ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐορτὲς των.

Τὴν ἡμέραν λοιπὸν αὐτήν, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔστειλε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα Του, σύμφωνα με τὴν υπόσχεσίν Του.

Ὅπως ἦσαν λοιπὸν συγκεντρωμένοι εἰς τὸ δωμάτιόν των οἱ Ἀπόστολοι, ἔξαφνα ἀκούσθηκε μιὰ βοή καὶ πύρινες γλῶσσες ἐκάθισαν ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των. Ἀμέσως τότε ἐνόησαν πὼς οἱ πύρινες γλῶσσες ἦτο ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, γιατί ἀμέσως ὁ νοῦς των ἐφωτίσθη καὶ ἡ ψυχὴ των ἐγένισε θάρρος.

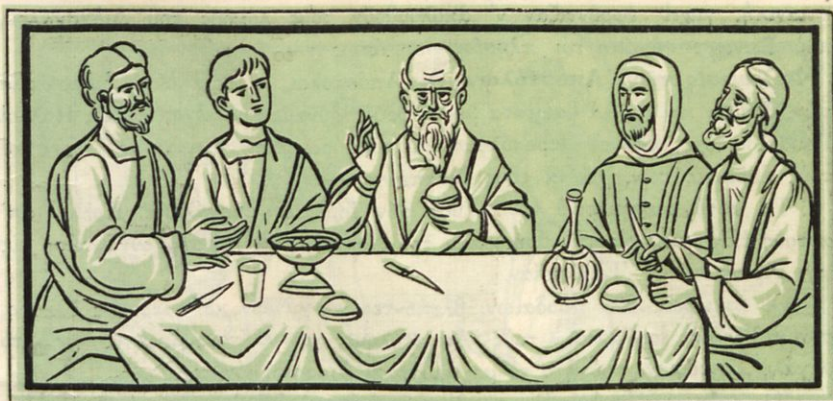
Τότε οἱ μαθηταὶ ἄρχισαν νὰ ὁμιλοῦν διάφορες γλῶσσες καὶ ὁ Πέτρος, με θαυμασία ὁμιλία εἰς τὸ πλῆθος τῶν περιέργων, ποὺ συνεκεντρώθη κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τῶν Ἀποστόλων, κατώρθωσε νὰ κάμῃ νὰ πιστεύσουν εἰς τὸν Χριστὸν τρεῖς χιλιάδες Ἰουδαῖοι.

Ἔτσι, τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἰδρύθη ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ 33 μ.Χ.

Τὸ μεγάλο αὐτὸ γεγονός ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας μετὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, πενήντα ἡμέρες μετὰ τὸ Πάσχα, καὶ περιγράφεται λεπτομερῶς εἰς τὸ βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης, ποὺ λέγεται «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων».

Εἰς τὴν ἐορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

Ἐὐλόγητός εἰ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἀλίες ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ δι' αὐτῶν τὴν Οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλόνηρωπε, δόξα Σοι.

3. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν. Φυλάκισις τῶν Ἀποστόλων.

(Πράξ. Δ' 32—37, Ε' 12—42)

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἐπῆραν σοφία καὶ θάρρος οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἔπαυσαν νὰ ὁμιλοῦν γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ γιὰ τὴ Χριστιανικὴ Ὁρησκεία. Σὲ λίγες ἡμέρες οἱ πρῶτες τρεῖς χιλιάδες τῶν Χριστιανῶν ἔγιναν πέντε, καὶ ὅσο ἐπερνοῦσε ὁ καιρὸς, ἐπολλαπλασιάζοντο μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα.

Οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ μὲ τὴν καθοδήγησιν τῶν Ἀποστόλων ὠργάνωσαν τὴν ζωὴν των, μιὰ ζωὴ ποὺ ἦτο ἀνταξία τῆς διδασκαλίας τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς νέας Ὁρησκείας, τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἔτσι, ὅλοι μαζί, ἐξοῦσαν ὡς ἀδελφοὶ καὶ προσηύχοντο καὶ ἐδοξολογοῦσαν τὸν Θεὸν εἰς ὀρισμένον τόπον. Ἐτρωγαν ὅλοι μαζί εἰς κοινὰ συσσίτια καὶ ἐβοηθοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Οἱ πλουσιώτεροι ἐπώλουν, χωρὶς κανένα ἐκβιασμόν, τὰ ὑπάρχοντά των καὶ τὰ χρήματα τὰ ἔδιδαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους, γιὰ ἐξοδα τῆς κοινῆς ζωῆς, ποὺ ἐξοῦσαν μαζί μὲ τοὺς πτωχοτέρους.

Μεταξὺ ἐκείνων, ποὺ πρῶτοι ἐπώλησαν τὴν περιουσίαν των, ἦτο καὶ ὁ Βαρνάβας ἀπὸ τὴν Κύπρο, ποὺ ἀνῆκε ἄλλοτε εἰς τὸ ἱερατικὸν γένος τῶν Ἰουδαίων.

Ἔτσι ὠργανωμένοι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ἐξοῦσαν μιὰ ζωὴ ἀληθινὰ χρι-

στιανική, γιατί ἐφρόντιζαν ν' ἀκολουθοῦν τοὺς λόγους τοῦ Διδασκάλου, ποὺ ἔλεγαν : «ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν ἑαυτὸν σου».

Φυλάκισις τῶν Ἀποστόλων. Οἱ Ἀπόστολοι, ἐκτὸς ἀπὸ τῆ διδασκαλίας των, ἔκαναν καὶ πολλὰ θαύματα μετὰ τῆ θεϊκῆς δυνάμι πού εἶχαν λάβει. Πολλοὶ Ἰουδαῖοι τότε, ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὰ γύρω μέρη, ἔφεραν μαζί των καὶ τοὺς ἀσθενεῖς των, γιὰ νὰ τοὺς θεραπεύσουν.

Γι' αὐτό, καθημερινὰ τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων ἐμεγάλωνε. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐπίστευαν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ προσήρχοντο τώρα εἰς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, βλέποντες νὰ χάνουν καθημερινῶς ἔδαφος, συνέλαβον καὶ ἐφυλάκισαν τοὺς Ἀποστόλους, γιὰ νὰ τοὺς δικάσουν ἀπὸ τὸ μεγάλο Συνέδριον, ποὺ ἦτο τὸ μεγαλύτερον Δικαστήριόν των.

Ὅταν ὅμως ἦλθε ἡ ἡμέρα τῆς δίκης καὶ ἔστειλαν τοὺς στρατιώτας νὰ ὀδηγήσουν τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸ Δικαστήριον, ἔμαθαν ἔξαφνα πὼς οἱ Ἀπόστολοι δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὴν φυλακὴν, ποὺ τοὺς εἶχαν κλείσει.

Ἄγγελος Κυρίου εἶχε ἀνοίξει τίς θύρας τῆς φυλακῆς καὶ εἶχε φυγαδεύσει τοὺς Ἀποστόλους, χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν οἱ φύλακές των.

Ἡ ἐκπληξίς τοῦ ἀρχιερέως ἔγινε μεγαλύτερη, ὅταν ἐντὸς ὀλίγου ἔμαθε, πὼς οἱ Ἀπόστολοι εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκαν τὴ νέα θρησκεία εἰς τὰ πλήθη. Ἔστειλε ἀμέσως καὶ τοὺς συνέλαβαν καὶ τοὺς ὠδήγησαν ἐμπρὸς του. Ὅταν τοὺς ἐρώτησε αὐστηρά : «γιατὶ ἐξακολουθοῦν νὰ διδάσκουν», ὁ Πέτρος τοῦ ἀπήντησε μετὰ μεγάλο θάρρος ἐξ ὀνόματος ὧλων :

«Πειθαρχοῦμε, τοῦ εἶπε, εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὄχι εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Θεὸς ἀνέστησε τὸν Χριστὸν ποὺ σεῖς ἐθανατώσατε ἀφοῦ τὸν ἐκρεμάσατε. Ὁ Χριστὸν τὸν ἔκαμε ὁ Θεὸς ἀρχηγόν καὶ σωτῆρα γιὰ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰσραὴλ τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας καὶ τὴν συγχώρεσι τῶν ἁμαρτιῶν. . . »

Ὅταν ἀκουσαν τὰ λόγια τοῦ Πέτρου οἱ σύναδροι καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐθύμωσαν καὶ ἤθελαν νὰ τοὺς θανατώσουν. Ἐνας ὅμως ἀπ' αὐτούς, ποὺ ἐλέγετο Γαμλιήλ, κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὸ Συνέδριον νὰ μὴ τοὺς καταδικάσῃ. Ἔτσι, οἱ Ἰουδαῖοι, ἀφοῦ ἔδειραν τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς συνέστησαν νὰ μὴν ἐξακολουθήσουν τὴν διδασκαλίαν των, τοὺς ἀπέλυσαν. Οἱ Ἀπόστολοι ὅμως, μετὰ περισσότερον ζῆλον ἐξακολούθησαν τὸ ἔργο ποὺ εἶχαν ἀναλάβει.

4. Οἱ Ἑπτὰ Διάκονοι καὶ ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου.

(Πράξ. ΣΤ' 1—14, Ζ' 52, Θ' 4).

Ὅσο περισσότεροι ἐγίνοντο οἱ Χριστιανοί, τόσο πὺ δὺσκολο ἐγίνετο τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων. Οἱ φροντίδες τώρα ἐμεγάλωναν καὶ οἱ Ἀπόστολοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ παραμελοῦν πότε-πότε τὸ μοίρασμα τῶν βοηθημάτων εἰς τοὺς πτωχοὺς Χριστιανοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν των.

Παρεκάλεσαν λοιπὸν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκλέξουν μεταξύ των ἑπτὰ βοηθοὺς γιὰ ν' ἀναλάβουν τὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα.

Πραγματικά, οἱ Χριστιανοὶ ἐξέλεξαν ἑπτὰ, τοὺς πὺ σοφοὺς, ἐναρέτους καὶ ἀξίους καὶ τοὺς ὑπέδειξαν εἰς τοὺς Ἀποστόλους. Τότε, ἐκείνοι ἀφοῦ πρῶτα προσευχήθησαν εἰς τὸν Θεόν, ἔθεσαν τὰ χέρια των ἐπάνω εἰς τὰ κεφάλια τῶν ἐπτὰ γιὰ νὰ κατεβῇ καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἔτσι ἐχειροτονήθησαν ἑπτὰ Χριστιανοί, ποὺ ὠνομάσθησαν διάκονοι.

Οἱ πρῶτοι διάκονοι δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ ἐβοηθοῦσαν καὶ τοὺς Ἀποστόλους εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ διάκονοι ἦσαν : ὁ Στέφανος, ὁ Φίλιππος, ὁ Πρόχορος, ὁ Νικάνωρ, ὁ Τίμων, ὁ Παρμενᾶς καὶ ὁ Νικόλαος.

Λιθοβολισμός τοῦ Στεφάνου. Ἀπὸ τοὺς νέους διακόνους, ὁ Στέφανος ἄρχισε νὰ κηρύττῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐκτελῇ πολλὰ φιλανθρωπικὰ ἔργα. Ἐκτὸς αὐτῶν ἔκανε καὶ πολλὰ θαύματα, πρᾶγμα ποὺ ἔκαμε τοὺς μορφωμένους Ἰουδαίους νὰ τὸν μισήσουν. Γιατί, ὅσες φορές ἐπροκάλεσαν εἰς συζήτησιν τὸν Στέφανον, κατηγορῶντας τὸν πὼς θέλει τάχα νὰ καταλύσῃ τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀποκρούσουν τὰ ἐπιχειρήματά του.

Ἀρχισαν τότε νὰ ἐξεγείρουν τὸν ὄχλον ἐναντίον του καὶ μίαν ἡμέραν τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν ἔφεραν ἐμπρὸς εἰς τὸ Συνέδριον, κατηγορῶντας τὸν πὼς βλασφημεῖ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Μωϋσέως.

Ὁ Στέφανος, ἀκούοντας τὴν κατηγορίαν του, μὲ θάρρος ἀπελογήθη ἐμπρὸς εἰς τοὺς Συνέδρους λέγοντάς τους αὐτὰ τὰ λόγια : «Σκληροτράχηλοι, σεῖς πάντοτε καὶ οἱ πατέρες σας εἰσαστε ἐναντίον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Γιατὶ αὐτοί, ποῖον ἀπὸ τοὺς προφῆτας ποὺ προεῖπαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐθάνατῶσαν; Αὐτῶν δὲ προδότηι καὶ φονεῖς ἐγίνατε σεῖς οἱ ἴδιοι. Σεῖς ἐπῆρατε τὸν Νόμον ἀπὸ τὰ χεῖρια ἀγγέλων καὶ δὲν τὸν ἐφυλάξατε». (Πράξ. Ζ' 51-54).

Οἱ ἀρχιερεῖς εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν λόγων αὐτῶν τοῦ Στεφάνου ἐσηκώθησαν ἐπάνω μανιασμένοι. Ἐβγαλαν ἔξω τὸν Στέφανον καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τὸν ὄχλον τῶν Ἑβραίων γιὰ νὰ τὸν λιθοβολήσῃ.

Οἱ Ἑβραῖοι, μανιασμένοι καὶ αὐτοί, ἄρχισαν νὰ λιθοβολοῦν τὸν Στέφανον. Ἐκεῖνος ὅμως, γεμάτος πίστι εἰς τὸν Θεόν, ἐδέχετο ἀτάραχος τοὺς λιθοβολισμούς των. Ὅταν ἄρχισαν νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν οἱ αἰσθήσεις του ἀπὸ τὴς πληγῆς, ἐγονάτισε καὶ ἐσήκωσε τὰ χεῖρια του ψηλὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε : «Δέξου, Χριστέ μου, τὸ πνεῦμα μου καὶ μὴ λογαριάσης εἰς αὐτοὺς τὴν ἁμαρτίαν των». (Πράξ. Ζ' 59-60).

Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, ποὺ μόνον ἓνας ἀληθινὸς Χριστιανὸς ἤμποροῦσε νὰ εἰπῇ γιὰ τοὺς ἐχθρούς του, ἐκοιμήθη, δηλαδὴ παρέδωσε τὸ πνεῦμα του, ὁ πιστὸς Στέφανος.

Ἡ Ἐκκλησία μας κατέταξε τὸν Στέφανον μεταξὺ τῶν Ἁγίων καὶ τὸν ὠνόμασε *Πρωτομάρτυρα*, γιατί εἶναι ὁ πρῶτος Χριστιανὸς ποὺ ἀπέθανε χάριν τῆς Ἐκκλησίας μὲ μαρτυρικὸν θάνατον.

Τὴν μνήμη του τὴν ἐορτάζομε εἰς τὴς 27 Δεκεμβρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Βασίλειον διάδημα ἐστέφθη Σὴ κορυφή, ἐξ ἄθλων ὧν ὑπέμεινας ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, μαρτύρων Πρωτόαθλε· οὐ γὰρ τῶν Ἰουδαίων ἀπελέγξας μανίαν, εἶδες σοῦ τὸν Σωτῆρα τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν. Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει αἰεὶ, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν».

5. Ὁ Φίλιππος

(Πράξ. κεφ. Η' 1—8)

Τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου ἀκολούθησε διωγμὸς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐξαγριωμένοι Ἑβραῖοι ἄρχισαν νὰ καταδιώκουν παντοῦ τοὺς Χριστιανούς.

Ἕνας μάλιστα νεαρὸς Ἑβραῖος, ὁ Σαῦλος, ποὺ εἶχε λάβει μέρος εἰς τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου, ἄρχισε νὰ καταδιώκῃ συστηματικὰ τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς ἐξοντώνῃ. Τοὺς ἐπιανε καὶ τοὺς ἔστειλε φυλακὴ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὸ Συνέδριον καὶ εἰς τὸν θάνατον.

Ἐτσί ἀναγκάσθηκαν πολλοὶ Χριστιανοὶ νὰ διασκορπισθοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ φεύγοντες τὴν μανίαν τῶν Ἑβραίων καὶ τοῦ Σαύλου.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς Χριστιανούς ποὺ ἔφυγαν ἦτο καὶ ὁ διάκονος Φίλιππος. Ὁ Φίλιππος ἔφυγε ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Σαμάρειαν. Ἐκεῖ ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔκαμε πάρα πολλοὺς Χριστιανούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἓνας μάγος ὀνόματι Σίμων. Ἀπὸ τὴν Σαμάρειαν, ὁ Φίλιππος περιώδευσε καὶ ἄλλες πόλεις τῆς Παλαιστίνης, κάμνοντας τὰ ἴδια. Εἰς τὸ τέλος ἐπανῆλθε εἰς τὴν Σαμάρειαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Ἡ Ἐκκλησία μας κατέταξε καὶ τὸν Φίλιππον μεταξὺ τῶν Ἀγίων καὶ τὴν μνήμη του τὴν ἐορτάζομε εἰς τὴς 14 Νοεμβρίου.

6. Ὁ Παῦλος καλεῖται ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ γίνῃ Ἀπόστολος.

(Πράξ. Θ' 1—20)

Εἰς τὸν λιθοβολισμὸν τοῦ Στεφάνου, ὅπως εἶδαμε, εἶχε λάβει μέρος καὶ ὁ νεαρὸς Ἑβραῖος Σαοὺλ ἢ Σαῦλος, ποὺ ἐφύλαττε τὰ ἐνδύματα τῶν λιθοβολούντων.

Ὁ Σαῦλος αὐτὸς εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν πόλιν Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας. Ἦτο μαθητὴς τοῦ περιφήμου νομοδιδασκάλου Γαμαλιήλ καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἶχε σπουδάσει τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸν προώριζε μάλιστα ὁ Γαμαλιήλ νὰ τὸν κάμῃ διδάσκαλον εἰς τὴν σχολὴν του. Εἶχε τόσο φανατισμὸ εἰς τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον καὶ τόσο ἀφοσίωσιν, ποὺ ἐθεωροῦσε ἐχθρὸν καθένα ποὺ ἦτο ἐναντίον του. Γι' αὐτό, ὅταν εὑρέθῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα

και έμαθε για τὸ κήρυγμα τῆς νέας θρησκείας, έγινε ένας ἀπὸ τοὺς φανατικούς ἐχθρούς της.

Εἰς τὸ 33 μ.Χ., ὅταν έμαθε πὼς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου εἶχε φθάσει καὶ εἶχε διαδοθῇ καὶ εἰς τὴν Δαμασκὸν τῆς Συρίας, ἐζήτησε καὶ ἐπῆρε τὴν ἀδεία ἀπὸ τὸν ἀρχιερέα καὶ πολλὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς, γιὰ νὰ πάη ἕως ἐκεῖ καὶ νὰ συλλάβῃ τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς φέρῃ δεσμίους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ὅταν ἐπλησίαζε ὁ Σαῦλος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετὰ τὴν συνοδείαν του, ἄστραψε ἑξαφνα γύρω του ἓνα δυνατὸ φῶς ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ποὺ τὸν ἐθάμπωσε καὶ τὸν ἔρριξε ζαλισμένον κάτω εἰς τὸ χῶμα. Πέφτοντας ἄκουσε καὶ μιὰ δυνατὴ φωνὴ νὰ τοῦ λέγῃ :

— Σαοῦλ, Σαοῦλ, γιατί με καταδιώκεις ;

Ὁ Σαοῦλ τρομαγμένος ἐρώτησε :

— Ποῖος εἶσαι σύ, Κύριε ;

Ἡ ἰδία δυνατὴ φωνὴ τοῦ ἀπήντησε :

— Εἰμαι ἐγὼ ὁ Χριστὸς τὸν ὅποιον σὺ καταδιώκεις. Εἶναι σκληρὸ γιὰ σένα νὰ κοπιάζῃς.

Τρέμοντας περισσότερο ὁ Σαῦλος ξαναρώτησε :

— Τί πρέπει νὰ κάμω, Κύριε ;

— Νὰ σηκωθῇς καὶ νὰ πᾶς εἰς τὴν πόλιν, τοῦ εἶπε ἡ φωνή, καὶ ἐκεῖ θὰ σοὺ εἰποῦν τί πρέπει νὰ κάμῃς.

Ὁ Σαῦλος, φοβισμένος, ἐσηκώθη μετὰ δυσκολίαν ἀπὸ τὸ χῶμα. Οἱ σύντροφοί του ἔστεκαν καὶ αὐτοὶ φοβισμένοι. Εἶχαν ἀκούσει τὴ φωνὴ μὰ δὲν

έβλεπαν κανένα. Ὁ Σαῦλος, ἂν καὶ εἶχε ἀνοιγμένα τὰ μάτια του, δὲν ἔβλεπε πιά τοὺς συντρόφους του, γιατί εἶχε χάσει τὸ φῶς του. Ἐκεῖνοι, κρατῶντας τὸν ἀπὸ τὰ χέρια τὸν ὠδήγησαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Δαμασκοῦ, ὅπου τρεῖς ἡμέρες, τυφλὸς πιά, δὲν ἔφαγε οὔτε ἤπιε τίποτε.

Τὴν τρίτῃ ἡμέρᾳ τὸν Σαῦλο τὸν συνήντησε ἓνας χριστιανός, ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀνανία. Ἀπὸ τὸν Ἀνανίαν ἐδιδάχθη τὴν νέαν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ. Ἐφωτίσθη ἔξαφνα ὁ νοῦς του, καὶ ἐζήτησε ἀμέσως νὰ γίνῃ Χριστιανός. Ἀργότερον μετωνομάσθη Παῦλος.

7. Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τὸ κήρυγμά του.—Καταδιώξις τοῦ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους.

(Πράξ. Θ' 20—30)

Μόλις ὁ Παῦλος ἔγινε Χριστιανός, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρόν, παρουσιάσθη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν Συναγωγὴν καὶ ἄρχισε νὰ κηρύττῃ μὲ πίστιν τὸν λόγον τοῦ Εὐαγγελίου.

Οἱ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἀρχηγοὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐθορυβήθησαν. Ὁ Παῦλος ἔφυγεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἀραβίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς Δαμασκόν, ὅπου ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ «συνέχυνε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ». Τότε οἱ Ἑβραῖοι τῆς Δαμασκοῦ, ποὺ τὸν ἤξευραν καλῶς, ἐπαρᾶξενεύθησαν ἀκούοντάς τον νὰ διδάσκῃ, πῶς ὁ Χριστὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὅταν μάλιστα εἶδαν πῶς παρέσυρε μὲ τὸ λόγο τοῦ καὶ πολλοὺς ἄλλους, ἄρχισαν νὰ συνεδριάζουν καὶ νὰ σκέπτονται μὲ τί τρόπο θὰ τὸν θανάτωσουν. Δι' αὐτὸ ἔβαλαν φρουροὺς εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως, μὴ τυχὸν καὶ τοὺς διαφύγῃ.

Οἱ χριστιανοὶ ὅμως τῆς Δαμασκοῦ ἔμαθαν τὰ καθέκαστα καὶ ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φυγαδεύσουν.

Ἐφεραν τὸν Παῦλο μιᾷ νύχτᾳ εἰς τὸ σπίτι ἐνὸς Χριστιανοῦ ποὺ ἦταν κοντὰ εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, μ' ἓνα μεγάλο καλάθι τὸν ἐφυγάδευσαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη· «λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς καθήκαν διὰ τοῦ τείχους χαλάσαντες ἐν σπυρίδι» (Πράξ. κεφ. Θ' 25—26).

Ὁ Παῦλος φεύγοντας διὰ δευτέραν φορὰν ἀπὸ τὴν Δαμασκὸν ἦλθε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀπόστολον Πέτρον. Ἦλθε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πλέον ὥς Χριστιανός καὶ μετὰ παρρησίας ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν (Πράξ. Θ' 28—29). Οἱ ἐκεῖ Χριστιανοὶ τὸν ὑπωπτεύοντο καὶ τὸν ἐφο-

βοῦντο μὴ πιστεύοντες ὅτι πράγματι εἶναι μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ, μέχρις οὗτο ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας τὸν ἔφερε εἰς τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους καὶ τὸν συνέστησεν εἰς αὐτούς. (Πράξ. Δ' 36). Ἀλλ' ἡ ἐμφάνις τοῦ Παύλου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἐξηρέθισε τοὺς Ἰουδαίους, οἵτινες ἀπεφάσισαν νὰ τὸν φονεύουν.

8. Πρώτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου.

(Πράξ. ΙΓ' 2—14, ΙΓ' 50—ΙΕ')

Ὁ Παῦλος συνοδευόμενος καὶ ἀπὸ τὸν Βαρνάβαν, ἀφοῦ αὐτὸς τὸν ἀνεζήτησεν εἰς τὴν Ταρσόν, ἐπῆγε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας. Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐκήρυξε τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἔδρυσεν τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας. Ἀπ' ἐκεῖ ἄρχισε μεγάλες περιοδεῖς εἰς τὰ διάφορα ἔθνη. Οἱ περιοδεῖς αὐτὲς ὀνομάσθησαν ἀποστολικαὶ πορεῖες τοῦ Παύλου.

Τὴν πρώτην ἀποστολικὴν πορείαν τοῦ Παύλου ἀρχίζει πρὸς τὸ 46 μ.Χ. ἔχοντας σύντροφον τὸν φίλον τοῦ Βαρνάβαν καὶ τὸν νεαρὸν τότε Εὐαγγελιστὴν Μάρκον, ἐξεκίνησε διὰ τὴν Κύπρον.

Ἐκεῖ, ἀφοῦ ἐδίδασκε τὸν Χριστιανισμόν, ἔδρυσεν Χριστιανικὰς Ἐκκλησίας εἰς τὰς μεγαλύτερας πόλεις τῆς νήσου Σαλαμίνα καὶ Πάφον. Εἰς τὴν Πάφον μάλιστα ἐγενε Χριστιανὸς καὶ ὁ ἀνθύπατος Σέργιος. (Πράξ. ΙΓ' 7—12).

Μετὰ ἀπὸ τὴν Κύπρον ὁ Παῦλος ἐπέρασε μετὰ πλοῖον εἰς τὴν Πέργην τῆς Παμφυλίας. Ὁ Μάρκος, κουρασμένος, τοὺς ἐγκατέλειπε καὶ ἦλθε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ὁ Παῦλος ὅμως, μαζὶ μετὰ τὸν Βαρνάβαν, ἀφοῦ ἐπέρασαν τὸ ὄρος Ταῦρος, ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας.

Ἐδῶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ καὶ ἐγέναν Χριστιανοί, πρᾶγμα ποὺ ἀνάγκασεν τοὺς Ἰουδαίους νὰ τοὺς καταδιώξουν. Ὁ Παῦλος μετὰ τὸν Βαρνάβαν ἀναγκάσθησαν τότε νὰ καταφύγουν εἰς τὸ Ἰκόνιον καὶ τὰς πόλεις Λυκαονίαν, Λύστραν καὶ Δέρκην. Οἱ Ἰουδαῖοι ὁμοῦς ἐξακολούθησαν τὴν καταδίωξίν του, γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπόστολος ἔφθασεν εἰς τὴν Λύστραν (σημερινὴ Λίτσα) τῆς Λυκαονίας.

Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ὁ Παῦλος ἔκανε διάφορα θαύματα καὶ πολλοὶ κάτοικοι ἐγέναν Χριστιανοὶ ἀκούοντες τὸ κήρυγμά του. Εἰς τὸ μεταξύ ὁμοῦς ἔφθασαν καὶ ἐδῶ Ἰουδαῖοι ἀπὸ τὸ Ἰκόνιον καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐλιθοβόλησαν τοὺς δύο Ἀποστόλους. Ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Παύλου παρ' ὀλίγον νὰ στοιχίσῃ τὴν ζωὴν του.

Ὅταν συνῆλθε, ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Λύστραν καὶ περιώδευσε καὶ ἄλλες πό-

λεις τῆς Μ. Ἀσίας. Παντοῦ ἵδρυσε Ἐκκλησίες κι ἄφηνε ἀντιπροσώπους. Τέλος ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας, κατὰ τὸ ἔτος 48, τελειώνοντας ἔτσι τὴν πρώτην ἀποστολικὴν περιοδεῖαν του, πού διήρκεσε δύο ὀλόκληρα ἔτη

Μετὰ ταῦτα ἀνῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅπου διὰ Ἀποστολικῆς Συνόδου ἐλύθη τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον τότε παρουσιάσθη μεταξύ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Εἰδωλολάτραις. Δηλαδή, οἱ ἐξ Εἰδωλολατρῶν Χριστιανοὶ δὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ τηροῦν τὸν Μωσαϊκὸν νόμον, ἀλλ' ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγῃσι τὸν ἀνῆθικον καὶ ἄσωτον βίον.

9. Δευτέρα ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου.

Ἱδρυσις Ἐκκλησιῶν εἰς τοὺς Φιλίππους, Θεσσαλονίκην, Βέρροϊαν, Ἀθήνας, Κόρινθον.

(Πράξ. ΙΕ' 36, ΙΣΤ' 12, ΙΖ' 1—ΙΗ' 22)

α) Ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους (Πράξ. ΙΣΤ' 9—ΙΖ').

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 48—49, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἄρχισε τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν πορείαν του. Ἐχοντας ὡς βοηθόν του τὸν Σίλαν ἐπέρασε ἀπὸ τὴν Συρίαν, τὴν Κιλικίαν καὶ Λυκαονίαν καὶ ἐπεσκέφθη τίς Ἐκκλησίες πού εἶχε ἱδρύσει, καὶ ἵδρυσε νέας. Ἀπὸ τὴν Λύστραν παρέλαβε καὶ ἓνα ἄλλον σύντροφον, τὸν Τιμόθεον καὶ κατῆλθε εἰς τὴν Τρωάδα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέρασαν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἔφθασαν εἰς τοὺς Φιλίππους, πόλιν πού ἦτο ἄλλοτε κοντὰ εἰς τὴν σημερινὴν Καβάλαν.

Ἐκεῖ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πόλιν γιὰ νὰ προσευχηθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως συνήντησε μερικὲς γυναῖκες, ἄρχισε νὰ τίς κατηγῇ εἰς τὴν νέαν Θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ μερικὲς ἀπ' αὐτὰς ἐπίστευσαν. Μία ἀπὸ τίς γυναῖκες ἦτο καὶ ἡ Λυδία, πού κατάρθωσε νὰ βαπτίσῃ ὅλην τὴν οἰκογένειάν της.

Τὸ παράδειγμα τῆς Λυδίας τὸ ἀκολούθησαν καὶ ἄλλοι πολλοί, πού ἐβαπτίσθησαν, καὶ ἔτσι ὁ Παῦλος ἵδρυσε εἰς τοὺς Φιλίππους τὴν πρώτην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, πού εἶναι καὶ ἡ πρώτη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος (49-50 μ.Χ.).

Εἰς τοὺς Φιλίππους ὅμως συνελήφθησαν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας ὡς ταραχοποιοὶ Ἰουδαῖοι. Ἀφοῦ τοὺς ἐδείραν δημοσίᾳ τοὺς ἐκλείσαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ οἱ ἄρχοντες διέταξαν τὸν δεσμοφύλακά των νὰ τοὺς προσέχῃ. Ὁ δεσμο-

φύλαξ τοὺς ἔδωσε τοὺς πόδας θέτων αὐτοὺς εἰς τὸ ξύλον («καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἡσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον...»), Πράξ. ιστ' 24—25). Κατόπιν τοὺς ἐκλείσε εἰς τὸ πιδ ἀσφαλὲς μέρος τῆς φυλακῆς του. Οἱ δύο φυλακισμένοι ὁμοῦς ἔμειναν ἀπτύχτοι καὶ ἄρχισαν νὰ προσεύχωνται.

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα, ἐγίνε ἐξαφνα δυνατὸς σεισμὸς ποὺ συνετάραξε ὅλο τὸ κτίριον. Οἱ θύρες τῆς φυλακῆς ἀνοιξαν καὶ τὰ δεσμὰ τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν. Ἀπογοητευμένος ὁ δεσμοφύλαξ, γιατί ἐνόμισε πὼς οἱ φυλακισμένοι τοῦ εἶχαν δραπετεύσει, ἀπεφάσισε νὰ σκοτωθῇ. Ὁ Παῦλος ὁμοῦς τὸν συνεκράτησε. Ὅταν εἶδε πὼς ὅλοι οἱ φυλακισμένοι εὐρίσκοντο εἰς τὰς θέσεις των, ὁ δεσμοφύλαξ ἐνόησε πὼς κάποιο θαῦμα εἶχε γίνε. Ἐζήτησε τότε ἀπὸ τὸν Παῦλον νὰ γίνῃ Χριστιανὸς καὶ τὸν παρέλαβεν εἰς τὸ σπίτι του. Ὁ Παῦλος τὸν ἐβάπτισε καθὼς καὶ ὅλην τὴν οἰκογένειάν του. Τὴν ἄλλην ἡμέρα, οἱ ἄρχοντες ἔδωσαν διαταγὴ νὰ ἐλευθερωθοῦν οἱ Ἀπόστολοι, γιατί ἦσαν ρωμαῖοι πολῖται. Ἔτσι, ἐλευθεροὶ ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν αὐτὴν καὶ ἐξεκίνησάν γιὰ τὴν Θεσσαλονίκην.

β) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην (Πράξ. ΙΖ' 1-10).

Ἀφοῦ ἐπέρασε ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν, ὁ Παῦλος ἔφθασε μὲ τοὺς συνοδοὺς του εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Μακεδονίας, τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐκεῖ παρουσιάσθη εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων καὶ εἰς τοὺς Ἐθνικοὺς καὶ ἐκήρυττε μὲ θερμὴν καὶ πίστιν τὴν νέαν θρησκείαν. Τόσο δὲ ἦτο

ἀκαταμάχητος ὁ Ἀπόστολος, ποὺ παρέσυρε πολλοὺς Ἰουδαίους καὶ ἐθνικοὺς καὶ ἰδρυσεν Ἑκκλησίαν. Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐξήγειραν τὸν ὄχλον ἐναντίον του, κατηγορῶντας ὅτι κηρύττει καὶ ἀναγνωρίζει βασιλέα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ὄχι τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης.

Οἱ ἄρχοντες τῆς Θεσσαλονίκης συνέλαβον τὸν Παῦλον. Μὲ τὴν ἐγγύησιν ὅμως ἐνὸς Χριστιανοῦ, τοῦ Ἰάσσιος, τὸν ἀπέλυσαν. Οἱ Χριστιανοὶ δὲ τῆς Θεσσαλονίκης ἐφρόντισαν, γιὰ νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν οἱ ταραχές, νὰ τὸν φυγαδεύσουν εἰς τὴν Βέρροϊαν.

γ) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Βέρροϊαν (Πράξ. ΙΖ' 10-16).

Οἱ κάτοικοι τῆς Βερροίας ἦσαν περισσότερον εὐγενεῖς καὶ φιλόξενοι. Ὁ Παῦλος ἐξηκολούθησε καὶ ἐδῶ τὸ ἔργον του καὶ ἰδρυσε χριστιανικὴν Ἑκκλησίαν.

Οἱ ἐχθροὶ του ὅμως ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικὴν, ἔφθασαν εἰς τὴν Βέρροϊαν, ὕστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας. Ἀρχισαν νὰ παρακινοῦν τὸν ὄχλον ἐναντίον του καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀναγκάστησαν νὰ φυγαδεύσουν μόνον τὸν Παῦλον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀφοῦ ἐπῆραν παραγγελίαν νὰ τοῦ στείλουν τὸ συντομώτερον τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Σίλαν.

δ) Ὁ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας (Πράξ. ΙΖ' 16-ΙΗ').

Ὁ Παῦλος φθάνοντας εἰς τὰς Ἀθήνας ἄρχισε νὰ διδάσκη τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, πότε εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων καὶ πότε εἰς τὴν ἀγοράν. Πολλὰς φορὰς συνεζήτει καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους τῶν Ἀθηναίων, κατακρίνοντας τὴν εἰδωλολατρίαν καὶ ὑποστηρίζοντας τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα.

Γρήγορα εἰς τὰς Ἀθήνας διεδόθη πὼς κάποιος ξένος, περιτρέχοντας τὴν πόλιν, διδάσκει μίαν νέαν θρησκείαν. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν περίεργοι, ὅπως πάντα, ἐκάλεσαν τὸν Παῦλον εἰς τὸν Ἀρειον Πάγον νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ. Ὁ Παῦλος ἐδέχθη μὲ χαράν, καὶ ἀνεβαίνοντας εἰς τὸ βῆμα τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐμπρὸς εἰς τοὺς Ἀρεοπαγίτας καὶ τοὺς σοφοὺς καὶ εἰς ὅλον τὸ πλῆθος, ἄρχισε ὡς ἐξῆς τὸ κήρυγμά του :

Ἄνδρες Ἀθηναῖοι. Βλέπω πὼς εἴσθε θεοσεβεῖς ἄνθρωποι. Γιατὶ περιτρέχοντας τὴν πόλιν σας εἶδα καὶ ἐμελέτησα τὰ ἱερὰ σας, τοὺς βωμοὺς σας καὶ τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν σας. Μεταξὺ αὐτῶν εἶδα πὼς ἔχετε ἀφιερῶσει καὶ

ένα βωμόν εἰς τὸν «ἄγνωστον Θεόν». Γι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἄγνωστον Θεόν, ποὺ τὸν λατρεύετε καὶ δὲν τὸν ξεύρετε θὰ σᾶς ὁμιλήσω. Ὁ ἄγνωστος Θεὸς σας εἶναι ὁ ἀληθινὸς Θεός, ποὺ ἐδημιούργησε τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν καὶ ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς τοὺς ναοὺς καὶ δὲν λατρεύεται εἰς ὠρισμένον μέρος, γιατί εἶναι πνεῦμα καὶ εὐρίσκεται παντοῦ καὶ αὐτὸς ἔδωσε ζωὴν εἰς ὅλους καὶ εἰς ὅλα. . . »

Ὅταν ὁμοῦς ἐπροχώρησε καὶ τοὺς ἐμίλησε γιὰ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Χριστόν, τὸν ὁποῖον ἔστειλε εἰς τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς τὸν ἐχλεύασαν καὶ τοῦ εἶπαν :

— Φθάνει γιὰ σήμερα. Ἄλλοτε πάλι μᾶς ὁμιλεῖς γι' αὐτὰ τὰ πράγματα. . .

Ὁ Παῦλος κατέβηκε ἀπὸ τὸ βῆμα καὶ πολλοὶ τὸν περιεκύκλωσαν ζητῶντας περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴν νέαν θρησκείαν. Ἦσαν οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ ποὺ εἶχαν πιστεύσει εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οἱ πρῶτοι Ἀθηναῖοι ποὺ εἶχαν σαγηνευθῇ ἀπὸ τὸν θεῖον λόγον.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μιὰ γυναῖκα ποὺ ἐλέγετο Δάμαρις.

Τὸν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτη, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸν ἐχειροτόνησε Ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν καὶ αὐτὸς ἐφάνη ἀντάξιός Χριστιανὸς καὶ μαθητῆς του. Ἀπέθανε εἰς τὰ 95 μ.Χ. με μαρτυρικὸν θάνατον καὶ ἡ Ἐκκλησία μας τὸν κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων. Τὴν μνήμην του τὴν ἐορτάζομεν εἰς τὴς 3 Ὀκτωβρίου καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸν τιμᾷ ὡς πολιτοῦχον ἄγιόν της.

Εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ψάλλεται τὸ ἐξῆς κοντάκιον :

«Τὰς οὐρανίους διαβὰς πύλας ἐν πνεύματι μαθητευθεὶς τῷ ὑπὲρ τρεῖς οὐρανοὺς φθάσαντι Ἀποστόλῳ Διονύσιε, τῶν ἀρρήτων ἐπλουτίσθης πᾶσαν γνῶσιν καὶ κατηύγασας τοὺς ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας καθεύδοντας διὸ κράζομεν, Χαίροις, Πάτερ ἐγκόσμιε.»

ε) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον (Πράξ. ΙΗ' 1-18).

Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὁ Παῦλος ἐπῆγε εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐκεῖ ἐγνωρίσθη μετ' τὸν Ἰουδαῖον Ἀκύλλα καὶ τὴν γυναῖκα του Πρίσκιλλα καὶ ἐφιλοξενήθη εἰς τὸ σπίτι των.

Σὲ λίγο ἤλθαν καὶ ὁ Σίλας μετ' τὸν Τιμόθεον. Μετ' τὴν βοήθειάν των, ὁ Παῦλος ἤρχισε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἑβραίων καὶ νὰ διδάσκη

τὸν Χριστιανισμόν. Δὲν εὗρῃκε ὅμως προθύμους τοὺς Ἑβραίους νὰ δεχθοῦν τὴν νέαν θρησκείαν.

Λίγοι μόνον Κορίνθιοι καὶ ὁ ἀρχισυνάγωγος Κρίσπος ἐδέχθησαν τὸ κήρυγμά του καὶ ἔγιναν Χριστιανοί. Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἐσκέφθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόρινθον. Παρουσιάσθη ὅμως εἰς τὸν ὕπνο του ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ εἶπε νὰ μείνῃ καὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ κήρυγμά του.

Ὁ Παῦλος μὲ νέον θάρρος ἄρχισε τὴν διδασκαλίαν του εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ εἰς τοὺς Ἑθνικοὺς καὶ κατάρθωσε νὰ κάμῃ πολλοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ ιδρύσῃ Ἑκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὰ περισσότερα μέλη ἦσαν Ἕλληνες.

Οἱ Ἑβραῖοι ὅμως ἐξηγέρθησαν ἐναντίον του καὶ ἀφοῦ τὸν συνέλαβαν, τὸν ὠδήγησαν εἰς τὸν Ρωμαῖον διοικητὴν Γαλλίωνα μὲ τὴν κατηγορίαν πὺς ἀθέλει νὰ καταλύσῃ τὴν Ἰουδαϊκὴν θρησκείαν.

Ὁ Γαλλίων ὅμως δὲν εὗρῃκε ἀρκετὴ καὶ σοβαρὴ τὴν κατηγορίαν αὐτῇ, γι' αὐτὸ καὶ ἄφησε ἐλεύθερον τὸν Παῦλον.

Εἰς τὴν Κόρινθον, ὁ Παῦλος ἔμεινε σχεδὸν δύο ἔτη. Ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Ἑκκλησίας αὐτῆς μὲ τὸν Ἀκύλλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλα ἀνεχώρησε καὶ ἐπῆγε εἰς τὴν Ἐφεσον.

Εἰς τὴν Ἐφεσον ἔμεινεν ὀλίγον καιρὸν, καὶ ἀφοῦ ἐγκατέλειψε ἐκεῖ τοὺς ὁπαδοὺς του, ἐπῆγε διὰ μέσου τῆς Καισαρείας εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν (52 μ.Χ.), τελειώνοντας ἔτσι τὴν δευτέραν ἀποστολικὴν πορείαν του.

10. Τρίτη καὶ τετάρτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου. Διωγμοί, φυλακίσεις καὶ θάνατος αὐτοῦ.

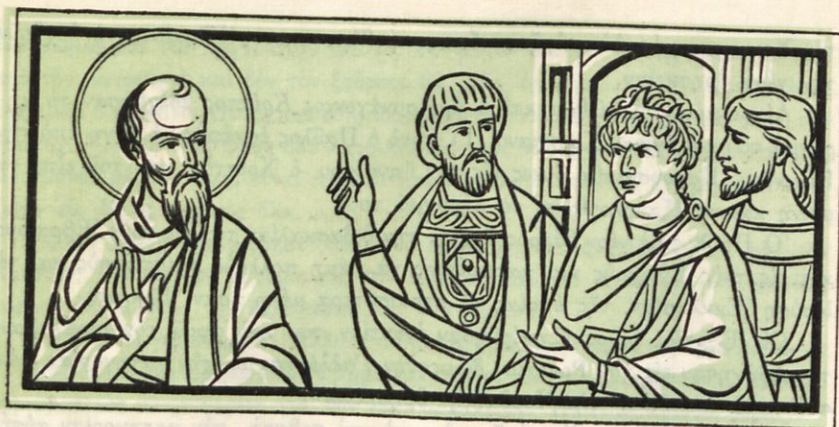
(Πράξ. ΙΗ' 23—24, ΙΘ' 1—4, ΚΓ' 12—35, ΚΔ' 27, ΚΕ' 12

ΚΖ' 1, ΚΗ' 31).

Ἀφοῦ ἔμεινεν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξεκίνησε τὸ 52 μ.Χ. γιὰ τρίτην ἀποστολικὴν πορείαν. Ἐπέρασε τὴν Μ. Ἀσίαν, ἐπεθεώρησε τὶς Ἑκκλησίας ποὺ εἶχεν ιδρύσει ἐκεῖ, καὶ ἐσταμάτησε γιὰ λίγο εἰς τὴν Ἐφεσον.

Ἐκεῖ ἐκινδύνευσε νὰ θανατωθῇ ἀπὸ τοὺς ἀγαλματοποιούς, ποὺ τὸν ἐμισοῦσαν, γιατί παρεβλάπτοντο τὰ συμφέροντά των.

Φεύγοντας ἀπὸ τὴν Ἐφεσον ἦλθεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Κατῆλθεν εἰς τὴν

νότιον Ἑλλάδα, ἐπέστρεψε εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐπανῆλθε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διδάσκοντας καὶ τονώνοντας τοὺς Χριστιανούς, ὅπου διήρχετο.

Ὅταν ἔφθασε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, οἱ Ἰουδαῖοι εἶχαν ἐξεγερθῇ ἐναντίον του, γιατί τὸν ἐθεωροῦσαν ὡς τὸν μεγαλύτερον ἐχθρὸν τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

Μίαν ἡμέραν μάλιστα εἰσῆλθαν εἰς τὸν ναὸν ποῦ ἐδίδασκε, τὸν συνέλαβαν, τὸν ἔδεσαν καὶ τὸν ἔσυραν ἔξω εἰς τὸν δρόμον με σκοπὸν νὰ τὸν θανατώσουν. Ἐσώθη ὅμως ἀπὸ ἑνα ρωμαῖον χιλιάρχον, ποῦ ἐπενοῦσε κατὰ τύχην ἐκείνην τὴν ὥραν. Τὸν παρέδωσε εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς διέταξε νὰ τὸν κλείσουν εἰς τὴν φυλακὴν, γιὰ νὰ τὸν ἀνακρίνη τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐμπρὸς εἰς τοὺς Ἰουδαίους.

Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως ἐσκόπευαν νὰ τὸν θανατώσουν, τὴν ὥρα ποῦ θὰ τὸν ὠδηγοῦσαν εἰς τὴν ἀνάκρισιν. Ὁ χιλιάρχος, ποῦ ἔμαθε τὰ κακοῦργα σχέδιά των, ἠναγκάσθη τότε νὰ στείλῃ με συνοδείαν τὸν Παῦλον εἰς τὸν ἑπαρχον τῆς Καισαρείας Φήλικα.

Εἰς τὴν Καισάρειαν ὁ Παῦλος ἔμεινε δύο ἔτη φυλακισμένος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Φῆλιξ ἀντεκατεστάθη με τὸν Φῆστον. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐζήτησε τότε ἀπὸ τὸν νέον ἑπαρχον νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν Ρώμην, γιὰ νὰ δικασθῇ ἀπὸ τὸν Ἰδιὸν τὸν αὐτοκράτορα, ὡς ρωμαῖος πολίτης ποῦ ἦτο (57 μ.Χ.).

Ὁ Φῆστος ἔστειλε τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ρώμην γιὰ νὰ δικασθῇ, τὸ πλοῖο ὅμως ποῦ τὸν μετέφερε ἐναυάγησε, ὥστε ἀπὸ φοβερὴ τρικυμία εἰς τὴν Μάλταν. Ἐκεῖ, ὁ Παῦλος ἔμεινε τρεῖς μῆνες. Ὅταν ἐπῆγε εἰς τὴν Ρώμην, οἱ λίγοι Χριστιανοὶ ποῦ ἦσαν ἐκεῖ τὸν ἐδέχθησαν με χαρὰν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος,

ἐπειδὴ ἡ ἐπιτήρησίς του δὲν ἦτο αὐστηρή, εἰς κάθε εὐκαιρίαν ἐκήρυττε τὴν νέαν θρησκείαν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας του.

Τὸ 60 μ.Χ. οἱ Ρωμαῖοι ἐπέρασαν τὸν Παῦλον ἀπὸ δικαστήριον. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εὗρῃκαν σοβαρὰ τὴν κατηγορία του, τὸν ἀθώωσαν, ἀφήνοντάς τον καὶ πάλιν ἐλεύθερον.

Ὅταν ἔμεινε ἐλεύθερος, ὁ Παῦλος ἐπεχείρησε τὴν τετάρτη καὶ τελευταίαν ἀποστολικήν του πορεία. Κατὰ πρῶτον ἐπῆγε εἰς τὴν Κρήτην καὶ ἐχειροτόνησε ἐπίσκοπον τὸν συνεργάτην του *Τίτον*. Κατόπιν ἐπῆγε εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ἄφησε εἰς τὴν Ἔφεσον ἐπίσκοπον τῶν Χριστιανῶν τὸν φίλο του καὶ συνεργάτη *Τιμόθεο* καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, περιοδεύοντας τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐγύρισε πάλιν εἰς τὴν Ρώμην (64 μ.Χ.).

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνην, αὐτοκράτωρ ἦτο ὁ σκληρὸς καὶ τρομερὸς διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ *Νέρων*. Ὁ *Νέρων* συνέλαβε ἀμέσως τὸν Παῦλο καὶ τὸν ἐθανάτωσε μὲ φρικτὰ βασανιστήρια τὴν 29ην Ἰουνίου.

Ἔτσι ἀπέθανε γιὰ τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, ὁ μεγαλύτερος Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ἀκούραστος αὐτὸς Χριστιανὸς ποὺ ἔβαλε ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς του νὰ διαδώσῃ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον.

Τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἡ Ἐκκλησία μας τὴν ἐορτάζει εἰς τὴς 29 Ἰουνίου μαζί μὲ τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὁπότε καὶ ψάλλεται τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλοι, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων πρεσβεύσατε εἰρήνῃ τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος δὲν περιωρίσθη μόνον εἰς τὸ προφορικὸν κήρυγμα. Ἐγράψε καὶ διάφορες ἐπιστολές, ἄλλες εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ ἄλλες εἰς τοὺς μαθητάς του. Εἰς αὐτὰς δίδει συμβουλές, ὁδηγίες, πληροφορίες καὶ προτρέπει τοὺς Χριστιανούς νὰ ζοῦν πάντοτε μὲ πίστι καὶ ἀγάπη μεταξὺ των.

Οἱ ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου εἶναι δέκα τέσσερες. Μία πρὸς τοὺς Ρωμαίους, μία πρὸς τοὺς Γαλάτας, μία πρὸς τοὺς Ἐφεσίους, μία πρὸς τοὺς Φιλιππησίους, μία πρὸς τοὺς Ἑβραίους, μία πρὸς τὸν *Τίτον*, μία πρὸς τὸν *Φιλήμονα*, μία πρὸς τὸν *Τιμόθεον*, δύο πρὸς τοὺς Κορινθίους καὶ δύο πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς. Τὶς ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου τίς ἀκοῦμε νὰ διαβάζωνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὶν ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον.

11. 'Ο 'Απόστολος Πέτρος.

'Ο 'Απόστολος Πέτρος, ὅπως γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ἐλέγετο πρωτότερα *Σίμων* καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ 'Ιωνᾶ καὶ ἀδελφὸς τοῦ 'Αποστόλου 'Ανδρέα. Εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας. Ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὶ ἀγαπημένους μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ διεκρίνετο διὰ τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν του εἰς τὸν Κύριον. Πέτρος ὀνομάσθη ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, γιὰτὶ εἶχε πίστιν γερὴ σὰν πέτρα.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρῶτος ὁ Πέτρος, ὅπως εἶδαμε, ἐμίλησε μὲ πίστιν καὶ θάρρος γιὰ τὴν νέαν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἵδρυσεν τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

'Ο Πέτρος ἐδίδαξε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὡς τὴν ἡμέρα τοῦ λιθοβολισμοῦ τοῦ Στεφάνου. Ἐπειτα ἔφυγε καὶ ἐκήρυξε εἰς ὅλην τὴν Παλαιστίνην. Περιώδευσεν ἔπειτα τὴν Ἀσίαν, τὸν Πόντον καὶ τὴν Αἴγυπτον, διαδίδοντας τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Παντοῦ ἐκήρυξε μὲ θερμὴ καὶ θάρρος, ἀψηφῶντας κάθε κίνδυνον. Ἐκαμε πολλοὺς Χριστιανούς μὲ τὸ θερμὸ κήρυγμά του καὶ τὰ θαύματά του. Μὲ αὐτὰ ἐδυνάμωκε τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν πιστῶν.

Τὸ θαῦμα τῆς Ταβιθᾶ. Ἐνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Πέτρου εἶναι ἡ ἀνάστασις τῆς Ταβιθᾶ.

Ἡ Ταβιθᾶ ἦτο μία χριστιανὴ κόρη, γεράτη πίστι καὶ καλωσύνη. Ἐζοῦσε εἰς τὴν πόλιν Ἰόππην καὶ ὅλον τὸν καιρὸ της τὸν ἐπέρνα εἰς φιλανθρωπικὰ ἔργα.

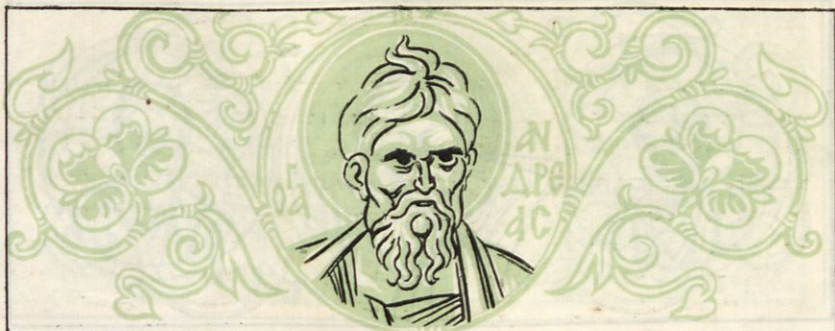
Ἐβοηθοῦσε τοὺς πτωχοὺς καὶ μόνη της ἔρραπτε τὰ ρούχα τοῦ ἐμοίραζε εἰς τίς χῆρες καὶ τὰ ὀρφανά. Κάποτε ἀσθένησε καὶ ἀπέθανε. Ὅλοι, ὅσοι εἶχαν εὐεργετηθῇ ἀπὸ τὴν καλὴ Ταβιθᾶ, ἔτρεξαν εἰς τὸ σπίτι της. Περιεκύκλωσαν τὸ νεκρικὸ κρεβάτι της καὶ ἔκλαιγαν ἀπαρηγόρητοι.

Ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ Πέτρος, ἐπῆγε εἰς τὸ σπίτι τῆς Ταβιθᾶ καὶ ὅλοι τὸν περιεκύκλωσαν καὶ ἄρχισαν νὰ τοῦ διηγοῦνται μὲ δάκρυα εἰς τὰ μάτια τίς φιλανθρωπίες της.

'Ο Πέτρος, βλέποντας τὸν πόνο των, συνεκινήθη πολὺ. Ἐγονάτισε τότε ἐμπρὸς εἰς τὸ νεκρικὸ κρεβάτι τῆς κόρης καὶ προσευχήθη θερμὰ εἰς τὸν Θεόν. Ἐσηκώθη ἔπειτα καὶ ἐφώναξε δυνατὰ :

— «Ταβιθᾶ ! ἐγέρθητι !». Ἀμέσως ἡ νεκρὴ Ταβιθᾶ ἀνεστήθη. Ὅλοι ἐχάρησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν γιὰ τὸ θαῦμα

Μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Πέτρου. Ἀπὸ τὴν Ἰόππην, ὁ Πέτρος ἐπῆγε

εἰς τὴν Καισάρειαν καὶ ἔκαμε Χριστιανὸν τὸν Ρωμαῖον διοικητὴν Κορνήλιον.

Ἐγύρισε ἔπειτα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα δίδοντας θάρρος εἰς τοὺς πιστοὺς ποὺ κατεδιώκοντο ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ἐθνικοὺς. Περιώδευσεν ἔπειτα διάφορες πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ ἀργότερα ἦλθε εἰς τὴν Ρώμην.

Ἐκεῖ ὅμως ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον ἀπὸ τὸν σκληρὸν αὐτοκράτορα Νέρωνα, μαζί μὲ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (64 μ.Χ.).

Τὴν μνήμη του τὴν ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν ἴδια ἡμέρα ποὺ ἐορτάζει καὶ τὴν μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (29 Ἰουνίου).

12. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἦτο ὁ πρῶτος μαθητὴς ποὺ ἐκάλεσε μαζί του ὁ Χριστός, καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάζεται καὶ Πρωτόκλητος. Ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωῶν καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου.

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς διαφόρους πόλεις τοῦ Πόντου, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύοντας παντοῦ χριστιανικὲς Ἐκκλησίες. Πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἱδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐχειροτόνησε τὴν πρῶτον ἐπίσκοπον, ποὺ ὀνομάζετο Στάχυς. Εἰς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ἦλθε εἰς Πάτρας. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον, ἔκαμε πολλοὺς Χριστιανούς καὶ ἱδρυσε τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Πατρῶν. Ἐκεῖ, ἔκαμε χριστιανὴ καὶ τὴ γυναῖκα τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ. Αὐτὸ ἐξηγρῶσε τὸν Ρωμαῖον διοικητὴν καὶ διέταξε τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρέα. Γι' αὐτό, ἡ πόλις τῶν Πατρῶν ἔχει τὸν Ἀπόστολον Ἀνδρέα πο-

λιούχον της. Τὸ λείψανον τοῦ Ἀποστόλου μετεφέρθη, ἀργότερα, ἀπὸ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέα εἰς τὰς 30 Νοεμβρίου. Τότε ψάλλεται καὶ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῇ Οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

13. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐμάθαμε εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, ἦσαν δώδεκα: Πέτρος καὶ Ἀνδρέας, υἱοὶ τοῦ Ἰωῆ. Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου. Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας, υἱοὶ τοῦ Ἀλφαίου. Φίλιππος καὶ Ναθαναὴλ (ἢ Βαρθολομαῖος), φίλοι. Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος. Σίμων ὁ Κανανίτης καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης.

Ἀπὸ τοὺς δώδεκα μαθητάς, ὁ Ἰούδας, ποὺ ἐπρόδωσε τὸν Χριστόν, ἐκρέμασθη μόνος του. Ἀντ' αὐτοῦ Ἀπόστολος ἐγίνε ὁ Ματθίας.

Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ ὠνομάσθησαν Ἀπόστολοι, ἐπειδὴ τοὺς ἀπέστειλεν ὁ Χριστὸς εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου γιὰ νὰ διδάξουν τὴν νέαν θρησκείαν. Ἀπόστολοι ὠνομάσθησαν ἀκόμη καὶ ὁ Παῦλος καθὼς καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς, ποὺ ἔγραψαν τὰ Εὐαγγέλια ποὺ φέρουν τ' ὄνομά των.

Οἱ Ἀπόστολοι, μετὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου δὲν ἐφοβήθησαν παρὰ ἄρχισαν μὲ περισσότερον ζῆλον καὶ περισσότερον θάρρος τὸ βαρὺ τῶν ἔργου. Καθένας ἐπῆρε τὸ δρόμο του γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλοι μαζί

ἦσαν ἀγαπημένοι καὶ ἐνωμένοι, σύμφωνα μὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ διδασκάλου τῶν ποῦ ἔλεγε : «Πορευθῆτε εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ κηρύξτε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην» (Μάρκ. ΙΣΤ' 15).

Ὁ βίος τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ὅπως τὸν διέσωσεν ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, ἔχει ὡς ἑξῆς ἐν συντομίᾳ :

Ἰάκωβος.

Ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἰωάννη. Κατήγετο ἀπὸ τῆ Βηθσαιδᾶ καὶ εἶχε χρηματίσει πρωτότερα μαζί με τὸν ἀδελφὸ του, μαθητὴς τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου.

Ὁ Ἰάκωβος, μετὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ ἀκολούθησε, δὲν ἔφυγεν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα.

Ἐπερίμενε ἐκεῖ διδάσκοντας, ὥσπου εἰς τὰ 44 μ.Χ. ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας ὁ Α' γιὰ νὰ φανῇ εὐχάριστος εἰς τοὺς Ἰουδαίους, διέταξε τὴν σφαγὴν του.

Τὴν μνήμη του τὴν εορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας εἰς τὶς 30 Ἀπριλίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἑξῆς κοντάκιον :

«Φωνῆς θεϊκῆς ἀκούσας προκαλοῦσης σε, ἀγάπην πατρὸς παρῆδες καὶ προσέδραμες τῷ Χριστῷ, Ἰάκωβε, μετὰ τοῦ συγγόνου σου, ἐνδοξε μεθ' οὗ ἡγιώθης ἰδεῖν Κυρίου τὴν θείαν Μεταμόρφωσιν».

Ἰωάννης, ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου.

Ἦτο ὁ πιὸ ἀγαπημένος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀργότερα τὸν θεωροῦσαν ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς τρεῖς στύλους τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας (Πέτρος, Ἰω-

άνης και 'Ιάκωβος ὁ ἀδελφός). Κατ' ἀρχὰς ἐπῆγε μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον εἰς τὴν Σαμάρειαν γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἐκεῖ Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, παρέμεινε ἕως τὸ 48 μ.Χ. κάμνοντας ἀπὸ ἐκεῖ διάφορες περιοδεῖες εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἔφεσον γιὰ νὰ διοικήσῃ τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν. Ἐζῆσε εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἕως τὰ βαθεῖα γηρατεῖά του. Εἰς τὶς συναθροίσεις τῶν Χριστιανῶν μετέβαινε στηριζόμενος εἰς τοὺς μαθητάς του. Ἐπειδὴ δὲν ἠμποροῦσε πιά νὰ λέγῃ πολλά, ἔλεγε πάντα αὐτὲς τὶς τέσσερες λέξεις : «Τεκνία μου, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Ὁ Ἰωάννης ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀποστολικὴν δρᾶσι του ἔγραψε καὶ πέντε βιβλία ποὺ περιέχονται εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ἐγραψε τὸ *Εὐαγγέλιον* ποὺ φέρει τ' ὄνομά του, τὴν «Ἀποκάλυψιν», ποὺ προφητεῖ γιὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν καὶ γιὰ τὸν θρίαμβο τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὶς τρεῖς *Καθολικὲς Ἐπιστολές*, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τοὺς Χριστιανούς τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἀπέθανε εἰς τὴν Ἔφεσον καὶ τὴ μνήμη του τὴν ἑορτάζομε εἰς τὶς 8 Ματοῦ. Τότε ψάλλεται καὶ τὸ ἑξῆς ἀπολυτίκιον :

Ἀπόστολε, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡγαπημένε, ἐπιτάχνον ρῦσαι λαόν' ἀναπολόγητον δέχεται σε προσπίπτοντα ὁ ἐπιπεσόντα τῷ στήθει καταδεξάμενος· ὃν ἰκέτενε, Θεολόγε, καὶ ἐπίμονον νέφος ἐθνῶν διασκεδάσαι, αἰτούμενος ἡμῖν εἰρήνην καὶ τὸ μέγα ἔλεος».

Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος.

Ὁ Ἀπόστολος Θωμᾶς εἶναι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος τοῦ Χριστοῦ ποὺ ἐπίστευσε

εις την 'Ανάστασιν τοῦ Κυρίου, μόνον ὅταν ἔθεσε τὸ δάκτυλό του εἰς τὰ σημάδια τῶν καρφιδίων ποὺ εἶχαν ἀφήσει εἰς τὸ ἄγιόν Του σῶμα.

Ὁ Θωμᾶς ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Περσίαν καὶ εἰς τὰς 'Ανατολικὰς 'Ινδίας. Εἰς τὴν 'Εδεσσαν τῆς Μακεδονίας ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς καὶ οἱ παλαιότεροι ἐδειχναν τὸν τάφο του.

Ὁ Ἀπόστολος Ματθαῖος εἶναι ὁ ἴδιος ἐκεῖνος ποὺ ἔγραψε τὸ «κατὰ Ματθαῖον» Εὐαγγέλιον. Ἦτο τελώνης τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὴν καταγωγὴν Γαλιλαῖος. Ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς 'Ιουδαίους τῆς Παλαιστίνης καὶ ἀργότερα μετέβη εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον.

Φίλιππος καὶ Ναθαναήλ.

Ὁ Φίλιππος ἦτο Γαλιλαῖος τὴν καταγωγὴν καὶ ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Φρυγίαν. Εἰς μίαν πόλιν τῆς, τὴν 'Ιεράπολιν, συνηγέρθη μετὰ τὸν Ἀπόστολον 'Ιωάννην.

Ἀπέθανε μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον τὸ 87 μ.Χ. ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτραις τῆς Φρυγίας.

Ὁ Ναθαναήλ, ποὺ ἦτο φίλος τοῦ Φιλίππου, ἦτο ἀπὸ τὴν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἀραβίαν καὶ εἰς τὰς 'Ινδίας. Ἀπέθανε εἰς τὴν Ἀρμενίαν μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας Ἀστυάγης διέταξε καὶ τὸν ἀποκεφάλισαν.

'Ιάκωβος τοῦ Ἀλφαίου καὶ 'Ιούδας.

Ὁ Ἀπόστολος 'Ιάκωβος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλφαίου, ὀνομάζεται καὶ «μικρὸς» γιὰ νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὸν ἄλλον Ἀπόστολον 'Ιάκωβον, ποὺ ἦτο υἱὸς τοῦ Ζεβεδαίου. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν Παλαιστίνην καὶ κατόπιν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἀπέθανε μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον.

Ὁ Ἀπόστολος 'Ιούδας ἦτο υἱὸς τοῦ 'Ιακώβου καὶ ὀνομάζετο Λεββαῖος καὶ Θαδδαῖος. Ἐδίδαξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Συρίαν, Ἀρμενίαν, Μεσοποταμίαν καὶ Περσίαν, ὅπου ἀπέθανε καὶ αὐτὸς μετὰ μαρτυρικὸν θάνατον.

Σίμων καὶ Ματθίας.

Ὁ Ἀπόστολος Σίμων ἐλέγετο καὶ Κανανίτης, ποὺ σημαίνει ζηλωτής. Ζηλωτής πάλι σημαίνει φανατικὸς Φαρισαῖος. Γιατὶ πρὶν ὁ 'Ιούδας γίνῃ μα-

θητής τοῦ Ἰησοῦ ἀνῆκε πρῶτα εἰς τοὺς φανατικοὺς Φαρισαίους. Ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν καὶ εἰς τὴν Βρεττανίαν, ὅπου ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον.

Ὁ Ἀπόστολος **Ματθίας** ἀντικατέστησε τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην. Ἐκήρυξε καὶ αὐτὸς τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὅπου καὶ ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον.

Ἡ Ἐκκλησία μας τὴ μνήμη ἐνὸς ἐκάστου τῶν Ἀποστόλων ἐορτάζει χωριστά, ἐορτάζει ὁμῶς καὶ ὅλους μαζί εἰς τὶς 30 Ἰουνίου. Τὸ ἀπολυτίκιον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ποὺ ψάλλεται εἰς τὴν μνήμην των, εἶναι τὸ ἑξῆς :

« Ἀπόστολοι ἄγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμάτων ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ».

Ὁ Εὐαγγελιστὴς **Λουκᾶς**.

Ὁ **Λουκᾶς** ἦτο ἐθνικὸς ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν ἢ τοὺς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας. Ἦτο ἱατρὸς τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ παράδοσις τὸν φέρει πὺς ἦτο καὶ ζωγράφος.

Εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον. Ἐγίνε Χριστιανὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Παύλου. Τὸν ἀκολούθησε εἰς τὶς ἀποστολικὰς πορεῖες του καὶ ἔμεινε μαζί του μέχρι τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου του εἰς τὴν Ρώμην. Ἦτο πολῦτιμος βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ἀποστόλου.

Ἀπὸ τὸν Παῦλον ἔμαθε τὴν ἱστορίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ποὺ τὴν περιέγραψε κατόπιν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ποὺ φέρει τ' ὄνομά του. Ἐκτὸς ὁμῶς ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον ὁ **Λουκᾶς** ἔγραψε καὶ τὶς *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*.

Εἰς αὐτὲς περιγράφει τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τῶν Ἀποστόλων καὶ πρὸ παντὸς τοῦ Παύλου καὶ Πέτρου.

Ὁ Λουκᾶς ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀρχίζοντας πρῶτα ἀπὸ τοὺς Φιλίππους. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἀπέθανε μὲ μαρτυρικὸν θάνατον εἰς τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας εἰς ἡλικίαν 80 ἐτῶν, κρεμασμένος ἀπὸ μιᾶ ἐλιά.

Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνστάντιος, υἱὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ἐπῆρε ἀργότερα τὸ λείψανόν του καὶ τὸ μετέφερε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Ὁ Λουκᾶς ἦτο ὁ πρῶτος ποὺ ἐζωγράφησε εἰκόνες τῆς Παναγίας (*).

Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὸν Λουκᾶν καὶ ὡς Ἀπόστολον γιὰ τὶς πολυτίμες ὑπηρεσίες του καὶ τὴ μνήμη του τὴν ἐορτάζει εἰς τὶς 18 Ὀκτωβρίου, ὅποτε ψάλλεται τὸ ἐξῆς κοντάκιον :

«Μαθητὴς γενόμενος τοῦ θεοῦ Λόγον, σὺν τῷ Παύλῳ ἅπασαν ἐφωταγώγησας τὴν γῆν, καὶ τὴν ἀχλὺν ἀπεδιώξας, τὸ θεῖον γράψας Χριστοῦ Εὐαγγέλιον».

14. Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Διοίκησις αὐτῶν.

Ὅσο ἐζοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι εἶχαν καὶ τὴ φροντίδα τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ποὺ εἶχαν ἰδρύσει εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἀρκοῦσαν καὶ αὐτοί, ἐχειροτόνουν ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους. Τοὺς ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους τοὺς ἀφῆγαν ὡς ἀντιπροσώπους τῶν εἰς τὶς διάφορες Ἐκκλησίες γιὰ νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ζωῆς των.

Ὅταν ὁμοῦ ἀπέθαναν οἱ Ἀπόστολοι, τὴν διοίκησιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπῆραν εἰς τὰ χεῖρια των οἱ ἐπίσκοποι, ἔχοντες ὡς βοηθοὺς των τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διακόνους. Ἔτσι, σιγά-σιγά ἐδημιουργήθη ὁ κληρὸς, ἡ τάξις δηλαδὴ τῶν κληρικῶν ποὺ φροντίδα καὶ καθῆκον εἶχαν νὰ ὑπηρετοῦν τὴν Ἐκκλησίαν.

Ἀνάμεσα λοιπὸν εἰς τὴν τάξιν αὕτῃ διακρίνονται τρεῖς βαθμοί: τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου (ιερέως) καὶ τοῦ διακόνου.

(*) «Ἀλαλα τὰ χεῖλη τῶν ἀσεβῶν τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν εἰκόνα σου τὴν σεπτὴν, τὴν ἱστορηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ ἱερωτάτου τὴν ὁδηγήτριαν».

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπῆρχαν καὶ οἱ διακόνισσες.

Αὐτὲς δὲν εἶχαν ἱερατικὸν βαθμὸν, εἶχαν ὅμως ὡς κύριον ἔργον των νὰ διδάσκουν τὶς γυναῖκες τῶν Χριστιανῶν, νὰ περιποιῶνται τὶς ἀρρώστες, νὰ βοηθοῦν τοὺς πτωχοὺς καὶ νὰ βοηθοῦν τοὺς ἄλλους βαθμούχους κατὰ τὴν ὥρα τοῦ βαπτίσματος.

Ὅταν ὅμως ὁ Χριστιανισμὸς ἐξηπλώθη πολὺ, εἰς ὅλες σχεδὸν τὶς χώρες, κάθε χώρα εἶχε σχεδὸν τὴν Ἐκκλησίαν της. Τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴ τὴν διοικοῦσε ὁ δικὸς της ἐπίσκοπος καὶ ἡ χώρα ὀνομαζόταν εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς Ἐκκλησίας Ἐπισκοπή.

Ὅταν ὅμως παρουσιάζετο κανένα μεγάλο καὶ σοβαρὸ ἐκκλησιαστικὸ πρόβλημα, πού μόνος τοῦ ὁ ἐπίσκοπος τῆς χώρας αὐτῆς δὲν ἤμποροῦσε νὰ δώσῃ λύσιν, ἀπὸ φόβον μήπως καὶ ξεφύγῃ ἀπὸ τὴν ὀρθὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἠναγκάζετο νὰ καλέσῃ σὲ σύσκεψιν ὅλους τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους εἰς τὴν πρωτεύουσάν του.

Ἔτσι ἐμαζεύοντο ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἐκεῖ συνεζήτουν μεταξύ των τὸ ζήτημα καὶ ἔδιναν τὴ σωστὴ λύσιν.

Οἱ συναθροίσεις αὐτὲς ἐλέγοντο ἐπαρχιακὲς σύνοδοι. Πρόεδρος τῶν ἐπαρχιακῶν συνόδων ἐγίνετο πάντοτε ὁ ἐπίσκοπος τῆς πρωτεύουσας (τῆς Μητροπόλεως), γι' αὐτὸ καὶ τὸν ὠνόμαζαν τιμητικὰ Μητροπολίτην.

Φυσικὰ, ὁ Μητροπολίτης ἦτο ἰσότιμος μὲ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους τῆς περιοχῆς. Οἱ ἄλλοι ὅμως ἐπίσκοποι τὸν ἐτιμοῦσαν περισσότερο καὶ τοῦ ἔδιναν πάντοτε τὰ πρωτεῖα.

Ἀπ' ὅλους τοὺς Μητροπολίτας, εἰς τὰ πρῶτα χριστιανικὰ χρόνια, περισσότερο τιμητικὴ θέσιν εἶχαν οἱ Μητροπολῖται τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς Ρώμης ἐπειδὴ ἦσαν οἱ μεγαλύτερες πόλεις τοῦ κόσμου.

15. Ἀποστολικὲς Ἐκκλησίες—Σχέσεις αὐτῶν.

Εἶδαμε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου μας, πῶς μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρῶτος ὁ Πέτρος ἱδρυσεν τὴν πρώτην χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ὕστερα ἀπὸ τὴν θεόπνευστη ὁμιλίαν του πού ἔκαμε εἰς τὰ συγκεντρωμένα πλῆθη.

Ἐπίσης εἶδαμε, πῶς μετὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου, οἱ Ἀπόστολοι ἐξέκίνησαν νὰ διδάξουν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον Πέτρον, ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας ἱδρυσεν

Ἐκκλησία εἰς τὰς Πάτρας, ὁ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκη, Ρώμη κλπ., ὁ Λουκᾶς εἰς τὰς Θήβας, καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου.

Οἱ Ἐκκλησίες αὐτὲς ποὺ ἱδρύσαν οἱ Ἀπόστολοι ὀνομάζονται Ἀποστολικὲς καὶ εἶχαν μεγάλη σχέσι μετὰ τῶν. Γνωρίσματα τῆς σχέσεώς των ἦτο ἡ μεγάλη χριστιανικὴ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις των εἰς τὴν νέαν θρησκείαν καὶ εἰς τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ μας.

Ὅταν παρουσιάζετο κανένα μεγάλο καὶ σοβαρὸ ζήτημα διοικητικὸ ἢ πνευματικὸ, ὅπως ἀργότερα παρουσιάσθησαν οἱ αἱρέσεις, τότε οἱ Ἀποστολικὲς Ἐκκλησίες ἐκάλουν εἰς σύνοδον τοὺς ἐπισκόπους ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Ἐκεῖ, μὲ ἀγάπη εὗρισκαν τὸν σωστὸν δρόμον τοῦ ζητήματος καὶ ἐδίδαν τὴ σωστὴ λύσι.

Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ Ἀποστολικὲς Ἐκκλησίες ἦσαν ἐνωμέναι μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ ἦσαν ἀδελφωμέναι μὲ τὴν κοινὴ πίστιν, γι' αὐτὸ ὀνομάσθησαν μ' ἓνα ὄνομα Ἀγία Ἀποστολικὴ καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία.

16. Τὰ ἐμπόδια διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομίσωμε πὼς ἡ ἐξάπλωσις τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εὗρθε εἰς τὸ δρόμον τῆς διάφορα ἐμπόδια, τὰ ὅποια ἦσαν ἀναγκασμένοι οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ νὰ ὑπερπηδοῦν χάρις εἰς τὴν μεγάλην των πίστιν καὶ τὴν ἡθικὴ δύναμιν ποὺ ἔπαιρναν ἀπ' αὐτήν.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ ἀπεραντωσύνη τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ποὺ ἦταν ἡ καθομιλουμένη, τὸν ἐβοήθησαν πολὺ εἰς τὴν ἐξάπλωσίν του. Αὐτὰ ὅμως τὰ δύο πράγματα δὲν ἦσαν τίποτε ἐμπρὸς εἰς τὰ διάφορα ἐμπόδια ποὺ εὗρθε ἐμπρὸς του. Ἀξίζει λοιπὸν νὰ ἰδοῦμε μερικὰ ἀπ' αὐτὰ γιὰ νὰ ἐκτιμῆσωμε περισσότερο τὴν ἀξίαν τῶν πρώτων Χριστιανῶν καὶ νὰ θαυμάσωμε τὸ θάρρος των, τὴν δύναμιν τῆς θελήσεώς των καὶ τὴν μεγάλην των πίστιν.

Τὰ συμφέροντα τῶν Ἰουδαίων, τῶν ἐθνικῶν ἱερέων καὶ τῶν διαφόρων τεχνικῶν τῆς εἰδωλολατρίας. Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐθνικοὶ ἱερεῖς καὶ οἱ διάφοροι ἀγαματοποιοὶ τῶν εἰδώλων, βλέποντες τὸν Χριστιανισμόν νὰ κερδίζει ἔδαφος καὶ τὰ συμφέροντά των νὰ χάνωνται ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέραν, ἐμίσησαν πολὺ τὸν Χριστιανισμόν, γι' αὐτὸ καὶ τοῦ ἐκήρυξαν ἀμείλικτον πόλεμον. Πολλὰς φορὰς μετεχειρίζοντο τὸ ψεῦδος καὶ τὴ συκοφαντίαν γιὰ νὰ ἐξεγείρουν τὸ λαὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τῶν ὁπαδῶν του.

Οί κακές συνήθειες τῶν ειδωλολατρῶν. Οἱ ειδωλολάτραι, λατρεύοντες τὰ εἰδῶλα, εἶχαν συνηθίσει νὰ τὰ λατρεύουν μὲ ἄσκοπη πολυτέλεια, μὲ μεγαλοπρεπεῖς ἑορτὲς καὶ πανηγύρια καὶ μὲ ἀνήθικες διασκεδάσεις. Ὅταν ἔβλεπαν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ λατρεύουν τὸ Θεὸ μὲ σεμνότητα καὶ ἀπλότητα, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀλλάξουν ζωὴ καὶ νὰ συνηθίσουν εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ σεμνότητα.

Ὁ ἐγωϊσμός καὶ ἡ ὑπερηφάνεια τῶν φιλοσόφων. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, ἐπειδὴ ἐνόμιζαν τὸν ἑαυτὸ των μειωμένο ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου, οὔτε ᾔθελαν νὰ συζητήσουν τὰ ἡθικὰ διδάγματα του, γιατί τὰ θεωροῦσαν μωρίες. Αὐτοὶ ἐνόμιζαν πὼς ἦσαν πάνσοφοι, γι' αὐτὸ καὶ καταπολεμοῦσαν μὲ κάθε μέσον καὶ τρόπο τὴ διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Ἡ ἰδέα πὼς οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν ἄθεοι καὶ κακοποῖα στοιχεῖα. Ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ δὲν μετεχειρίζοντο εἰς τὴν λατρείαν των εἰδῶλα, ἀγάλματα καὶ θυσίαι, οἱ ειδωλολάτραι ἐνόμιζαν πὼς δὲν ἐπίστευαν εἰς Θεὸν καὶ πὼς ἦσαν ἄθεοι.

Ἐπίσης, ἐπειδὴ ἐμαζεύοντο εἰς διάφορα ἀπόκρυφα μέρη, εἰς τίς κατακόμβες, καὶ ὕμνοῦσαν καὶ ἐδόξαζαν τὸν Θεόν, ἐπίστευαν πὼς οἱ Χριστιανοὶ ἦσαν κακοποῖα στοιχεῖα καὶ πὼς συνωμοτοῦσαν ἐναντίον τῶν Ρωμαίων. Οἱ ἱερεῖς τῶν ειδωλολατρῶν ἐφρόντιζαν νὰ καλλιεργοῦν τὴν ἰδέαν αὐτήν, γι' αὐτὸ καὶ ἐκείνοι τοὺς ἐμisoῦσαν.

Ἡ διδασκαλία περὶ ἰσότητος. Ἐπειδὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ ἔλεγε πὼς «ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι ἐμπρὸς εἰς τὸν Θεόν καὶ δὲν ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις πτωχῶν καὶ πλουσίων, ἐλευθέρων καὶ δούλων, δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων» οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι ἰσχυροὶ δὲν ᾔθελαν νὰ παραδεχθοῦν τὸ κήρυγμα τῆς ἰσότητος μὲ κανένα τρόπον.

Οἱ πρῶτες αἱρέσεις. Ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Χριστοῦ εὐρέθησαν ἄνθρωποι ποὺ προσεπάθησαν νὰ διαστρέψουν καὶ νὰ μαρμαρφώσουν τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν. Αὐτὲς ἦσαν οἱ λεγόμενες αἱρέσεις. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, εἶδε τὸν κίνδυνον τῶν αἱρέσεων ἀπὸ τοὺς ψευτοδιδασκάλους. Καλῶντας κάποτε τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐφέσου, τοὺς συνεβούλευσε νὰ προσέχουν τίς ἐπιζήμιες αὐτὲς διδασκαλίαι:

«Προσέχετε τοὺς Χριστιανούς σας, τοὺς εἶπε. Θὰ παρουσιασθοῦν ψευδοδιδάσκαλοι ποὺ θὰ προσπαθήσουν νὰ σᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ σᾶς ρίξουν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. . . »

Αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἦσαν τὰ ἐμπόδια ποὺ συνάντησε εἰς τὸν δρόμον του ὁ Χριστιανισμός καὶ οἱ Χριστιανοὶ καὶ τὰ ὅποια ἀντιμετώπισαν μὲ τὴν μεγάλη τους πίστιν καὶ τὸ ἀνίκητον ψυχικὸν θάρρος.

17. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν—Μάρτυρες.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ ἦταν τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦσαν οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς διαφόρους αὐτοκράτορας τῶν Ρωμαίων.

Τὰ πρῶτα ἐμπόδια, ποῦ εἴπαμε, ἦσαν ἐμπόδια λόγων καὶ συκοφαντίας. Οἱ Χριστιανοὶ τὰ ὑπερπερδοῦσαν μὲ τὴ δύναμι τῆς ἀληθείας, ποῦ εἰς τὸ τέλος πάντοτε λάμπει.

Τὸ νέον ὅμως ἐμπόδιον, οἱ διωγμοί, ἦταν τὸ φοβερώτερον, γιατί ἄρχισαν νὰ καταδιώκωνται μὲ τὸ ξίφος καὶ τὰ βασανιστήρια.

Οἱ αὐτοκράτορες εἶχαν τὴν ἀπαίτησι ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους των νὰ τοὺς λατρεύουν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἰδιαιτέρους θεοὺς των, μὲ ἀγάλαματα καὶ θυσίες.

Κάθε ἓνα ποῦ δὲν ἐδέχετο νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ἀξίωσιν τὸν ἐθεώρουν ἐχθρὸ καὶ ἐπαναστάτη.

Οἱ Χριστιανοί, φυσικά, ἀρνήθηκαν νὰ λατρεύουν τοὺς αὐτοκράτορες, γιατί αὐτοὶ ἐπίστευαν καὶ ἐλάτρευαν τὸν μόνον καὶ ἀληθινὸ Θεὸ των. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα τοὺς ἔκαμε νὰ κηρυχθοῦν ἐχθροὶ τῶν αὐτοκρατόρων καὶ ν' ἀρχίσῃ ἓνας ἄγριος διωγμὸς ἐναντίον των.

Οἱ αὐτοκράτορες πάλι, ἐκμεταλλευόμενοι καὶ τὸ μῖσος τῶν ὑπηκόων των, ποῦ ἔτρεφαν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, γιὰ τοὺς λόγους ποῦ πρὶ ἐπάνω ἀναφέραμε, ἐξήγειραν πάντοτε τὸν ὄχλον ἐναντίον των, γιὰ νὰ τοὺς ἀφανίσουν. Τὸν ἐφανάτιζαν πάντοτε μὲ διάφορα ψεῦδη καὶ ἐφόρτωναν εἰς τοὺς Χριστιανούς κάθε δυστύχημα καὶ κακὸ ποῦ συνέβαινε εἰς τὸ κράτος.

Ἔτσι, μὲ πυρκαϊὰ π.χ. ἢ ἓνας σεισμός, ἓνας λιμὸς ἢ μία πλημμύρα ὠφέλετο εἰς τὴν ἀσέβειαν τῶν Χριστιανῶν, ποῦ δὲν ἐλάτρευαν τοὺς θεοὺς τῆς εἰδωλολατρίας.

Τότε ὁ ὄχλος, γιὰ νὰ ἐκδικηθῇ, ἐπετίθετο ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν μὲ μανία. Τοὺς συνελάμβανε καὶ τοὺς ἐβασάνιζε μὲ φρικτὰ βασανιστήρια γιὰ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ. Ἄλλους ἐφυλάκιζε, ἄλλους ἐξώριζε, ἄλλους ἐμαστίγωνε, ἄλλους ἀκρωτηρίαζε ἢ τοὺς ἐξετέλει.

Ἄλλοτε πάλι τοὺς ἔρριχναν εἰς τὰ θηρία γιὰ νὰ τοὺς κατασπαράξουν μὲ τὰ νύχια των, ἢ τοὺς ἄλειψαν μὲ πίσσα καὶ τοὺς ἔκαιαν ὡς λαμπάδες εἰς τοὺς δρόμους, καὶ τόσα ἄλλα.

Οἱ Χριστιανοὶ ὅμως, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ μαρτύρια ὑπέμεναν μὲ μεγάλη ὑπομονή καὶ μὲ πραγματικὴ θεϊκὴ ἀταραξία. Ἀντὶ νὰ λιγο-

στεύη ή πίστις των εις τόν Θεόν ἐμεγάλωνε περισσότερο και ἀντί νά λιγοστεύουν οἱ πιστοί ηὔξανον καταπληκτικά ἡμέρα με τήν ἡμέρα.

Πολλοί μάλιστα ἀπό τοὺς βασιανιστάς των, βλέποντες τήν ἀπάθεια και τήν γαλήνη τῶν θυμάτων ἐπίστευαν εις τόν ἀληθινόν Θεόν και ἐγίνοντο Χριστιανοί και ἀπέθαιναν και αὐτοί μαζί των.

Οἱ Χριστιανοί ποὺ ἀπέθαιναν κατὰ τήν διάρκεια τῶν διωγμῶν λέγονταν μάρτυρες και ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τή μνήμη των, γιατί με τὸ αἷμα των και τήν θυσία των ἐστερέωσαν περισσότερον τὰ θεμέλιά της.

Οἱ διωγμοί ἄρχισαν ἀπό τὸ 64 μ.Χ. και εἶναι δώδεκα. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ σπουδαιότεροι εἶναι οἱ ἐξῆς :

α) Ὁ διωγμός τοῦ Νέρωνος (64-68 μ.Χ.)

Ὅταν εις τήν Ρώμην ἔγινε αὐτοκράτωρ ὁ αἰμοχαρής και ἀνισόρροπος Νέρων, ἀνάμεσα εις τὰ τόσα κακουργήματα ποὺ ἔκαμε ἦτο και ἡ πυρκαϊά τῆς Ρώμης.

Τρεῖς εἶναι οἱ ἐκδοχές γιά τήν πυρκαϊά: Πρώτη εἶναι πὼς ὁ Νέρων ἠθέλησε νά πάρη μιὰ ἰδέα γιά τήν καταστροφή τῆς Τροίας. Δευτέρα, πὼς ἠθέλησε με τήν πυρκαϊά νά εὕρῃ ἀφορμὴ γιά νά ξανακτίσῃ τήν πρωτεύουσά του. Και τρίτη, πὼς ἔβαλε φωτιά γιά νά ἱκανοποιήσῃ τὰ ἐγκληματικά του ἐνστικτα.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ καταστροφή ἦτο τεραστία, ὁ λαὸς τῆς Ρώμης ἐξηγέρθη ἐναντίον του. Γιά ν' ἀποφύγῃ τήν τιμωρία του ἔρριξε τήν εὐθύνη εις τοὺς Χριστιανοὺς και διέδωσε πὼς αὐτοὶ ἔβαλαν φωτιά εις τήν πόλιν.

Τότε τὸ μαινόμενο και ἐξαγριωμένο πλῆθος ἐρρίχθη ἐπάνω εις τοὺς Χριστιανοὺς και ἄρχισε τὴ σφάγὴ δίχως οἶκτο.

Οἱ Χριστιανοί ἀφανίσθησαν σχεδὸν και ἐγνώρισαν τίς πιὸ σκληρὲς και ἄγριες ἡμέρες. Τότε ἐμαρτύρησαν και οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος και Παῦλος.

β) Οἱ διωγμοὶ τοῦ Δομιτιανοῦ (81-96 μ.Χ.)

Ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς ἐβασίλευσε εις τήν Ρώμην 15 ἔτη. Εἰς τὰ ἔτη αὐτὰ οἱ Χριστιανοί εἶδαν κι ἔπαθαν τὰ πάνδεινα.

Καθημερινὰ εὕρισκε ὀφρὸς ἐναντίον των γιά νά τοὺς καταδιώκῃ. Και ἡ καταδίωξις ἦτο ἀέναντος εις ὅλην τήν ἐπικράτειαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους. Κυρία κατηγορία τοῦ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ἦτο πὼς ἦσαν ἐπαναστάται και ἄθεοι.

Ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐμαρτύρησαν ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ πρῶτος Χριστιανὸς καὶ ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηναίων, ὁ μαθητὴς τοῦ Παύλου Τιμόθεος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐπίσης ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐξωρίσθη εἰς τὴν Πάτμον καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.

γ) Ὁ διωγμὸς τοῦ Τραϊανοῦ (98-117 μ.Χ.).

Τὸ μαρτύριον τοῦ Ἰγνατίου. Ὁ Τραϊανὸς ἀπηγόρευσε τὴν λειτουργίαν τῶν σωματείων. Οἱ Χριστιανοὶ ἐβαρύνοντο τώρα μὲ τὴν κατηγορίαν πὺς παρέβαιναν αὐτὴν τὴν ἀπαγόρευσιν. Τοὺς κατήγγελλαν καὶ τοὺς ἐδίκαζαν εἰς τὸ δικαστήριον. Γιὰ νὰ ἀθωωθοῦν ἔπρεπε νὰ δηλώσουν ἐμπρὸς εἰς τοὺς δικαστάς πὺς ἀρνοῦνται τὸν Χριστὸν καὶ πὺς εἶναι πρόθυμοι νὰ θυσιάσουν εἰς τὰ εἰδῶλα.

Εἰς τὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἐμαρτύρησε ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας Ἰγνάτιος.

Ὁ Ἰγνάτιος, ἐπειδὴ ἦτο θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, συνελήφθη ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ἐχθροὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐστάλη νὰ δικασθῇ εἰς τὴν Ρώμην. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου του ὑπέφερε πολλὰ βασανιστήρια ἀπὸ τοὺς δεσμοφύλακας του στρατιώτας. Τόσα ἦσαν τὰ βασανιστήρια πού ὑπέφερε, ὥστε εἰς κάποιαν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Ρώμης λέγει: «Εὐχομαι νὰ φθάσω τὸ γρηγορότερον εἰς τὴν Ρώμην γιὰ νὰ μὲ ρίξουν εἰς τὰ ἄγρια θηρία νὰ μὲ κατασπαράξουν».

Καὶ πραγματικὰ τὸν κατεσπάραξαν τὰ ἄγρια θηρία εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῆς Ρώμης. Τὸ δικαστήριον τὸν κατεδίκασε εἰς θάνατον (107 μ.Χ.) γιὰτὶ δὲν ἐδέχθη νὰ ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ.

Τὴν μνήμην του τὴν ἐορτάζομε εἰς τὴς 20 Δεκεμβρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἑξῆς κοντάκιον :

«Τῶν λαμπρῶν ἀγώνων σου ἡ φωτοφόρος ἡμέρα προκηρύττει ἅπασιν τὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ τεχθέντα· τοῦτον γὰρ διψῶν ἐκ πόθου κατατροφῆσαι ἔσπευσας ἐπὶ θηρίων ἀναλυθῆναι διὰ τοῦτο θεοφόρος προσηγορεύθης, Ἰγνάτιε ἔνδοξε».

δ) Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Ἀντωνίου Πίου (138-161 μ.Χ.).

Τὸ μαρτύριον τοῦ Πολυκάρπου. Ὁ Ἀντώνιος Πίος, ἂν καὶ δὲν ἤθελε τοὺς διωγμούς, δὲν ἤμπόρεσε ὅμως νὰ τοὺς σταματήσῃ. Ἐπὶ τῆς βασιλείας του ἐμαρτύρησεν ὁ ἐπίσκοπος Σμύρνης Πολύκαρπος.

Ὁ Πολύκαρπος ἦτο, κατὰ πολλοὺς, μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννη. Ἐπειδὴ μὲ θάρρος πολὺ ἐκήρυττε τὸν Χριστιανισμόν καὶ προέτρεπε τοὺς εἰδωολάτραις ν' ἀσπασθοῦν τὴ νέα θρησκεία, συνελήφθη καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸν ρωμαῖον ἀνθύπατον Κορδάτον.

Ὁ ἄρχων αὐτὸς προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Πολύκαρπον ν' ἀρνηθῇ τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ὀρκισθῇ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ γηραιὸς ὅμως ἐπίσκοπος ὄχι μόνον δὲν ἡρνήθη τὸν Χριστὸν ἀλλὰ εἶπε μὲ θάρρος εἰς τὸν ἀνθύπατον:

«Ὁγδονταἕξι ἔτη ὑπηρετῶ τὸν Χριστὸν καὶ ποτὲ δὲν με ἠδίκησε. Γιατί τώρα θέλετε νὰ βλασφημῇσω ἐναντίον του ;»

Τὸ δικαστήριον τὸν κατεδίκασε νὰ κατ' ἑλκὺς ζωντανὸς ἀλλὰ οἱ φλόγες δὲν ἔκαιαν τὸ ἅγιόν του σῶμα.

Τότε ἓνας στρατιώτης τὸν ἐθανάτωσε μὲ τὸ ξίφος του.

Τὴν μνήμη τοῦ ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας εἰς τὴς 23 Φεβρουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Καὶ τρόπον μέτοχος καὶ θρόνων διάδοχος τῶν Ἀποστόλων γενόμενος τὴν πράξιν εἶρες, θεόπνευστε, εἰς θεωρίας ἐπέβασιν διὰ τοῦτο τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ὀρθοτομῶν καὶ τῇ πίστει ἐνήθλησας μέχρῃς αἵματος, Ἱερομάρτυς Πολύκαρπε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ε) Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (284-305 μ.Χ.). Οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος.

Ὁ Διοκλητιανὸς ὑπῆρξεν ἓνας ἀπὸ τοὺς φοβερώτερους διώκτας τῆς Χριστιανοσύνης. Ἐντὸς μηνὸς κατέσφαξε εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν 15.000 Χριστιανούς καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον 140.000. Εἰς αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ πολλὰς ἄλλες χιλιάδες Χριστιανῶν, ποὺ ἀπέθαναν εἰς φυλακάς, ἐξορίας καὶ μετὰ φρικτὰ βασανιστήρια. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος ἐμαρτύρησαν καὶ οἱ δύο μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος.

‘Ο “Αγιος Γεώργιος.

‘Ο “Αγιος Γεώργιος, πού τόν βλέπομε εἰς τίς διάφορες εἰκόνες ἐπάνω εἰς τὸ ἄλογο νὰ σκοτώνῃ τὸν δράκοντα καὶ νὰ ἐλευθερώνῃ τὴ βασιλοπούλα ἢ νὰ ἔχῃ ἓνα παιδάκι πίσω ἀπὸ τὸ ἄλογό του, ἦτο ἀπὸ πλουσιωτάτην ρωμαϊκὴν οἰκογένειαν καὶ εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν *Καيسάρειαν* τῆς *Καππαδοκίας*. Εἶχε καταταχθῇ εἰς τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν καὶ ἦτο *χιλίαρχος*. Εἶχε λάβει μέρος εἰς πολλὰς μάχας καὶ εἶχε βγῇ νικητῆς, γι’ αὐτὸ καὶ λέγεται *τροπαιοφόρος*.

‘Ο “Αγιος Γεώργιος εἶχε λεπτὴ καὶ εὐαίσθητη ψυχὴ καὶ παρακολουθοῦσε μὲ πραγματικὸ πόνον τίς διάφορες διώξεις τῶν Χριστιανῶν. Κατὰ βάθος ἀγαποῦσε τοὺς Χριστιανούς καὶ ἐπίστευε εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, γιατί τὴν εὐ-
ρισκε καλύτερη ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμὸ καὶ τὴν Εἰδωλολατρίαν.

“Οταν ἐκηρύχθη ὁ διωγμὸς τῶν Χριστιανῶν, ἐπὶ Διοκλητιανοῦ, ὁ Γεώργιος ὄχι μονάχα ἀρνήθηκε νὰ συλλάβῃ Χριστιανούς, ἀλλὰ ὁμολόγησε πὼς καὶ ὁ ἴδιος ἦτο Χριστιανὸς καὶ πὼς ἐπροπαγάνδιζε γιὰ τὴ νέα θρησκεία.

‘Ο Διοκλητιανὸς τὸν ἐκάλεσε κοντά του καὶ κατ’ ἀρχάς τὸν συνεβούλευσε νὰ παύσῃ νὰ προπαγανδίζῃ γιὰ τὴ νέα θρησκεία. ‘Ο Γεώργιος ὄχι μονάχα δὲν ἐσταμάτησε, μὰ ἐξανάρχισε μὲ μεγαλύτερον ζῆλον. Τότε, ὁ Διοκλητιανὸς διέταξε καὶ τὸν ἐφυλάκισαν καὶ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ μαρτύρια διέταξε τὸν ἀποκεφαλισμό του εἰς τὰ 304 μ.Χ.

Οἱ Χριστιανοὶ ἔθαψαν τὸ σῶμα του εἰς τὴν Λύδαν τῆς Ἰουδαίας, ὅπου, ἀργότερα, ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ ναὸν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον του.

‘Η παράδοσις ἀναφέρει πολλὰ θαύματα τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὅπως π.χ. τὴν ἀπελευθέρωσι παιδιῶν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὸν φόνο τοῦ δράκοντος κ.ἄ.

‘Η Ἐκκλησίᾳ μας ἐορτάζει τὴν μνήμη του εἰς τίς 23 Ἀπριλίου, ὁπότε ψάλλεται καὶ τὸ τροπάριον :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστῆς, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

‘Ο “Αγιος Δημήτριος.

“Οπως ὁ “Αγιος Γεώργιος, ἔτσι καὶ ὁ “Αγιος Δημήτριος κατήγετο ἀπὸ πλούσιαν καὶ εὐγενῇ οἰκογένειαν καὶ εἶχε μεγάλο ἀξίωμα εἰς τὸν στρατὸν

καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Πατρίς του ἦτο ἡ Θεσσαλονίκη. Ἐγινε Χριστιανὸς καὶ ἄρχισε νὰ διδάσκη τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν μὲ τόσον ζῆλον, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ διέταξε νὰ τὸν φυλακίσουν.

Καὶ ἀπὸ τὴν φυλακὴν του ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐξηκολούθει τὴν διδασκαλίαν του καὶ συνεκέντρωνε καθημερινὰ πολλοὺς μαθητάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ μικρόσωμος ἀλλὰ εὐσεβὴς Νέστωρ.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν εἶχεν ἔλθει ἓνας γίγας παλαιστής, ἐθνικός, ὁ Λυαῖος, ποὺ ἐπροκάλει τοὺς Χριστιανοὺς εἰς ἀγῶνα. Κανεὶς ὅμως δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὸν πελώριον ἐκεῖνον ἄνδρα. Ὁ Νέστωρ τότε ἀπεφάσισε νὰ παλαίσῃ μὲ τὸν γίγαντα. Πηγαίνοντας εἰς τὸν Δημήτριον ἔλαβε τὴν συμβουλὴν του καὶ τὴν εὐλογίαν του.

— Μὲ τὴν πίστι σου εἰς τὸν Χριστόν, τοῦ εἶπεν ὁ Δημήτριος, πῆγαινε καὶ θὰ νικήσῃς.

Καὶ πραγματικά. Ὅταν παρουσιάσθῃ εἰς τὸ στάδιον, παρ' ὅλες τὶς εἰρωνεῖες τῶν ἐθνικῶν, ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσε τὸν Λυαῖον. Αὐτὸ φυσικὰ δυσηρέστησε τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τὸν αὐτοκράτορα. Ὅταν ἔμαθε πῶς ἡ νίκη τοῦ Νέστορος ὠφείλετο εἰς τὴν εὐλογίαν τοῦ Δημητρίου, διέταξε καὶ ἀποκεφάλισαν τὸν Δημήτριον καθὼς καὶ τὸν Νέστορα εἰς τὶς 26 Ὀκτωβρίου.

Οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἔθαψαν εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ ὁ τάφος του σώζεται μέχρι σήμερα. Λένε μάλιστα, πῶς ἀπὸ τὸν τάφον τοῦ Δημητρίου ἀναβλύζει μύρον, γι' αὐτὸ λέγεται καὶ *Μυροβλήτης*. Δίπλα εἰς τὸν τάφον του ἔχει κτισθῇ μεγαλοπρεπὴς ναὸς, ποὺ, μετὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1917, ἐκτίσθῃ καινούργιος. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος εἶναι πολιούχος τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν μνήμην του τὴν ἐορτάζομε στὶς 26 Ὀκτωβρίου καὶ ψάλλομε τὸ τροπάριον :

«Μέγαν εὗρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, Σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκονομένη, ἀθλοφόρε τὰ ἔθνη τροπούμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἐπαρσιν ἐν τῷ σταδίῳ θαρρόνας τὸν Νέστορα, οὕτως, Ἄγιε μεγαλομάρτυς Δημήτριε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΣΧΙΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ (313-867 μ.Χ.)

18. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας.

Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐσταμάτησαν ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸ ἔτος 313. Τότε ὁ Χριστιανισμὸς εὗρθηκε ἀνακούφισιν καὶ ἔμεινεν ἐλεύθερος νὰ κατακτήσῃ τὸν κόσμον.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Χλωροῦ καὶ τῆς εὐσεβεστάτης Ἑλένης. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Νύσσαν τῆς Νοτιοσλαυίας, τὸ 288. Ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατέρας του, ὁ στρατὸς τὸν ἀνεκήρυξε Αὐγούστον, δηλαδὴ αὐτοκράτορα. Οἱ ἄλλοι στρατοὶ τοῦ ἀπεράντου Ρωμαϊκοῦ κράτους ἀνεκήρυξαν ἄλλους τρεῖς αὐτοκράτορας, ποὺ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Κωνσταντίνου.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὅμως μὲ τὸν γενναῖον στρατὸν του, ποὺ τὸν ἀποτελοῦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Χριστιανοί, ἔκαμε πολλοὺς νικηφόρους πολέμους καὶ εἰς τὸ τέλος ἔμεινε μονοκράτωρ.

Ἐσυμπάθησε πάρα πολὺ τοὺς πιστοὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἴσως γιὰτὶ εἶχε παιδαγωγηθῇ χριστιανικὰ ἀπὸ τὴν μητέρα του Ἑλένην, ἴσως ὅμως, γιὰτὶ ἐγνώρισε πολλοὺς εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ πατέρα του καὶ εἰς τὴν συναναστροφὴν ποὺ ἔκανε μὲ αὐτοὺς ὁ ἴδιος.

Τὸ λάβαρον.

Ἡ συμπάθειά του ἔγινε ἀγάπη καὶ ἐνδιαφέρον ὅταν ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ, τὸ 312, ἐνίκησε μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν του Μαξέντιον, ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμην.

Ἐπειδὴ ὁ Μαξέντιος τοῦ εἶχε κηρύξει τὸν πόλεμον ὁ Κωνσταντῖνος εἰσῆλθε μετὰ τὸν στρατὸν του εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὅταν λοιπὸν εὗρίσκετο ἓνα μεσημέρι εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ ἐσκέπτετο διάφορα σχέδια, παρακαλῶντας συγχρόνως τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν νὰ τὸν βοηθήσῃ, εἶδε εἰς τὸν οὐρανὸν ἓνα φωτεινὸν ὄραμα ποὺ τὸν ἔκαμε νὰ πάρῃ καὶ ὅλας τὴν ἀπόφασίν του. Εἶδε ἓνα φωτεινὸν σταυρὸν μετὰ τίς λέξεις «ἐν τούτῳ νίκα». δηλαδή: μετὰ τὸν σταυρὸν θὰ νικήσῃς.

Ἀμέσως ἔδωσε διαταγὴ νὰ κατασκευασθῇ μία σημαία μετὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὰ γράμματα, ποὺ τὴν ὠνόμασε «λάβαρὸν» καὶ ποὺ ἦτο ἡ πρώτη χριστιανικὴ σημαία.

Μετὰ τὸ λάβαρον πάντοτε ἐμπρὸς καὶ μετὰ τὸν ἐνθουσιασμένον ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν πίστιν στρατὸν του, ὁ Κωνσταντῖνος κατετρόπωσε τὸν Μαξέντιον ἐξω ἀπὸ τὴν Ρώμην (312).

Ὁ θρίαμβος τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἐνα χρόνον ἀργότερα, τὸ 313, ὁ Κωνσταντῖνος μαζί μετὰ τὸν ἄλλον συναυτοκράτορα Λικίνιον ἀνεκήρυξε τὸν Χριστιανισμὸν ἐλευθέρον μετὰ τὸ περίφημον «διάταγμα τῶν Μεδιολάνων».

Ἔτσι ὁ Χριστιανισμὸς ἦτο ἐλευθέρη θρησκεία γιὰ ὅλους. Οἱ διωγμοὶ ἐσταμάτησαν, οἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ κτήματα τῶν Χριστιανῶν, ποὺ εἶχαν δημιουργηθῇ, ἀπεδόθησαν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἀνεκουφίσθησαν ὀλίγον.

Ὅταν εἰς τὰ 324, ὁ Κωνσταντῖνος κατετρόπωσε τὸν Λικίνιον καὶ ἔγινε αὐτοκράτωρ, ἀνεκήρυξε πάλιν τὸν Χριστιανισμὸν ὡς ἐπίσημον θρησκείαν τοῦ Κράτους.

Ἀρχισε καὶ ὁ ἴδιος ἐπίσημα νὰ προστατεύῃ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ νὰ τοὺς προτιμᾷ εἰς τίς δημόσιες ὑπηρεσίας. Ἐδωσε τὸ δικαίωμα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ἐλευθερώνῃ τοὺς δούλους, ὥρισε τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν ἀργίας καὶ ἔκαμε χίλια δυὸ ἄλλα.

Ὁ Κωνσταντῖνος προσέφερε ἐπίσης μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μεταφέροντας τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὸ Βυζάντιον, τὴν μετέπειτα Κωνσταντινούπολιν (330). Εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσάν του, ὁ Χριστιανισμὸς, μακριὰ ἀπὸ τὰ εἰδωλα καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς Ρώμης, εὗρθε τὸν δρόμον του καὶ κατέκτησε ὅλον σχεδὸν τὸν κόσμον. Ἐδῶ ἐκτίσθησαν μεγαλοπρεπεῖς χριστιανικοὶ ναοὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον καὶ τὴν Χριστιανὴν μητέρα του Ἑλένην.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας τοῦ Θεοῦ Σοφίας.

Ὁ Κωνσταντῖνος κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου του, ἐβαπτίσθη Χριστιανὸς εἰς τὴν Νικομήδειαν ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον *Εὐδόκιον*. Ἀπέθανε εἰς τὴς 21 Μαΐου τοῦ 337 καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, ποῦ ἦτο ἔργον ἰδικόν του.

Ἡ Ἐκκλησία μας, γιὰ τὶς τεράστιες ὑπηρεσίες ποὺ προσέφερεν εἰς τὸν Χριστιανισμόν, τὸν ὠνόμασε ἅγιον καὶ ἱσαπόστολον καὶ ἡ Ἱστορία *Μεγάλον*.

Ὁ Τίμιος Σταυρὸς καὶ ἡ Ἀγία Ἑλένη.

Ἡ μητέρα τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου Ἑλένη, ἦτο, ὅπως εἶδαμε, Χριστιανὴ καὶ ἐφρόντισε νὰ μεταδώσῃ τὴν πίστι καὶ τὴν ἀγάπῃ της γιὰ τὸν Χριστιανισμόν καὶ εἰς τὸν υἱόν της.

Ἡ Ἀγία Ἑλένη, παράλληλα μὲ τὸν υἱόν της, εἰργάσθη πολὺ γιὰ τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὸ ἔργον της εἶναι τεράστιον. Εἰς τὴν ἀγάπῃν της καὶ τὴν θέρημν της πρὸς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ ὀφείλεται ἡ εὕρεσις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐπειδὴ ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶχε καταστραφῇ καὶ εἶχε κτισθῇ εἰς τὰ ἐρείπια της νέα ρωμαϊκὴ πόλις, ὁ τόπος ποὺ εἶχε σταυρωθῇ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο εἰς ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς ἄγνωστος.

Ἡ Ἀγία Ἑλένη ἀνέλαβε νὰ εὕρῃ τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ὀργάνωσεν εἰδικὴν ἀποστολὴν εἰς τὰ 327, μαζὶ μὲ ἄλλες εὐσεβεῖς ἀρχόντισσες τοῦ Βυζαντίου. Ὅστερα ἀπὸ πολλὰς ἐρευνὰς κατὼρθωσαν νὰ εὕρουν τὸν Πανάγιον Τάφον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἐσταυρώθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου.

Ὅστερ' ἀπ' αὐτὸ ἡ Ἀγία Ἑλένη διέταξε καὶ ἐκτίσθη εἰς τὸν Πανάγιον Τάφον ὁ ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ἑνας ἀπὸ τοὺς πιδ σπουδαίους ναοὺς τῆς Χριστιανοσύνης. Γι' αὐτό, ἡ Ἐκκλησία μας, ἐκτιμῶντας τὶς ὑπηρεσίες της, τὴν ἀνεκέρυξε ἁγίαν. Τὴν μνήμην της ἐορτάζομεν, μαζὶ μὲ τὴν μνήμην τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, εἰς τὴς 21 Μαΐου.

Ἀπολυτίκιον τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου.

«Τοῦ Σταυροῦ Σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεῦσι Ἀπόστολός Σου, Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρὶ Σου παρέθετο, ἣν περισώζει διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλόνητο.»

19. Αἵρέσεις—Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι.

Ὅταν ἀποκαταστάθῃ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἡσύχασαν ἀπὸ τῆς διάφορες καταδιώξεις ἄρχισε ἡ βαθύτερη μελέτη τῶν Γραφῶν καὶ οἱ διάφορες συζητήσεις. Εἰς τῆς συζητήσεις αὐτὲς ποὺ ἄρχισαν, παρουσιάσθησαν διάφορες ἀντιγνώμεις καὶ παρερμηνεῖες γύρω ἀπὸ τὰ πνευματικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ συνετάραξαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν καὶ ἔκαμαν τοὺς Χριστιανοὺς νὰ διαιρεθοῦν.

Οἱ διάφορες ἐρμηνεῖες ποὺ ἐδόθησαν ἀπὸ μερικοὺς γύρω ἀπὸ τὴ μελέτη τῶν Γραφῶν καὶ οἱ διάφορες ἀντιγνώμεις, εἰς ὅ,τι πιστεύει ἡ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, λέγονται αἵρέσεις.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς καὶ εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας μας ἐφάνησαν διάφορες αἵρέσεις. Αὐτὲς ὅμως δὲν συνετάραξαν τοὺς πιστοὺς, ὅπως οἱ αἵρέσεις τῆς δευτέρας περιόδου. Οἱ Χριστιανοί, τότε, κάτω ἀπὸ τοὺς ἀενάους διωγμοὺς ἦσαν ἡνωμένοι πάντοτε καὶ οἱ συζητήσεις ἐπάνω εἰς τὰ θέματα τῶν αἵρετικῶν ἐγίνοντο μὲ ἡσυχίαν καὶ μὲ τὴν γνώριμον ἐκείνην ἀδελφικὴν ἀγάπην ποὺ εἶχον.

Οἱ αἵρέσεις ὅμως τῆς δευτέρας περιόδου ἔφεραν μεγάλη ἀναστάτωση καὶ φανατισμὸ μετὰ τῶν πιστῶν, παρέσυραν δὲ καὶ αὐτοκράτορας. Ἀκόμη τὸ μῖσος ἐχώριζε τοὺς Χριστιανοὺς εἰς δύο στρατόπεδα καὶ ἐχύθη καὶ χριστιανικὸν αἷμα.

Γιὰ νὰ καταπολεμηθοῦν οἱ αἵρέσεις καὶ οἱ αἵρετικοί, ἡ Ἐκκλησία μας ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ συνόδους.

Εἰς τὰς συνόδους αὐτάς, ποὺ ἐγίνοντο εἰς μίαν ὠρισμένην πόλιν, ἐκάλει ὅλους τοὺς ἐπισκόπους ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἔπαιρναν καθαρὰ καὶ ὠρισμένες ἀποφάσεις. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τῆς συνόδους αὐτὰς ἔπαιρναν μέρος ἐπίσκοποι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Οἰκουμένης, ὀνομάζονται *Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι*.

Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ποὺ ἔγιναν εἶναι ἑπτὰ καὶ οἱ αἵρέσεις πάμπολλες. Ἀπ' αὐτὰς, οἱ σπουδαιότερες εἶναι ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου καὶ ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου.

α) Ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ αἵρεσις τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Ἀρειὸς ἦτο πρεσβύτερος τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μορφωμένους κληρικοὺς καὶ ἐπίστευε πὼς ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο Θεὸς ἀλλὰ κτίσμα

τοῦ Θεοῦ, τὸ τελειότερον κτίσμα ποὺ εἶχε δημιουργήσει ὁ Θεὸς προτοῦ δημιουργήσει τὸν κόσμον.

Κατὰ τὸν Ἀρειὸν λοιπὸν ὁ Χριστὸς δὲν ἦτο Θεὸς ὅμοιος μὲ τὸν Πατέρα (ὁμοούσιος) καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, παρὰ ἄνθρωπος.

Ἡ ἀληθινὴ ὁμῶς διδασκαλίᾳ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας μας εἶναι, πὼς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Προϋπῆρχε πάντοτε ὅπως καὶ ὁ Πατέρας καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἶναι τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἀρείου ἀμέσως ἔφερε σύγχυσι καὶ ἀναστάτῳσιν εἰς τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἀπέκτησε πάρα πολλοὺς ὁπαδοὺς, ποὺ ἐπληθύνοντο ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν.

Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκάλεσε πλησίον του τὸν Ἀρειὸν καὶ προσεπάθησε νὰ τὸν πείσῃ, πὼς ἡ διδασκαλίᾳ του δὲν ἦτο σύμφωνη μὲ τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας.

Τοῦ κάκου ὁμῶς. Ὁ Ἀρειὸς ἐπέμενε καὶ οἱ ὁπαδοί του, Ἀρειανοί, ἐγίνοντο περισσότεροι εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην. Ἡ τοπικὴ σύνοδος ποὺ ἐγίνε τότε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατεδίκασε τὸν Ἀρειὸν. Ἐκεῖνος ὁμῶς ἐξηκολούθει νὰ διδάσκῃ τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ποὺ ἔφερε μεγάλην ἀναστάτῳσιν μὲ τις ταραχὰς ποὺ ἐγίνοντο ἐπάνω εἰς τις συζητήσεις τῆς αἰρετικῆς αὐτῆς διδασκαλίας.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος τότε, γιὰ νὰ δώσῃ ἕνα τέρμα εἰς τὴν ἀνώμαλην αὐτὴν κατάστασι καὶ γιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀγάπην τῶν Χριστιανῶν, ἐκάλεσε τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ποὺ ἐγίνε εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας τὸ 325.

Εἰς τὴν σύνοδον αὐτὴν ἔλαβον μέρος 318 ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν τῆς Οἰκουμένης, οἱ λεγόμενοι πατέρες.

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς συζητήσεις, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας κατεδίκασαν τὸν Ἀρειὸν καὶ τὴν διδασκαλίαν του ὡς αἰρετικὴν, καθὼς καὶ τοὺς ὁπαδοὺς του.

Εἰς τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον συνετάχθησαν καὶ τὰ ἑπτὰ πρῶτα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τοῦ «πιστεύω» καὶ ὠρίσθη ὁ χρόνος τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. (Πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας).

Ἐπίσης, εἰς τὴν πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἀνεδείχθη γιὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν σοφίαν του ὁ τότε νεαρὸς διάκονος τῆς Ἀλεξανδρείας Μέγας Ἀθανάσιος, ποὺ ἔλαβε μέρος συνοδεύοντας τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων.

Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.

3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.

4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, καὶ παθόντα, καὶ ταφέντα,

5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης, κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸν σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9. Εἰς μίαν Ἀγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

β) Δευτέρα Οικουμενική Σύνοδος—Ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου.

Ὁ Μακεδόνιος ἦτο ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐδίδασκε πὼς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δὲν εἶναι Θεὸς παρὰ κτίσμα.

Ἔτσι ἡ Ἁγία Τριάς περιωρίζετο εἰς δύο μόνον πρόσωπα κατὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου.

Ἐπειδὴ καὶ αὕτῃ ἡ αἵρεσις ἔφερε μεγάλην ἀναστάτῳσιν καὶ σύγχυσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἡναγκάσθη τὸ 381, νὰ καλέσῃ δευτέραν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ δευτέρα Οἰκουμενική Σύνοδος ἔγινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔλαβον μέρος εἰς αὐτὴν 150 πατέρες. Φυσικὰ ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου κατεδικάσθη καὶ γιὰ ἐπισφράγισι τῆς ἀληθινῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ συνετάχθησαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, τοῦ «πιστεύω».

Τὸ πιστεύω εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ κάθε ἀληθινοῦ Χριστιανοῦ, ποὺ παραδέχεται μὲ αὐτὸ ὅλες τὶς δογματικὲς ἀλήθειες τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ὁρησκείας.

20ῃ ἑξαμηνίᾳ τοῦ

20. Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Χριστιανικὴ Ὁρησκεία, ὅπως καὶ εἰς προηγούμενα κεφάλαια εἶδαμε, ἐπολεμήθη παντοῦ εἰς τὴν περίοδον τῆς ἐξαπλώσεώς της.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς καὶ τὶς αἱρέσεις, εἶδαμε πὼς τὴν ἐπολέμησαν καὶ οἱ ἐθνικοὶ συγγραφεῖς καὶ φιλόσοφοι. Μὲ τὰ διάφορα συγγράμματα τῶν προσεπάθησαν καὶ αὐτοὶ νὰ ρίξουν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ τὸν Χριστιανισμόν καὶ νὰ ἐμποδίσουν ἔτσι τὴν ἐξάπλωσίν του.

Εὐτυχῶς ὅμως γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὶς κρίσιμες στιγμὲς ἐφανερώθησαν μεγάλοι πνευματικοὶ ἄνθρωποι ποὺ τὴν ὑπεστήριξαν μὲ λόγους καὶ μὲ συγγράμματα καὶ ἔτσι κατετρόπωσαν τοὺς ἐχθροὺς της.

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἐδραιώθη περισσότερον εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ, γιὰτὶ ἀπεδείχθη τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ποὺ προσεπάθησαν οἱ ἄλλοι νὰ συσκοτίσουν.

Τοὺς πνευματικοὺς αὐτοὺς ἄνδρας, ποὺ μὲ τὰ βιβλία των καὶ τοὺς λόγους των ὑπεστήριξαν τὸν Χριστιανισμόν, ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ὠνόμασε πατέ-

ρες και διδασκάλους. Οί πατέρες και οί διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι πολλοί.

Σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κ. ἄ.

Τοὺς τρεῖς τελευταίους ἡ Ἐκκλησία μας τοὺς ὀνομάζει μὲ ἓνα ὄνομα, Τρεῖς Ἱεράρχας.

α) Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τῆς Νικαίας εἶδαμε πῶς διεκρίθη ὁ νεαρὸς διάκονος Ἀθανάσιος. Ὁ Ἀθανάσιος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 295 μ.Χ. καὶ ἠκολούθησε ἀπὸ τὴν νεανικὴν του ἡλικίαν τὸν μοναχικὸν βίον. Κατόπιν ὅμως, ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος ἐκτιμῶντας τὶς πνευματικὰς του ἀρετὰς, τὸν ἐχειρατόνησε ἀρχidiaκονον καὶ τὸν εἶχε μαζί του.

Εἰς τὴν Α' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον κατεπολέμησε τὸν Ἀρειον καὶ τὸν Ἀρειανισμόν μετὰ μεγάλην εὐφράδειαν καὶ πειστικὰ ἐπιχειρήματα, πού ὅλοι ἐθαύμασαν τὴν ρητορικὴν του ἰκανότητα καὶ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεώς του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἐγένετο ἐπίσκοπος ὁ Ἀθανάσιος καὶ παρέμεινεν εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον 45 ὁλόκληρα ἔτη.

Εἰς τὸ μακρὺ αὐτὸ ἐπισκοπικὸν διάστημα ἔδειξε τὶς πρὸς πάντας πνευματικὰς καὶ χριστιανικὰς ἀρετὰς πού εἶχε. Κατεπολέμησε τὸν Ἀρειανισμόν καὶ κατεδικάσθη δέκα φορές, ἀπὸ τοὺς διάφορους αὐτοκράτορας, πού ὑπεστήριζαν τὸν Ἀρειανισμό. Ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ Οὐάλλης.

Ὁ Οὐάλλης τὸν ἐξώρισε ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

4. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε'

έμεινε εἰς τὴν ἐξορίαν 20 ὁλόκληρα ἔτη. Καὶ ἀπὸ τὴν ἐξορίαν ἐδίδασκε καὶ ἐπολε-
μοῦσε καθημερινῶς, ἔτσι ποῦ ὁ λαὸς ἐπίεσε τὸν αὐτοκράτορα νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ.

Εἰς μίαν ἀπὸ τῆς ἐξορίας του, ὁ Μέγας Ἀθανάσιος κατέφυγε καὶ εἰς τὴν
Ρώμην. Ἐκεῖ, οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἐγνώρισαν ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιον καὶ
τὸν μοναχικὸν βίον.

Ὁ Ἀθανάσιος ἔγραψε πάρα πολλὰ συγγράμματα κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ
καὶ γενικὰ περὶ θρησκείας. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ υἱεία του εἶχε κλονισθῇ ἀπὸ
τῆς διάφορες κακουχίας, ἀπέθανε εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν εἰς τῆς 2 Μαΐου τοῦ 373.

Γιὰ ὅλους τοὺς ἀγῶνας καὶ τῆς θυσίας τοῦ Ἀθανασίου ἡ Ἐκκλησία μας
τὸν ὠνόμασε Ἅγιον καὶ Μεγάλον καθὼς καὶ στυλὸν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τὴν μνήμη του τὴν ἐορτάζομε εἰς τῆς 18 Ἰανουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς
τροπάριον :

«Στυλὸς γέγονας Ὁρθοδοξίας θελοῖς δόγμασιν ὑποστηρίξων τὴν
Ἐκκλησίαν, ἱεράρχα Ἀθανάσιε, τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον ἀνα-
κηρύξας κατήσχηνας Ἀρειον. Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτενε,
δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

β) Ὁ Μέγας Βασίλειος.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους ρήτορας καὶ διδασκάλους ἦτο καὶ ὁ Μέγας
Βασίλειος.

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὰ 330 μ.Χ. εἰς τὴν Καισάρειαν τῆς Καπ-
παδοκίας ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν. Ὁ πατέρας του ἦτο ρήτωρ εἰς τὸν Πόντον.
Ἡ μητέρα του Ἐμμέλεια καθὼς καὶ ἡ μάμη του Μακροίνη ἦσαν ἀπὸ τῆς πρὸ
ἐνάρτετες καὶ μορφωμένες γυναῖκες. Ὁ φιλόσοφος Λιβάνιος τῆς ἐθαύμαζε,
μακαρίζοντας τοὺς Χριστιανούς ποὺ εἶχαν τόσο θαυμαστὰς γυναῖκες.

Ἀπὸ τέτοιους γονεῖς ἀνενδράφη ὁ Βασίλειος καὶ ἐπῆρε τῆς πρῶτες χρι-
στιανικῆς βάσεις. Ἀφοῦ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Καισάρειαν, ἦλθε κατόπιν εἰς τὴν
Κωνσταντινούπολιν καὶ ἔπειτα κατῆλθε εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐλειτούργουν
διάφορες σχολαὶ ποὺ ἐδίδασκον φιλοσοφίαν καὶ ρητορικὴν. Εἰς τὰς Ἀθήνας
ἐσπούδασε τὴν ρητορικὴν καὶ ἔτυχε νὰ ἔχῃ συμμαθητὰς του, εἰς τὸ διάστημα
τῶν 4-5 χρόνων ποὺ ἔμεινε ἐδῶ, τὸν Γρηγόριον Ναζιανζηνὸν καὶ τὸν ἀνε-
ψιὸν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην.

Τελειώνοντας τῆς σπουδῆς του, ὁ Βασίλειος ἐγύρισε εἰς τὸν Πόντον καὶ
εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ρήτορος καὶ τοῦ δικη-
γόρου. Ἐντὸς ὀλίγου ἐβαπτίσθη, καὶ ἀφοῦ ἔκαμε διάφορες περιοδεῖες γιὰ νὰ

γνωρίση τὸν χριστιανικὸν ἀσκητικὸν βίον, κατέφυγεν εἰς ἓνα ἐρημικὸν κτῆμα τοῦ Πόντου, ὅπου ἀφιερῶθη εἰς τὴν μελέτην καὶ συγγραφὴν διαφόρων βιβλίων.

Βλέποντας ὁμῶς πῶς εἶχε μεγαλύτερη κλίσι εἰς τὰ θρησκευτικὰ πράγματα, ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ κληρικὸς γιὰ νὰ ἐργασθῇ μὲ περισσότερον ζῆλον.

Ἐχειροτονήθη λοιπὸν πρεσβύτερος καὶ εἰς τὰ 370 μ.Χ., ὅταν ἀπέθανε ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας, ἔγινεν αὐτὸς ἐπίσκοπος.

Ὁ Βασίλειος, ὡς λαϊκὸς καὶ ὡς ἐπίσκοπος, ἔδειξε ὅλες τὶς ἀνθρώπινες καὶ χριστιανικὰς ἀρετὰς του.

Ἀφοῦ ἐπώλησε ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ἐμοίρασε εἰς τοὺς πτωχοὺς, εἰργάσθη γιὰ τὴν ἰδρυσί διαφόρων φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ «Βασιλεία», ὀνομαστὸν Πτωχοκομεῖον. Αὐτὸς ἔζη λιτότατα. Κάθε περισσευμὰ του τὸ διέθετε γιὰ τοὺς ἄλλους.

Ἡ προσωπικότης τοῦ Βασιλείου ἐφάνη εἰς τὸ ἐπεισόδιον ποὺ εἶχε μὲ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος Οὐάλλη, τὸν Μόδεστον, ποὺ εἶχε σταλῇ γιὰ νὰ ἀναγκάσῃ πολλοὺς ἐπισκόπους νὰ παραδεχθοῦν τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

Ὁ Βασίλειος, φανατικὸς ἐχθρὸς τοῦ Ἀρείου, ἠρνῆθη τίς προτάσεις τοῦ αὐτοκράτορος καὶ εἰς τίς ἀπειλὰς τοῦ Μοδέστου ἀπήντησε :

— «Τί μὲ ἀπειλεῖς;», τοῦ εἶπε. «Δήμεισιν τῆς περιουσίας μου δὲν φοβᾶμαι, γιὰτὶ εἶμαι ἀμπτωχος. Οὐτε τὴν ἐξορία φοβᾶμαι, γιὰτὶ εἶμαι ξένος καὶ ἐξόριστος εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Βασανιστήρια πάλιν δὲν τὰ φοβᾶμαι καὶ αὐτά, γιὰτὶ μὲ τὴν πρώτη πληγὴ ποὺ θὰ λάβῃ τὸ ἀσθενικὸ μου σῶμα θὰ ὑποκύψω. Οὐτε καὶ τὸν θάνατον φοβᾶμαι, γιὰτὶ θὰ ἔλθω τὸ συντομώτερον κοντὰ εἰς τὸν Θεόν».

Ὁ Μόδεστος τόσο πολὺ ἐθαύμασε τὸν Βασίλειον, ὥστε τοῦ ὁμολόγησε

πὼς κανεῖς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους δὲν τοῦ εἶχε ἀπαντήσῃ μὲ τέτοιο θάρρος.

—«Ἴσως νὰ μὴν ἀπάντησες πραγματικὸν Χριστιανόν», τοῦ λέγει. «Οἱ καλοὶ Χριστιανοὶ εἶναι ταπεινοὶ καὶ εἰς τὸν κάθε ἐλάχιστον ἄνθρωπον. Γὰρ τὴν πίστι των ὅμως δὲν φοβοῦνται τίποτε».

Ὁ Μόδεστος ἀνεκοίνωσε τὰ καθέκαστα εἰς τὸν αὐτοκράτορα Οὐάλλη, πού ἐθαύμασε καὶ αὐτὸς τὸν Βασίλειον καὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴν τὸν ἐνοχλήσῃ κανένας.

Ὁ Βασίλειος ἔγραψε πάρα πολλὰ βιβλία, καθὼς καὶ τὴν λειτουργίαν πού ἔλαβε τ' ὄνομά του (λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου), μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἱερεῖς ἱεουργοῦν 10 φορές τὸν χρόνον (τὰ Χριστοῦγεννα, τοῦ Ἀγίου Βασιλείου, τὰ Φῶτα, τὶς 5 πρώτες Κυριακὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ τὸ Μεγάλο Σάββατο).

Ὁ Βασίλειος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν, τὸ 379 καὶ τὴν κηδεῖα του τὴν παρηκολούθησε ὅλο τὸ πλῆθος τῶν πτωχῶν, τόσο, πού ἐσημειώθησαν δυστυχήματα. Τὴν μνήμην τοῦ Βασιλείου τὴν ἐορτάζομε τὴν 1 Ἰανουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξηλθεν ὁ φθόγγος σου ὡς δεξαμένην τὸν λόγον σου· δι' οὗ θεοπρεπῶς ἐδογματίσας, τὴν φύσιν τῶν ὄντων ἐτράνωσας, τὰ τῶν ἀνθρώπων ἦθῃ κατεκόσμησας. Βασίλειον ἱεράτευμα, πάτερ δοιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

γ) Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.

Ἄλλος μεγάλος διδάσκαλος καὶ ὀνομαστός ρήτωρ ἦτο ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ὁ Θεολόγος. Ὀνομάσθη Ναζιανζηνός γιατί ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀριανζό, πού εὑρίσκεται κοντὰ εἰς τὴν Ναζιανζό τῆς Καππαδοκίας, τὸ 328 μ.Χ., ἀπὸ εὐσεβεῖς καὶ πολὺ μορφωμένους γονεῖς.

Ὁ πατέρας του ἦτο ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ καὶ ἡ μητέρα του Νόννη ἔδωσε τὶς πρώτες χριστιανικὰς κατευθύνσεις εἰς τὸν μικρὸν υἱὸν της. Λένε, μάλιστα, πὼς μίαν ἡμέραν ἔβαλε τὰς χεῖρας τοῦ μικροῦ Γρηγορίου εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τοῦ ἠύχθη νὰ τὸν ἀξιώσῃ ὁ Θεὸς ν' ἀναλάβῃ ὅταν μεγαλώσῃ, νὰ τὸ κηρύξῃ.

Ὁ Γρηγόριος ἐτελείωσε τὸ σχολεῖον τῆς Ναζιανζοῦ καὶ κατόπιν ἐφοίτησε εἰς τὶς σχολὰς τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Βασίλειον καὶ τὸν Ἰουλιανόν. Μὲ τὸν Βασίλειον ὅμως ἐκαλλιέργησε τὶς σχέσεις του, ὥστε καὶ οἱ δύο τῶν ἀπετέλουν «μίαν ψυχὴν χωρι-

σμένην εις δύο σώματα», καθώς γράφει καὶ ὁ ἴδιος κάπου. Τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην τὸν ἀπέφευγε, γιατί εἶχε ἐθνικὲς ἰδέες. Τὴν ἀποστροφὴν τοῦ τὴν ἔδειξε ἀργότερα, παρ' ὅλον πού ὁ ἀδελφός του, ὁ *Καيسάριος*, ἔγινε ἱατρὸς τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Ὅταν ἐτελείωσε τίς σπουδές του, ἐπέστρεψε εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἐπεσκέφθη τὸν Μέγαν Βασιλείον εἰς τὸ ἐρημικὸν κτῆμα του, εἰς τὸν Πόντον.

Εἰς ἡλικίαν 30 χρονῶν ἐβαπτίσθη καὶ ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος (361). Δὲν ἐδέχετο ὅμως νὰ γίνῃ ἐπίσκοπος, γιατί αἰσθανόταν τίς δυνάμεις τοῦ ἀδυνατεῖς ν' ἀναλάβῃ τὸ φορτίον τῶν διοικητικῶν καθηκόντων. Ὅταν ἀπέθανε ὁ πατέρας του, ὁ Γρηγόριος ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ καὶ τότε ἀνεδείχθη ἡ δύναμις τοῦ λόγου του.

Ἐπειδὴ ἐκείνην τὴν ἐποχὴν (379) οἱ Ἀρειανοὶ εἶχαν αὐξηθῇ καὶ εἶχαν εἰς τὰς χεῖρας των ὅλες τίς ἐκκλησίες τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ Ὀρθόδοξοι τὸν παρεκάλεσαν νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ὑποστήριξιν τῆς Ὀρθοδοξίας ἀπὸ τὴν μικρὴ ἐκκλησίαν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, πού μόνῃ ἔμεινε εἰς χεῖρας τῶν Ὀρθοδόξων. Πράγματι, ὁ Γρηγόριος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τῆς μικρῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐξεφώνησε τοὺς περιφήμους πέντε λόγους περὶ τῆς «θεότητος τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ», γι' αὐτὸ ὠνομάσθη *Θεολόγος*. Οἱ λόγοι αὗτοι ἔκαμαν σπουδαίαν ἐντύπωσιν καὶ οἱ Ἀρειανοὶ τόσο ἐθορυβήθησαν, ὥστε ἤρχισαν νὰ τὸν μισοῦν καὶ νὰ τὸν καταδιώκουν.

Εἰς τὰ 380 μ.Χ. ἔγινε αὐτοκράτωρ ὁ Θεοδόσιος, πού ἔκαμε τὸν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

Εἰς τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἔγινε πρόεδρος καὶ ἐπολέμησε τὴν αἵρεσιν τοῦ Μακεδονίου, ὅπως ἐπολέμησε καὶ τὸν Ἀρειανισμόν. Ἐπειδὴ ὅμως

έδημιούργησε πολλούς έχθρους και έπειδή δέν άντείχε εις τά διάφορα διοικητικά καθήκοντα, ήναγκάσθη νά παραιτηθῇ από άρχιεπίσκοπος και νά επανέλθῃ εις τήν Ναζιανζόν, όπου άπεσύρθη εις ένα έξοχικόν κτήμα του.

Ο Γρηγόριος ήτο ένας από τούς δυνατούς έκκλησιαστικούς συγγραφείς τῆς εποχῆς εκείνης. Έγραψε λόγους, έπιστολάς, ποιήματα και γενικώς θεωρεῖται ως ένας από τούς μεγάλους πατέρας τῆς Έκκλησίας. Απέθανε εις τά 391 μ.Χ. και τήν μνήμην του τήν εορτάζει ἡ Έκκλησία μας εις τίς 25 Ιανουαρίου, όποτε ψάλλεται τό έξῆς άπολυτίκιον :

«Ο ποιμενικός αὐλός τῆς Θεολογίας σου τὰς τῶν ρητόρων ἐνίκησε σάλπιγγας, ὡς γάρ τὰ βάθη τοῦ πνεύματος ἐκζητήσαντι καὶ τὰ κάλλη τοῦ φθέγματος προσετέθη σοι. Ἀλλὰ πρόσβενε Χριστῷ τῷ Θεῷ, πάτερ Γρηγόριε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

δ) Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Τρίτος μέγας ιεράρχης τῆς Έκκλησίας μας εἶναι καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ποὺ ἐγεννήθη εις τήν Ἀντιόχειαν τὸ 347 μ.Χ.

Έπειδή από μικρὸς ὁ Ἰωάννης ἔλασε τὸν πατέρα του, τήν ἀνατροφή του καὶ τήν μόρφωσίν του τήν ἀνέλαβε ἡ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετη μητέρα του Ἀνθοῦσα. Αὐτὴ ἐφρόντισε νά ἀνατραφῇ ὁ Ἰωάννης χριστιανικώτατα καὶ νά λάβῃ μίαν τελείαν μόρφωσιν γιὰ τήν εποχὴν ἐκείνην.

Ο Ἰωάννης εἶχε κλίσιν εις τήν ρητορικὴν, γι' αὐτὸ καὶ ἐσπούδασε εις τήν περίφημον σχολὴν τοῦ ἐθνικοῦ Λιβανίου.

Ο Λιβάνιος, βλέποντας τίς ἀρετὲς τοῦ Ἰωάννου καὶ τήν φυσικὴν του εὐφράδειαν, τόσο τὸν ἐκτιμοῦσε, ὥστε ἤθελε νά τὸν ἀφήσῃ διάδοχόν του, ἀν ὁ Ἰωάννης ἤτο ἐθνικός, ὅπως ἐκεῖνος.

Μόλις ἐτελείωσε τίς σπουδὲς τῆς ρητορικῆς, ὁ Ἰωάννης ἐβαπτίσθη καὶ εἰσῆλθε εις τήν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Ἀντιοχείας, όπου ἔγινε ένας από τούς πρώτους, ἀνάμεσα εις τούς συσπουδαστάς του.

Μετά τήν θεολογικὴν σχολὴν, ὁ Ἰωάννης ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος εις τήν Ἀντιόχειαν καὶ παρέμεινε εις τήν πατρίδα του διδάσκοντας 12 ὀλόκληρα ἔτη. Τόσο ὥραϊα ἐδίδασκε τούς πιστούς, μιλῶντας καθημερινῶς από τὸν ἄμβωνα, ὥστε πλήθῃ κόσμου ἔτρεχαν νά τὸν ἀκούσουν. Τέτοια δὲ ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἐκκλησιάσματος πρὸς αὐτόν, ὥστε ὅλοι ἔλεγον πῶς από τὸ στόμα του ρέει χρυσός, γι' αὐτὸ καὶ τὸν ὠνόμασαν Χρυσόστομο.

Ἡ φήμῃ του ἐξεπέρασε τὰ στενὰ ὅρια τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἐφθασε εις τήν

Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος τὸν ἐκάλεσε πλησίον του γιὰ νὰ τὸν κάμῃ Ἀρχιεπίσκοπον.

Ὁ Χρυσόστομος, εἰς τὸ νέον αὐτὸ ἀξίωμα, ἔδειξε ὅλα τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ προσόντα ποὺ εἶχε. Ἐφρόντισε ἀμέσως νὰ διαδοθῇ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πολλὰς χῶρες ἐθνικῶν, ὅπως τῶν Περσῶν καὶ τῶν Γόθων. Ἐβοήθησε τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἐφρόντισε νὰ ὀργανώσῃ, ὅσο ἤμποροῦσε καλύτερα, τὴν διοίκησιν τοῦ κλήρου. Ἐκαυτηρίαζε καὶ ἐπέκρινε καθημερινῶς τὸ ἄδικον καὶ τὸ κακὸν ἀπ' ὅπουδῆποτε καὶ ἂν προήρχετο. Ὁ ἑλεγχὸς του ἦτο γιὰ κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς. Ἐγίνετο μὲ τόσῃν σφοδρότητι καὶ μὲ τέτοια παρησίαν, ποὺ πολλοὺς ἄρχισε νὰ τοὺς πικραίνει ἢ ἀλήθεια ὥστε νὰ δυσαρεστοῦνται μὲ τὸν Ἰωάννην.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ποὺ ἦτο ἄπιστη, καὶ ἔζη μίαν ζωὴν ἔξω ἀπὸ κάθε ὅριον ἀρετῆς, ἡθικῆς καὶ δικαίου.

Ἔτσι, δυσηρεστημένη ἡ Εὐδοξία, διέταξε τὴν ἐξορία του (403). Ὅταν τὸ ἔμαθε ὁ λαός, μὲ διαμαρτυρίες καὶ ψηφίσματα ἠνάγκασε τὴν αὐτὴ νὰ ἐπαναφέρει τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν πόλιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐσαλεύθη ἡ τάξις, ἡ Εὐδοξία ἀνεκάλεσε τὸν Ἰωάννην εἰς τὴν θέσιν του. Ὁ Ἰωάννης ἐπανάλαβε τὴν ἐπίθεσιν του μὲ μεγαλύτερον θάρρος. Ἐχει μείνει ἱστορικὸς ἓνας λόγος του ποὺ ἀρχίζει ἔτσι :

«Πάλιν ἡ Ἡρωδιὰς μαίνεται, πάλιν ταράσσεται, πάλιν ζητεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ πύλακι...»

Ἡ Εὐδοξία δὲν ἐδίστασε γιὰ δευτέρα φορὰ νὰ τὸν ἐξορίσῃ, εἰς τὰ 404, εἰς ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς Ἀρμενίας, ποὺ εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸ ὄρος Ταῦρος. Ὁ Ἰωάννης ὑπέφερε μαρτυρικὰ τὴν πορείαν τῆς ἐξορίας του καὶ ἔμεινε ἐκεῖ σχεδὸν τρία ἔτη. Οἱ μεγάλες ὁμως ταλαιπωρίες τῆς ἐξορίας καὶ οἱ τρο-

μερὲς κακουχίας κατέβαλαν τὸ σῶμα του. Τὸ 407 ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν εἰς τὴν ἐξορίαν.

Συγκρίνοντας τὸν Χρυσόστομο μὲ ἄλλους ρήτορας τῆς Ἱστορίας μας τὸν παραβάλλομε μὲ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Δημοσθένη τῶν κλασικῶν Ἀθηνῶν. Δὲν εἶναι μόνον μεγάλος καὶ ὑπέροχος ρήτωρ, μὰ καὶ μεγάλος συγγραφεὺς. Ἐγραψε διαφόρους λόγους καὶ ἐπιστολάς, ἐρμήνευσε τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἔγραψε τὴν θείαν λειτουργίαν μὲ τὴν ὁποίαν λειτουργοῦμε κάθε ἡμέρα καὶ τόσα ἄλλα.

Τὴν μνήμη του τὴν ἐορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας δύο φορές τὸν χρόνο. Εἰς τὶς 13 Νοεμβρίου ἐορτάζομε τὸν θάνατό του καὶ εἰς τὶς 27 τὴν ἀνακομιδὴν τῶν ἱερῶν του λειψάνων, ψάλλοντες τὸν ἀπολυτίκιόν του :

«*Ἡ τοῦ στόματός σου καθάπερ χρυσὸς ἐκλάμψασα χάρις τὴν Οἰκονομήν*» ἐφώτισεν, ἀφιλαργυρίας τῷ κόσμῳ θησαυροὺς ἐναπέθετο· τὸ ὕψος ἡμῶν τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπέδειξεν. Ἀλλὰ σοῖς λόγοις παιδεύων, πάτερ Ἰωάννη Χρυσόστομε, πρέσβευε τῷ λόγῳ Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

ε) Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι.

Ἡ Ἐκκλησία μας, ξεχωρίζοντας ἀνάμεσα εἰς τοὺς πατέρες καὶ διδασκάλους τὸν Μέγαν Βασίλειον, τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τοὺς ὀνομάζει μ' ἓνα ὄνομα «*Τρεῖς Ἱεράρχαι*» καὶ τιμᾷ τὴν μνήμη των εἰς τὶς 30 Ἰανουαρίου, ὅποτε ψάλλεται καὶ τὸ ἀπολυτίκιον :

«*Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου Θεότητος, τοὺς τὴν οἰκονομήν*» ἀκτίσι *δογμάτων* θείων *πυρσεύσαντας*, τοὺς *μελιρρύτους ποταμοὺς* τῆς σοφίας, τοὺς τὴν *κτίσιν* πᾶσαν *Θεογνωσίας* *νάμασιν* καταρδεύσαντας, *Βασίλειον* τὸν *Μέγαν* καὶ τὸν *θεολόγον Γρηγόριον* σὺν τῷ *κλεινῷ Ἰωάννῃ* τῷ τὴν *γλῶσσαν χρυσορρήμονι*. Πάντες οἱ τῶν *λόγων* αὐτῶν *ἐρασταὶ* *συνελθόντες ὕμνοις τιμήσωμεν*, αὐτοὶ γὰρ *τῇ Τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν* ἀεὶ *πρεσβεύουσιν*».

21. Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.

Μετὰ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, ὅλοι οἱ αὐτοκράτορες ποὺ ἀνῆλθαν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου ὑπεστήριξαν τοὺς Χριστιανούς, πλὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου. Ἀπὸ μικρὸς ἔμεινε ὀρφανὸς καὶ ἔλαβε χριστιανικὴν μόρφωσιν κλεισμένος εἰς ἓνα φρούριον τῆς Καππαδοκίας.

Ὅταν ἐμεγάλωσε, ἐσπούδασε ρητορικὴν εἰς τὶς ὀνομαστὲς σχολὰς τῆς Περγᾶμου, τῆς Νικομηδείας καὶ τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐγνωρίσθη μὲ τὸν Μέγαν Βασίλειον καὶ τὸν Γρηγόριον τὸν Θεολόγον.

Ὅταν ἔγινε αὐτοκράτωρ, εἰς τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ 361 ἕως 363, νομίζοντας πὺς ἡ κακοδαιμονία τοῦ κράτους του ὠφείλετο εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ποὺ εἶχε παραμερίσει τὴν εἰδωλολατρίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης, ἐδόθη μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴν εἰς τὸ νὰ ξαναζωντανέψῃ τὴν εἰδωλολατρίαν γιὰ νὰ φθάσῃ τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ρώμης.

Ἔτσι, ἄρχισε ν' ἀγκαλιάζῃ τὸν ἐθνισμὸ καὶ νὰ τὸν προστατεύῃ. Ἐκτίσθη-καν ναοὶ εἰδωλολατρικοὶ καὶ ἐπροστατεύθησαν οἱ αἵρετικοὶ Χριστιανοί, γιὰ νὰ φέρουں διάσπασιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ πράξεις αὐτῆς τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦσαν ἀντίθετες μὲ τὴ μόρφωσιν καὶ τὴν χριστιανικὴν παράδοσιν τῶν προγόνων του.

Ἐβλεπε ὅμως καὶ ὁ ἴδιος πὺς, παρ' ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἐλάμβανε, δὲν ἔκανε τίποτε, γιὰτὶ ἡ εἰδωλολατρία ἦτο ἀδύνατον νὰ ξαναζήσῃ.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦτο τὸ τέλος τῆς εἰδωλολατρίας. Ὁ Ἰουλιανός, ἐπειδὴ παρέβη καὶ ἀπεστάτησε ἀπὸ τὴν θρησκείαν του, ἔμεινε εἰς τὴν Ἱστορίαν μὲ τὴν παρωνυμία ὁ Παραβάτης ἢ Ἀποστάτης. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ τοῦ παραγνωρίσωμε τὴν ἰδιοφυίαν καὶ τὴν μεγάλην ψυχὴν ποὺ εἶχε.

Ἐπληρώθη βαρεῖα εἰς μίαν φοβερὴν μάχην καὶ πεθαίνοντας ἐφώνασε :
— «Νενίκηκάς με, Ναζωραῖε». Δηλαδή : Μὲ ἐνίκησες, Χριστέ.

Αὐτὴ ἦταν ἡ τελευταία κραυγὴ τοῦ εἰδωλολάτρου αὐτοκράτορος καὶ τῆς εἰδωλολατρίας.

22. Θεοδόσιος ὁ Α' καταδιώκει τοὺς ἐθνικοὺς.

Τὸ ἀντίθετο τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦτο ὁ αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Α', ποὺ ἀνῆλθε εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰ 380 μ.Χ. Ἔως ὅπου ἀνέλθῃ αὐτὸς εἰς τὸν θρόνον τοῦ Κράτους, προηγήθησαν ἄλλοι ποὺ ὑπεστήριξαν τοὺς αἵρετικούς, δὲν ἐτόλμησαν ὅμως νὰ πολεμήσουν κατ' εὐθεῖαν τὴν ὑπόστασιν τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

Ἐξ αἰτίας λοιπὸν τῆς μεγάλης κρίσεως ποὺ ἐπερνοῦσε ὁ Χριστιανισμός,

ὁ Θεοδόσιος ἐσκέφθη πὼς ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ γενικὰ τὸν Χριστιανισμόν διὰ τῆς βίας.

Ἦρχισε λοιπὸν ἓνα ἄγριον διωγμὸν τῶν αἵρετικῶν καὶ τῶν ἐθνικῶν, ποὺ δὲν συνεβιβάζετο καθόλου μὲ τὴν ἰδέαν τῆς «ἀγάπης», ποὺ ἐδίδασκεν ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία. Κατήγγησε τοὺς ναοὺς τῶν ἐθνικῶν, ἐδήμευσε τίς περιουσίες των καὶ τοὺς καθήρεσε ἀπ' ὅ, τι τυχὸν ἀξιώματα εἶχαν εἰς τὸν στρατὸν ἢ εἰς τὴν κοινωνίαν. Εἰς τοὺς διωγμοὺς αὐτοὺς ἐλάμβανε μέρος καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ φανατισμένος ὄχλος, ποὺ πολλὰς φορὰς ἔκανε παρεκτροπὰς φθάνοντας καὶ εἰς αὐτὸ ἀκόμῃ τὸ ἔγκλημα.

Ἔτσι ἔγιναν πολλὰς πυρκαϊές, πολλὰς καταστροφὰς κλασικῶν μνημείων καὶ ἐχύθη πολὺ αἷμα ἀπὸ τοὺς αἵρετικούς καὶ τοὺς ἐθνικούς, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ παρεκτροπὰς αὐτὲς ἐκαυτηριάζοντο καὶ ἔγινε προσπάθεια νὰ ἐμποδισθοῦν ἀπὸ τοὺς μορφωμένους πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας. Δυστυχῶς ὅμως τὸ περιβάλλον τοῦ Θεοδοσίου καὶ οἱ ἀμόρφωτοι κληρικοὶ τίς ἐδημιούργουν.

Τὸ κακὸ αὐτὸ δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ. Οἱ διωγμοὶ ἐξηκολούθησαν καὶ ἐπὶ βασιλείας ἄλλων αὐτοκρατόρων.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Θεοδοσίου ἔγινε καὶ ἡ δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς τὴν ὁποίαν πρόεδρος ἦτο ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ εἰς τὴν ὁποίαν συνεπληρώθη τὸ «πιστεύω».

Ἔτσι, ἀπὸ τὸν Θεοδοσίον ἀρχίζει μία νέα περίοδος γιὰ τὸν ἐθνισμό, ἓνας σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος ἀγὼν ἐναντίον του, ποὺ ἐσήμαινε, μέσα εἰς ὀλίγα χρόνια, τὴν ἐξόντωσίν του.

23. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ἄλλος σπουδαῖος αὐτοκράτωρ ποὺ κατεδίωξε τὸν ἐθνισμόν ἦτο καὶ ὁ Ἰουστινιανός, ποὺ ἀνῆλθεν εἰς τὰ 527 μ.Χ. εἰς τὸν Βυζαντινὸν θρόνον.

Ὁ Ἰουστινιανὸς διεδέχθη τὸν θεῖον του Ἰουστίνον, ποὺ εἶχε φροντίσει νὰ τὸν διαπαιδαγωγῇ χριστιανικῶτα καὶ νὰ τοῦ δώσῃ μὲ μὲν ἄπαραίτητη γιὰ ἓνα αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἦτο λοιπὸν ὁ Ἰουστινιανὸς φανατικὸς Χριστιανὸς καὶ νοῦς ξάστερος καὶ δραστήριος εἰς ὅλα. Ἀνεδείχθη παντοῦ καὶ εἰς ὅλα αὐτὰ τὸν ἐβοήθησαν καὶ οἱ ἐξαιρετικοὶ συνεργάται του καὶ πρὸ παντὸς ἡ σύζυγός του Θεοδώρα.

Ἐπειδὴ, εἰς τοὺς χρόνους του, ὁ ἐθνισμὸς ἔδειχνε ἀρκετὰ σημεῖα ζωῆς, ἐπειδὴ οἱ διάφορες φιλοσοφικὰς σχολὰς ποὺ ἐλειτούργουν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν

και εις τας 'Αθήνας υπενόμευαν την Χριστιανικὴν Θρησκείαν, γι' αὐτὸ ἔκαμε δύο νόμους ποὺ ὠρίζαν τὸ κλεισιμο τῶν σχολῶν αὐτῶν καὶ τὸν ὑποχρεωτικὸν ἐκχριστιανισμόν μὲ τὴν ποιὴν τοῦ θανάτου.

Ἔτσι ἡ εἰδωλολατρία ἐξεργιζώθη πιά ἐντελῶς καὶ μαζί μὲ αὐτὴν ἐκτυπήθησαν καὶ ἀρκετοὶ Χριστιανοὶ ποὺ τόσον εἶχαν βλάψει τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Θέλοντας ὁ Ἰουστινιανὸς νὰ ἀφιερῶσιν ἕνα δεῖγμα τῆς εὐλαβείας του καὶ τῆς ἀφοσιώσεώς του εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν, ἔκτισε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Ἡ ἱστορία τοῦ ναοῦ, ὅπως εἴπαμε καὶ εἰς τὰ προηγούμενα μαθήματα, ἤρchiσε ἀπὸ τὸν Μεγάλον Κωνσταντῖνον. Κατ' ἀρχὰς ἦταν ἕνας μικρὸς ναὸς ποὺ τὸν ἐμεγάλωσε ὁ υἱὸς του Κωνσταντῖνος καὶ τὸν ὁποῖον ἔκαψεν ὁ λαὸς, ὅταν ἐτολμήθη ἡ ἐξορία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Ἐπεσκευάσθη κατόπιν ὁ ξύλινος τροῦλλος τῆς, ὁ ὁποῖος ἐκἀή καὶ πάλιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὴν στάσιν τοῦ «νίκαι».

Οἱ ἀρχιτέκτονες Ἀνθέμιος καὶ Ἰσίδωρος ἐξώδευσαν 300 ἑκατομμύρια χρυσὲς δραχμὲς καὶ ἐχρειάσθησαν πέντε ὀλόκληρα ἔτη, μὲ 10.000 σχεδὸν ἐργάτας γιὰ νὰ τὸν κτίσουν.

Ὅ, τι καλύτερον εὐρίσκετο εἰς τὴν ἀπέραντη Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν διετέθη γιὰ τὸ κτίσιμο τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας. Πολύχρωμα μάρμαρα, πολύτιμοι λίθοι, χρυσάφι, ἐλεφαντοκόκκαλο, ψηφιδωτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκουβαλήθησαν γιὰ νὰ στολισθῇ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ ἔτσι ποὺ ἡ ἀρμονία τῶν χρωμάτων καὶ ὁ στολισμὸς ν' ἀποτελῇ ἕνα πραγματικὸν θαῦμα.

Εἰς τὸν νάρθηκα τοῦ ναοῦ ὑπῆρχε ἡ κρήνη μὲ τὴν καρκινικὴν ἐπιγραφὴν:

ΝΙΨΘΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ

Ποὺ σημαίνει: «Νὰ καθαρίσης τίς ἀμαρτίες σου καὶ ὄχι τὸ πρόσωπόν σου μόνον».

Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτὴ παρουσιάζει τὸ ἐξῆς περιέργον. Ἀπ' ὁποιοδῆποτε μέρος τὴν διαβάσης (ἀρχὴ καὶ τέλος), διαβάζεται καὶ σημαίνει τὸ ἴδιο.

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν τόσο ἐθαμβώθη ἀπὸ τὴν ὁμορφιά, ὥστε ἐφώναξε κατενθουσιασμένος:

—Νενίκηκά σε, Σολομών.

Δηλαδή: «Σὲ ἐνίκησα, Σολομών». Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ὑπονοοῦσε πῶς ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας ἦτο καλύτερος ἀπὸ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος τῶν Ἰεροσολύμων.

Ἡ Ἁγία Σοφία σώζεται ἀκόμη καὶ σήμερα, ἔχει ὅμως μεταβληθῇ εἰς μουσεῖον ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

24. Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Ὁ Ἡράκλειος. Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Ἰουστινιανός, οἱ ἄλλοι αὐτοκράτορες ποὺ ἀνέβησαν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου δὲν ἦσαν ἀξιοὶ λόγου.

Τὸ κράτος ἀπὸ τοὺς συχνοὺς πολέμους καὶ τὰ τεράστια ἔξοδα εὐρίσκετο εἰς οἰκτρὰ οἰκονομικὰ χάλια.

Ἐπειτα οἱ ἐχθροὶ τοῦ Βυζαντίου καὶ πρὸ παντὸς οἱ Πέρσαι, οἱ Ἀραβες καὶ οἱ Σλαῦοι, εἶχαν ἀνακτήσει τὸ θάρρος των καὶ εἶχαν ἀρπάξει κάμποσες ἐπαρχίες ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Οἱ Πέρσαι μάλιστα εἶχαν προχωρήσει τόσο πολὺ ποὺ εἶχαν φθάσει ἕως τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εἶχαν ἀρπάξει τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ τὸν ἔφεραν μαζί των. Ἀκόμα εἶχαν κατορθώσει νὰ φθάσουν ἐμπρὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν πολιορκοῦσαν. Εἰς ὅλες αὐτὰς τίς δύσκολες στιγμές, τὸ κράτος τὸ ἔσωσε ὁ νέος αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου, ὁ *Ἡράκλειος*, μαζί με τοὺς δύο ἀξίους συνεργάτας του, τὸν Πατριάρχην *Σέργιον* καὶ τὸν ὑπουργὸν *Βῶνον*.

Ἀκάθιστος Ὑμνος. Μόλις ἀνέλαβεν ὁ Ἡράκλειος, ὠργάνωσε ἀμέσως καινούργιο στρατὸ καὶ στόλο, καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας, ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Ἀσίαν γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Πέρσας. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἄφησε τὸν Πατριάρχην *Σέργιον* καὶ τὸν ὑπουργὸν *Βῶνον*. Ὅταν ἔλειπε ὁμῶς ὁ Ἡράκλειος, οἱ Ἀβαραοὶ, ἓνας ἄλλος λαὸς βάρβαρος, ἀφοῦ συνεφώνησαν με τοὺς Πέρσας, ἤλθον νὰ πολιορκήσουν τὴν Πόλιν.

Ὁ Πατριάρχης *Σέργιος* εἰς τὴν δύσκολην αὐτὴν στιγμὴν ἐφανάτισε τὸν λαὸν με τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Συνήθροισε τὸν λαὸν καὶ τοῦ συνέστησε νὰ παρακαλέσῃ τὴν πολιούχον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὴν *Θεοτόκον*, καὶ αὕτῃ θὰ τὸν βοηθήσῃ. Ὁ ἴδιος δέ, με τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἐφανάτισε τὸν στρατὸν ποὺ ἐπολεμοῦσε εἰς τὰ τείχη, γι' αὐτὸ καὶ ὅλες οἱ ἐπιθέσεις τοῦ βασιλέως τῶν Ἀβάρων *Χαγάνου* ἐπῆγαν χαμένες. Βλέποντας, τότε, ὁ *Χαγάνος* πὼς ματαιοπονεῖ καὶ πὼς εἶναι δύσκολο νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἔφυγε.

Οἱ Χριστιανοί, τότε, ἀπέδωσαν τὴν νίκην των εἰς τὴν Παναγίαν καὶ ἔτρεξαν ἀμέσως εἰς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν νὰ τὴν εὐχαριστήσουν. Ὁ ποιητὴς *Πισίδης* συνέταξε ἕνα ὕμνον ποὺ τὸν ἔψαλλαν οἱ Χριστιανοὶ ὅλη τὴν νύκτα ὄρθιοι, γι' αὐτὸ ὁ ὕμνος αὐτὸς ὠνομάσθη *Ἀκάθιστος Ὑμνος*. Κατ' ἄλλους, συγγραφεὶς τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου εἶναι ὁ Πατριάρχης *Σέργιος*.

Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 τροπάρια, ὅσα εἶναι τὰ γράμματα τοῦ Ἀλφαβήτου (Α-Ω). Ἐμεῖς, εἰς ἀνάμνησιν, τὰ ψάλλομε κάθε Παρασκευὴ

τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τὰ ὀνομάζομε «Χαιρετισμοὺς τῆς Παναγίας»,
γιατὶ κάθε τροπάριον τελειώνει μὲ τὸν χαιρετισμόν: «Χαῖρε, νύμφη ἀνύμ-
φευτε».

Τότε ἐψάλη, μαζὶ μὲ τὸν «Ἀκάθιστον Ὑμνον», καὶ τὸ γνωστὸν κον-
τάκιον ποὺ ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν Παναγίαν, τὴν ὑπέρμαχον στρατηγόν,
ποὺ ἔσωζε πάντοτε τὴν Πόλιν ἀπ' ὅλους τοὺς κινδύνους ποὺ τὴν ἀπειλοῦσαν:

*«Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὥς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι, ἡ Πόλις Σου, Θεοτόκε.
'Αλλ' ὥς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον»
'Ἰνα κράζω Σοι: «Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε».*

Ἡ ὕψωσις τοῦ Σταυροῦ.

Ὁ Ἡράκλειος τὸν ἴδιον καιρὸ ἐπολέμει τοὺς Πέρσας εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ
τοὺς ἐνίκησε «κατὰ κράτος». Ἔτσι, μέσα εἰς 6 ἔτη, κατάρθωσε νὰ ξαναπάρη
τις χαμένες ἐπαρχίες τοῦ κράτους του, νὰ καταδιώξῃ τοὺς Πέρσας εἰς τὴν χώ-
ραν των καὶ νὰ τοὺς καταστρέψῃ ἐντελῶς. Ἐπῆρε τὸν Τίμιον Σταυρὸν καὶ ἐγύ-
ρισε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν φορτωμένος δόξα καὶ λάφυρα. Ἐνα ἔτος ἀργό-
τερα, τὸ 614 μ.Χ. κατῆλθε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐτοποθέτησε τὸν Σταυρὸν
εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐνώπιον χιλιάδων κόσμου ποὺ ἔψαλλον συγκινη-
μένοι:

*«Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν Σου καὶ ἐδόλγησον τὴν κληρονομίαν Σου.
Νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος καὶ τὸ Σὸν φυλάττων
διὰ τοῦ Σταυροῦ Σου πολίτευμα».*

Ἡ Ἐκκλησία μας, εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ἐορτάζει τὴν
ἐορτὴν τῆς «Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ» τὴν 14ην Σεπτεμβρίου.

25. Ἡθὴ τῶν Χριστιανῶν. Ἀσκητικὸς καὶ μοναχικὸς βίος.

α) Τὰ ἥθη τῶν Χριστιανῶν.

Μὲ τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ὁ κόσμος ἄλλαξε
σιγὰ-σιγὰ μορφή, γιατί οἱ Χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν πρώτην σχεδὸν στιγμὴν ἐφῆρ-

μοσαν καινούργιες ήθικες άρχες, σύμφωνα με την διδασκαλίαν του Εὐαγγελίου. Οί ήθικες αὐτές άρχες ανύψωσαν την κοινωνική ζωή των ανθρώπων και εκαιουτέρευσαν τις συνθήκες του βίου των.

Ἀπό τις άρχες του Χριστιανισμοῦ οί σπουδαιότερες ήσαν οί εξής :

Ἡ ἀγάπη. Οί άνθρωποι κατά την εποχήν του Χριστιανισμοῦ ήσαν ἐγωϊσται και άτομισται και καθένας ἐκοίταζε νά ικανοποιήση τις ἐπιθυμίες και τὰ συμφέροντά του. Ἀδιαφοροῦσε γιά τὰ μέσα πού μετεχειρίζετο και γιά τή βλάβη πού ἔφερεν εἰς τόν πλησίον του.

Ὁ Χριστιανισμός, με τὸ κήρυγμά του «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», κατήργησε τὸν ἐγωϊσμόν αὐτὸν και ἐχάρισε τὴν ἀγάπη μεταξὺ τῶν ανθρώπων. Ἔτσι ἔπαυσε ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν ανθρώπων και οί ἀδύνατοι και ἀνυπεράσπιστοι άνθρωποι εὗρισκαν προστασίαν εἰς τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν. Οί πτωχοὶ και οί ἄρρωστοι, τὰ ὀρφανὰ και οί χήρες, εἰς τὰ χέρια τῶν Χριστιανῶν εὗρισκαν μεγάλη ἀνακούφισι με τὴν ἀλληλεγγύη και τὴν ἀλληλοβοήθεια πού ἔδειχναν μεταξὺ των.

Ἡ ἐργασία. Τὴν ἐργασία τὴν θεωροῦσαν πρῶτα ὡς ἔργο τῶν δούλων. Οἱ ἰσχυροὶ και οἱ πλούσιοι εὗρισκαν ἐξευτελιστικὸ πρᾶγμα νά ἐργάζωνται, γι' αὐτὸ και κάθε ἐργασία ἦτο εἰς τὰ χέρια τῶν δυστυχισμένων ἐκείνων πλάσμάτων πού ἐλέγοντο δοῦλοι.

Ὁ Χριστιανισμός ὅμως ἀγάπησε πολὺ τὴν ἐργασία και τῆς ἔδωκε τὴ θέσι πού τῆς ἄξιζε μεταξὺ τῶν ανθρώπων. Κάθε ἄνθρωπος, ἐδίδασκε, πρέπει νά τρέφεται ἀπὸ τὴν ἐργασία πού προσφέρει. Ἔτσι δὲν ἐγένετο καμμιὰ ἐπιβάρυνσι και ὁ ἐργαζόμενος ἐγένετο ἠθικός, ἐφ' ὅσον δὲν ἔξει εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐτήρησε αὐτὴν τὴν ἀρχήν, γιατί πάντοτε ἐργαζόταν. Ἡζευρε τὴν τέχνην τοῦ σκηνοποιοῦ, γι' αὐτὸ και ποτὲ δὲν ἐπεβάρυνε κανέναν.

Ἡ ἰσότης. Οἱ ἄνθρωποι ήσαν πρῶτα χωρισμένοι εἰς ἄρχοντας και δούλους. Οἱ πρῶτοι εἶχαν δικαίωμα ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν και τὴν περιουσίαν τῶν ὑπηκόων των και πρὸ παντὸς εἰς τὴν τάξιν τῶν δούλων.

Οἱ δοῦλοι ήσαν ἐκεῖνοι πού ἔζων τὸν πιδ ἄθλιο βίον. Ἐγεννῶντο δοῦλοι και ἀπέθνησκον δοῦλοι.

Ὁ Χριστιανισμός ἐκήρυξε τὴν ἰδέαν τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν ανθρώπων. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐμπρὸς εἰς τὸν Χριστὸν ήσαν ἴσοι.

Με τὸ κήρυγμα αὐτὸ και ἡ γυναῖκα, πού πρῶτα τὴν ἐθεώρουν ὡς κατώτερον πλάσμα ἐμπρὸς εἰς τὸν ἄνδρα, ἐπῆρε τὴ θέσι πού τῆς ἄρμοζε εἰς τὴν κοινωνίαν. Χάρις εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν ἐξυψώθη πολὺ. Γι' αὐτὸ και προώδευσε πολὺ ὁ οἰκογενειακὸς βίος.

β) Οἱ πρῶτοι ἀσκηταί.

Πολλοὶ Χριστιανοὶ θέλοντες νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ἐγκόσμια καὶ τὶς ὕλικές ἀπολαύσεις, γιὰ νὰ ἐπιδοθοῦν ἀνενόχλητοι εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἄφηναν τὶς πόλεις καὶ τὰ διάφορα κοσμικὰ κέντρα καὶ ἐδιέλεξαν ἓνα ἐρημικὸ μέρος καὶ ἐκεῖ ἐπερνοῦσαν τὸν βίον των εἰς προσευχάς καὶ νηστείας. Ἔτσι ἐσυνήθιζαν καὶ ἀσκοῦσαν τὸν ἑαυτὸν των εἰς τὶς διάφορες στερήσεις τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν, γιὰ νὰ γίνουν πιὸ ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεόν των. Αὕτῃ ἡ φυγὴ καὶ ἡ στάσις τῶν Χριστιανῶν ὠνομάσθη ἀσκητισμὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ τὴν ἔκαναν ἀσκηταί, ἤρχισαν δὲ ἀπὸ τὰ 200 μ.Χ. καὶ ἔφθασαν εἰς κατάχρησιν μετὰ τὸν 5ον αἰῶνα.

Ἀσκηταὶ ἐγίνοντο καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες.

Ἔτσι εἰς ὀλίγα ἔτη, ὅλα τὰ ἐρημικὰ μέρη εἶχαν γεμίσει ἀπὸ αὐτοὺς, ποὺ ἐπλήθηναν καθημερινὰ ἐξ αἰτίας καὶ τῶν διωγμῶν ποὺ ἐνεργοῦσαν κατὰ καιροὺς οἱ διάφοροι ἐθνικοὶ καὶ αἰρετικοὶ αὐτοκράτορες.

Πρῶτος ἀσκητὴς ἐγινε ἓνας χριστιανὸς ἀπὸ τῆς Θεβαΐδας, μὲ τὸ ὄνομα Παῦλος. Ὁ Παῦλος ἐγκατέλειπε τὰ ἐγκόσμια καὶ ἀπεσύρθη εἰς ἓνα ἐρημικὸ μέρος τῆς Αἰγύπτου. Ἐζήσεν 97 ἔτη μέσα εἰς ἓνα σπήλαιον, ὅπου καὶ ἀπέθανε εἰς τὰ 360 μ.Χ.

γ) Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος.

Ἄλλος ὀνομαστὸς ἀσκητὴς γιὰ τὴν λιτότητα τῆς ζωῆς του καὶ γιὰ τὴν αὐστη-

ρότητα τῶν κανονισμῶν ποὺ ἐπέβαλλε εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἦτο καὶ ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος.

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν Κόμα τῆς κάτω Αἰγύπτου ἀπὸ πλουσίους γονεῖς, τὸ 241 μ.Χ. Τότο πολὺ ἀγάπησε τὸν Χριστιανισμόν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐπιδοθῇ ὁλόψυχα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Κυρίου.

Καθημερινὰ προσήχετο καὶ ἐμελέτα τις γραφές. Ἐπειδὴ ὁμως ἀπὸ μικρὸς ἐστερήθη τοὺς γονεῖς του, ἐπώλησε τὴν τεραστίαν περιουσίαν του καί, ἀφοῦ τὴν ἐμοίρασε εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀπεσύρθη πρῶτα εἰς ἓνα ἐρημικὸν φρούριον καὶ ἔπειτα εἰς ἓνα ὁροπέδιον, κοντὰ εἰς τὸ Νεῖλον ποταμόν, μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἡ φήμη τοῦ διεδόθη πολὺ γρήγορα ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανοὺς καὶ πλῆθος ἀπ' αὐτοὺς ἐπήγαιναν εἰς τὸ ἐρημητήριόν του καὶ τὸν εὗρισκαν γιὰ νὰ ζητήσουν τὴ συμβουλὴν του καὶ ν' ἀκούσουν δυὸ λόγια παρηγορητικὰ ἀπ' τὸ στόμα του.

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος σπάνια κατήρχετο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Κατήρχετο μόνον ὅταν ἐκινδύνευε ὁ Χριστιανισμὸς ἀπὸ τίς διαφορὰς αἱρέσεις. Ἐδινε θάρρος καὶ συνεβούλευε τοὺς πιστοὺς, ποὺ τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἐλάτρευαν ὅλοι.

Ὁ Ἀντώνιος ἀπέθανεν εἰς τὴν ἔρημον εἰς ἡλικίαν 115 χρόνων, εἰς τίς 17 Ἰανουαρίου τοῦ 365, ἡμέραν ποὺ τὴν μνήμην του τὴν ἐορτάζει ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ βίος του, ὅπως περιγράφεται ἀπὸ τοὺς Συναξαριστάς, δηλ. ἀπὸ τοὺς βιογράφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ παραδείγματα αὐστηρᾶς νηστείας καὶ προσευχῆς, ἐγκρατείας, στερήσεως, λιτότητος, ἀλτροῦσμοῦ καὶ ἀγάπης.

δ) Μοναχικὸς βίος.

Παχώμιος. Μαθητὴς τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἦτο ὁ ἀσκητὴς Παχώμιος. Ὁ Παχώμιος εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ ἐσύστηματοποίησε τὴ ζωὴ τοῦ ἀσκητικοῦ καὶ μοναχικοῦ βίου καὶ ἐδημιούργησε κανόνες ποὺ τηροῦνται μέχρι σήμερον εἰς τὰ διάφορα κέντρα τοῦ βίου αὐτοῦ, ὅπως εἶναι τὰ μοναστήρια.

Ἀντὶ οἱ διάφοροι ἀσκηταὶ νὰ ζοῦν μοναχοί, τοὺς συνεκέντρωσε εἰς διάφορα μέρη καὶ τοὺς ἀνάγκασε νὰ ζοῦν ὅλοι μαζί, κάτω ἀπ' τοὺς ἰδίους κανόνες, ποὺ εἶχε θεσπίσει ὁ Ἀντώνιος καὶ συνεπλήρωσε ὁ ἴδιος ὁ Παχώμιος.

Εἰς ἓνα νησάκι τοῦ Νεῖλου ποταμοῦ, τὴν Τάβενναν, ὁ Παχώμιος ἔκτισε τὸ πρῶτο μοναστήρι, ποὺ ἀριθμοῦσε 7 χιλιάδας μοναχοὺς. Ὁ ἴδιος ὁ Παχώμιος ἱδρυσεν καὶ τὸ πρῶτο γυναικεῖο μοναστήρι.

Συμεὼν ὁ Στυλίτης. Παρὰ τὴν συστηματοποίησιν τοῦ μοναχικοῦ βίου ἀπὸ τὸν Παχώμιον, πολλοὶ Χριστιανοὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ζοῦν μονάχοι ὑπο-

βάλλοντες τὸν ἑαυτὸν των εἰς διάφορες στερήσεις. Πολλοὶ μάλιστα ἀνέβαιναν εἰς ἕνα μικρὸν ἄμβωνα στερεωμένο εἰς ἕνα στῦλον, καὶ ἐκεῖ ἐπάνω ἔζων καὶ ἐδίδασκον, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθησαν *στυλῖται*.

Πρῶτος *στυλῖτης* ἦτο ὁ Συμεὼν, ποὺ εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας.

Ὁ Συμεὼν ἔζησε ἐπάνω εἰς τὸν στῦλον τοῦ 40 ὁλόκληρα ἔτη καὶ ὑπῆρξε ἕνα ζωντανὸν παράδειγμα ἀρετῆς καὶ σοφίας. Ἡ φήμη τοῦ ἐξηπλώθη τόσο γρήγορα εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς τὰ γύρω μέρη, ὥστε ἔτρεχαν πλήθη κόσμου νὰ τὸν ἀκούσουν. Ἡ ἐπιρροή τοῦ ἦτο τεραστία. Ἔτσι, πολλοὶ Ἀραβες ἔγιναν Χριστιανοὶ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Α' εἰς τίς ὑποδείξεις τοῦ Συμεὼν ἔκαμε πολλοὺς ἐπιεικεῖς καὶ προστατευτικοὺς νόμους.

Μοναστήρια. Τὰ μοναστήρια ἤρχισαν σιγὰ σιγὰ νὰ πολλαπλασιάζονται καὶ νὰ ἐξαπλώνονται εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πλήθος μοναχῶν κατέφευγαν εἰς αὐτὰ καὶ ἐκεῖ ἔζων σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ Παχωμίου. Τὰ καθήκοντά των συνοψίζονται εἰς τρία : Ὑπακοή, ἀκτῆμοσύνη καὶ ἐγκράτεια.

Κατ' ἀρχήν, οἱ μοναχοὶ ἔζων ὅλοι μαζὶ εἰς κοινὸν βίον, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθησαν τὰ μοναστήρια *κοινόβια*. Εἰργάζοντο ὅλοι μαζὶ, ἐνήστευον, προσήχοντο καὶ ἔτρωγαν εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν. Ἀργότερα ὅμως, πολλοὶ μοναχοὶ ἐκανόνισαν τὴν ζωὴν των κατὰ τὴν θέλησίν των καὶ ἔζων ξεχωριστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους, ἀν καὶ εὐρίσκοντο εἰς τὸ ἴδιον μοναστήρι.

Τὰ μοναστήρια, αὐτά, ὅπου οἱ μοναχοὶ εἶχαν εἰς τὴν ζωὴν των ἴδιον ρυθμόν, δηλαδὴ ἰδιαίτεράν τάξιν, λέγονται *ιδιόρρυθμα* καὶ διατηροῦνται ἀρκετὰ μέχρι σήμερα καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Τὰ μοναστήρια μὲ τὸν καιρὸ, ἔγιναν κέντρα πνευματικὰ καὶ Παιδείας. Πολλὰ χειρόγραφα διεσώθησαν εἰς αὐτὰ καὶ πολλὰς τέχνες, ὅπως ἡ ἔξυλογλυπτική καὶ ἡ ζωγραφικὴ, ἀνεπτύχθησαν πίσω ἀπὸ τοὺς ὑψηλοὺς των τοίχους. Γενικῶς εἰς τὰ μοναστήρια ὀφείλομεν πολλὰ, γιατί ἐκεῖ διετηρήθη ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ τὰ ἑλληνικὰ φῶτα.

26. Οἱ Εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

α) Εἰκονομάχοι-Εἰκονολάτραι.

Ἐνα πολὺ σοβαρὸν ζήτημα ποὺ ἀπασχόλησε τὴν Ἐκκλησίαν μας εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Λέοντος Γ' τοῦ Ἰσαύρου, ἦτο τὸ ζήτημα τῆς λατρείας τῶν εἰκόνων.

5. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ε'

Ξεύρομε πώς οί Χριστιανοί, ἀπό τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶχαν τὰ διάφορα σύμβολά των καί τίς εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Παναγίας.

Ἀργότερα, πλάι εἰς τίς εἰκόνες αὐτές, ἐπρόσθεσαν καί τίς εἰκόνες τῶν Ἀγίων, γιά νά λατρεύουν τήν μνήμη τοῦ Ἀγίου βλέποντας τήν εἰκόνα του ἱστορημένη σέ πανί ἢ ξύλο. Δυστυχῶς, ἡ λατρεία τῆς μνήμης τοῦ Ἀγίου μετεβλήθη σιγά σιγά, ἀπό τόν ἀμόρφωτο λαό καί κλῆρο, σέ πραγματική εἰδωλολατρία. Γιατί ἀντὶ τῆς ὑψηλῆς λατρείας εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ εἰκονιζομένου Ἀγίου, ἔφθασαν νά λατρεύουν τὸ ξύλον καί τὰ διάφορα χρώματα. Ἐτσι κατήντησαν εἰδωλολάτραι ἀπὸ Χριστιανοί, γι' αὐτὸ καί ἐλέγοντο ψευδοχριστιανοί ἢ εἰκονολάτραι.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος οἱ μορφωμένοι Χριστιανοί προσπάθησαν μὲ κάθε τρόπο νά ὑποδείξουν τὸν σωστὸ καί τὸν χριστιανικὸν τρόπον τῆς εἰκονολατρίας.

Αὐτὸ ὅμως ἐστάθη ἀδύνατον, γιατί οἱ εἰκονολάτραι εἶχαν φθάσει πλεόν σέ παραλήρημα φανατισμοῦ, ποὺ δὲν τοὺς ἄφηνε νά διακρίνουν τήν ἀλήθειαν.

Ἐτσι, ἄρχισε σιγά-σιγά ἓνας ἀγὼν μεταξὺ τῶν πρώτων καί τῶν δευτέρων, ποὺ τοὺς ὠνόμαζαν εἰκονομάχους, ἀγὼν ποὺ ἐκράτησε πολλὰ ἔτη.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς καί οἱ δύο παρατάξεις ἔφθασαν εἰς ἀκρότητας, γι' αὐτὸ καί ὁ ἀγὼν μεταξὺ των ἦτο σκληρὸς καί τραχὺς τόσο, ποὺ ἐκράτησε πολλὰ ἔτη καί παρέσυρε μαζί του καί αὐτοκράτορας. Ὅταν αὐτοκράτωρ ἔγινε ὁ Λέων Γ' ὁ Ἰσαυρος, διέταξε τὸ κατέβασμα τῶν εἰκόνων ἀπὸ τίς ἐκκλησίες. Ἡ διαταγὴ αὕτη ἔφερε μεγάλη ἀναστάτῳσι εἰς τοὺς εἰκονολάτραις καί ἐδημιουργήθησαν ἐξ αἰτίας τῆς σοβαρᾶς ἐπεισόδου.

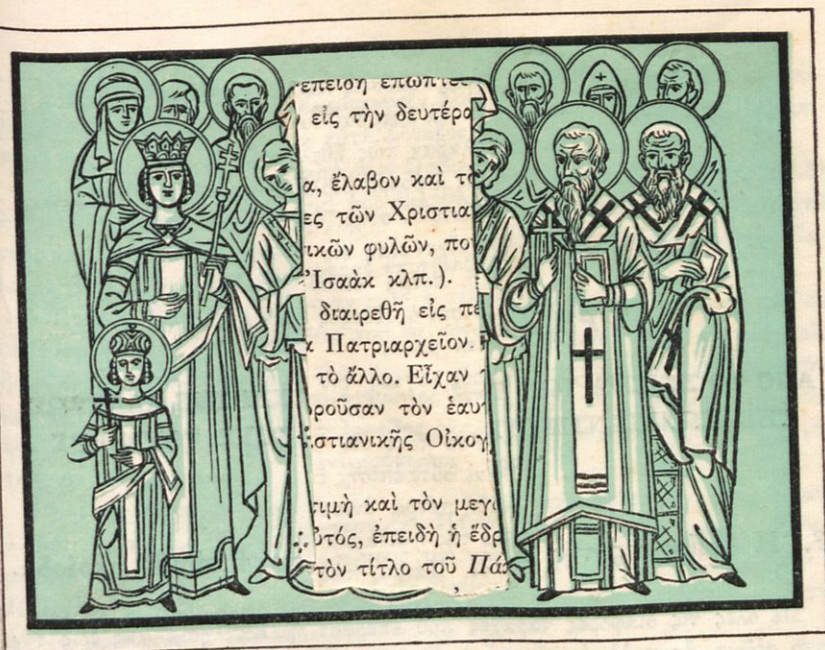
Ὅταν μάλιστα ὁ διάδοχος τοῦ Λέοντος Γ', ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος, ἔδωκε αὐστηρότατες διαταγὰς γιά νά πολεμοῦνται ὅσοι δὲν ὑπακούουν, τότε τὸ κακὸ παράγινε. Πολλὲς στάσεις ἐξεργάγησαν ἀπὸ τοὺς εἰκονολάτραις.

Ἐτσι, πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐφυλακίσθησαν, ἄλλοι ἐξωρίσθησαν, ἄλλοι ἐθανατώθησαν καί ἄλλοι ἀπέθανον μὲ βασανιστήρια.

β) Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μὲ ὅλους ὅμως τοὺς διωγμοὺς τῆς εἰκονολατρίας τὸ προσκύνημα τῶν εἰκόνων δὲν ἐσταμάτησε. Οἱ φανατισμένοι εἰκονολάτραι τίς προσκυνοῦσαν εἰς τὰ σπῖτια των καί εἰς ἀπόκρυφα μέρη. Ἐτσι ὁ ἀγὼν ἐσυνεχίζετο μὲ τὸ ἴδιον πῆγμα.

Ὅταν αὐτοκράτειρα ἔγινε ἡ Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία, γιά νά σταματήσει τὸ κακὸ, ἐκάλεσε Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ποὺ ἦταν ἡ ἐβδόμη εἰς τὴν σειρὰν καί ἔγινε εἰς τὴν Νίκαιαν, εἰς τὰ 787 μ.Χ. Ἡ σύνοδος αὕτη ἀπεφάσισε τὴν ἀνασφάλωσιν τῶν εἰκόνων, μὲ τὴν ἐξήγησιν πὼς ἔπρεπε νά δίδουν τιμὴ καί προσκύ-

νησιν εἰς τὸν εἰκονιζόμενον Ἅγιον καὶ ὄχι εἰς τὴν ἰδίαν τὴν εἰκόνα.

Γιὰ ὀλίγον καιρὸν τὸ κακὸ ἐσταμάτησε. Ὅταν ὅμως ἀνέβηκαν εἰς τὸν θρόνον εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες, ὁ ἀγὼν ἐπῆρε τὴν πρώτη μορφή του.

Ὅταν εἰς τὸν θρόνον ἀνέβηκε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα, ἠθέλησε πιά νὰ δώσῃ τέρμα εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα. Εἰς τὰ 843 μ.Χ. ἐπανάφερε ὀριστικῶς τὸ προσκύνημα τῶν εἰκόνων καταπνίγοντας ἔτσι τὸν ἀγῶνα τῆς εἰκονομαχίας.

Τὸ γεγονός αὐτό, ποῦ ἔβαλε τελεῖα καὶ παῦλα εἰς ἓνα ἀπ' τὰ σοβαρώτερα ζητήματα ποῦ εἶχε χωρίσει τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἡ Ἐκκλησία μας τὸ ἐορτάζει τὴν πρώτην Κυριακὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς καὶ τὴν ἡμέρα αὐτὴν τὴν ἐνομάζει Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τὴν ἡμέραν αὐτὴν ψάλλουν καὶ τὸ ἐξῆς ἀπολυτίκιον :

«Τὴν ἄχραντον εἰκόνα Σου προσκυνούμεν, Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός. Βουλήσει γὰρ ἠδδόκησας ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ ἵνα ῥύσῃ, ὅ,τι ἔπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἔχθρου. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι. Χαράς ἐπλήρωσας τὰ πάντα, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον».

τις εἰκόνες τοῦ
 νες αὐτές, ἐπρόσ
 ἡμῃ τοῦ Ἀγίου
 ἡλῶς, ἡ λατρεία
 πρωτο λαὸ καὶ κ
 λατρείας εἰς τὸ
 ὕλον καὶ τὰ διὰ
 νοί, γι' αὐτὸ κα

ΤΡΙΤΗ ΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΩΝ ΕΙΡΩΜΕΝΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΧΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ

(867) ὁ δὲν τοὺς ἄφηνε
 ὡς ἁγῶν μεταξὺ τ

27. Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Γ' περίοδο.

Μὲ ὅλες τὶς διαφορὰς ταραχὰς ποὺ ἐπέρασε ἡ Ἐκκλησία μας ἕως τὸν ἑνὰτο αἰῶνα, ἦταν ἀδιαίρετη καὶ ἀγαπημένη. Τὶς διαφορὰς τῆς τὶς ἔλυε μὲ τὶς διαφορὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ποὺ ἦσαν καὶ ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία τῆς. Ἔτσι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν καὶ οἱ Ἐκκλησίες τῶν ἦσαν ἀδελφωμένες.

Δυστυχῶς ὅμως, εἰς τὴν τρίτην περίοδον, ἦλθε ἐποχὴ ποὺ οἱ διαφορὰς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐστάθησαν ἀγεφύρωτες καὶ ἔτσι ἠναγκάσθη ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ χωρισθῇ εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς λέγεται *σχίσμα*.

Προτοῦ ὅμως μάθωμε τοὺς λόγους καὶ τὶς αἰτίαι τοῦ σχίσματος εἶναι ἀνάγκη νὰ ρίξωμε μιὰ ματιὰ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἔτσι ὅπως εἶχε διαμορφωθῇ κατὰ τὴν τρίτην περίοδον.

Ἀπὸ τὴν πρώτην περίοδον, εἶδαμε πὺς οἱ μητροπολῖται Ρώμης, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας ἔχαιρον σεβασμοῦ καὶ τιμῆς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους. Εἰς αὐτὴν τὴν τιμητικὴν διάκρισιν προσετέθησαν καὶ ἄλλοι δύο μητροπολῖται : Τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ πρῶτος, ἐπειδὴ ἦτο μητροπολίτης τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ἔζησε καὶ ἐδίδαξε ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ὁ δεῦτερος, ἐπειδὴ ἡ ἔδρα του ἦτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Οί μητροπολίται αὐτοί, ἐπειδὴ ἐπώπτευαν καὶ τοὺς ἐπισκόπους τῆς περιφερείας των, ὠνομάσθησαν εἰς τὴν δευτέραν περίοδον *Ἐξαρχοὶ ἢ Ἀρχιεπίσκοποι*.

Κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα, ἔλαβον καὶ τὸν τίτλον τοῦ *Πατριάρχου*, ἐπειδὴ ἦσαν οἱ πνευματικοὶ ἄρχοντες τῶν Χριστιανῶν. Τὸν τίτλον τὸν ἔλαβον ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν, ποὺ ἐμάθαμε γι' αὐτοὺς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ κλπ.).

Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία εἶχε διαιρεθῇ εἰς πέντε μεγάλες περιφέρειες καὶ εἰς κάθε περιφέρειαν ἦτο καὶ ἓνα Πατριαρχεῖον. Καὶ τὰ πέντε αὐτὰ Πατριαρχεῖα ἦσαν ἀνεξάρτητα τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο. Εἶχαν τὴν ἰδίαν πίστιν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ τὴν ἰδίαν διοίκησι. Θεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸν των ἀδελφωμένον, ἐφ' ὅσον ἦσαν ἀδελφοὶ τῆς μόνης Χριστιανικῆς Οἰκογενείας, ποὺ ἓνας ἦτο ὁ ἀρχηγός της, ὁ Χριστός μας.

Τὴν μεγαλυτέραν ὅμως τιμὴ καὶ τὸν μεγαλύτερον σεβασμόν, ἀπελάμβανε ὁ Πατριάρχης τῆς Ρώμης. Αὐτός, ἐπειδὴ ἡ ἑδρα του ἦτο πρωτεύουσα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, εἶχε λάβει τὸν τίτλο τοῦ *Πάπα*. Τὸν ἴδιο τίτλο ἐπῆρε καὶ ὁ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπειδὴ ἡ Κωνσταντινούπολις ἔγινε ἡ νέα πρωτεύουσα τοῦ κράτους.

28. Οἱ παράλογες ἀξιώσεις τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης.

Οἱ διάφοροι Πάπα τῆς Ρώμης ἄρχισαν μὲ τὸν καιρὸ νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον ποὺ εἶχε χαράξει ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐνότης τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν τιμὴ καὶ τὸν σεβασμόν ποὺ εἶχαν εἰς αὐτοὺς οἱ ἄλλοι Πατριάρχαι, ἐζήτησαν τώρα ἀπὸ αὐτοὺς τυφλὴ ὑπακοή, ὅπως ὑπάκουαν τυφλὰ ὅλοι οἱ Χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Δύσεως.

Γιατὶ οἱ Πάπαι ἐφρόντιζαν νὰ ἐξαπλώσουν τὴν κυριαρχίαν των εἰς ὅλα τὰ βασίλεια τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐκμεταλλεόμενοι τὴν ἀμάθειαν τῶν βασιλέων καὶ τῶν ὑπηκόων των.

Ἐπειτα, εἶχαν ἀνακατευθῇ καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν καί, κατὰ τὸ 754 μ.Χ. εἶχαν ἀποκτήσει πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐξουσίαν. Εἶχαν δημιουργήσει ἰδικόν των στρατὸν, ποὺ ἀνάγκαζε μὲ τὴ βία τοὺς λαοὺς νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν θέλησίν των.

Κατ' ἀρχὰς οἱ ἄλλοι Πατριάρχαι δὲν ἔδωσαν καμμιά σημασία εἰς τίς παρεκτροπές αὐτὲς τοῦ Πατριάρχου τῆς Ρώμης.

Όταν όμως ήρχισαν τις διάφορες αξιώσεις των να τις στηρίζουν εις τις Γραφές και να ζητούν με κάθε τρόπο να έπεμβαίνουν εις τα πράγματα της 'Ανατολικής 'Εκκλησίας, τότε εκατάλαβαν πώς ήθελαν να τους υποτάξουν.

Έλεγαν λοιπόν, ή έγραφαν εις διάφορα βιβλία, πώς ο Πάπας της Ρώμης είχε από την 'Αγία Γραφή τα πρωτεΐα, στηριζόμενοι εις τους λόγους του Κυρίου ήμών 'Ιησού Χριστού που είχεν ειπεί εις τον 'Απόστολον Πέτρον, πώς, «σύ εί Πέτρος και επί ταύτη τη πέτρα οίκοδομήσω μου την έκκλησίαν» (Ματθ. ΙΣΤ' 18). δηλαδή· «σύ είσαι ο Πέτρος και επάνω εις αυτήν την πέτρα θα οίκοδομήσω την έκκλησίαν μου».

Διαστρεβλώνοντας λοιπόν τους λόγους του Κυρίου ήμών 'Ιησού Χριστού έδιναν ιδική των έρμηνεία.

Γιατί ο Χριστός δεν έθεωρούσε ποτέ τον 'Απόστολο Πέτρο ως ανώτερο από τους άλλους 'Αποστόλους και ούτε επίσης έννοούσε εκείνα που έρμήνευαν οί Πάπαι. 'Ο Χριστός με τη λέξη πέτρα έννοούσε την σταθερή πίστι επάνω εις την όποιαν θα είχε τα θεμέλιά της ή διδασκαλία Του και τίποτε περί πλέον.

Έπίσης, έλεγαν ή έγραφαν οί Πάπαι, πώς ο 'Απόστολος Πέτρος ήτο ο ιδρυτής της 'Εκκλησίας εις την Ρώμην και ο πρώτος επίσκοπός της. Και αυτό δεν ήτο αληθινό, γιατί την 'Εκκλησίαν της Ρώμης την είχαν ιδρύσει Χριστιανοί της 'Ανατολής, που επήγαιναν εις την Ρώμην για διάφορες υποθέσεις. 'Επίσης οί 'Απόστολοι ποτέ δεν έγινοντο επίσκοποι 'Εκκλησιών διαφόρων πόλεων, παρά ήσαν επίσκοποι της Χριστιανικής 'Εκκλησίας.

Αυτές και άλλες ήσαν οί παράλογες αξιώσεις που επρόβαλλαν οί διάφοροι Πάπαι για να κυριαρχήσουν και της 'Ανατολικής 'Εκκλησίας. Και ένόμισαν πώς εύρηκαν την ευκαιρία για τó σκοπό των αυτό, όταν Πατριάρχης της Κωνσταντινουπόλεως έγινε ο Φώτιος επί αυτοκράτορος Μιχαήλ Βου, εις τά 861.

29. 'Ο Πατριάρχης Φώτιος και τó σχίσμα.

Όταν εις τον θρόνον του Βυζαντίου ανέβηκε ο Μιχαήλ Γ' ήλθε σέ ρήξει με τον τότε Πατριάρχη της Κωνσταντινουπόλεως 'Ιγνάτιον.

'Ο 'Ιγνάτιος, αν και ήτο εύσεβής άνθρωπος, ήτο άπαίδευτος και είχε άπότομον χαρακτήρα. 'Ο Μιχαήλ τότε τον καθήρσε και εις την θέσιν του ανεβίβασε τον Φώτιον.

'Ο Φώτιος προήρχετο από τους λαϊκούς και ήτο ένάρετος και μορφωμένος. Έντός έξ ήμερών έχειροτονήθη εις όλα τα ιερατικά αξιώματα για να γίνη Πατριάρχης.

Ἐπειδὴ ὁμως ἐδημιουργήθη κάποια ταραχὴ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, ὁ Φώτιος ἐκάλεσε ἀμέσως Οἰκουμενικὴν Σύνοδον γιὰ νὰ ἐπικυρώσῃ ἢ ὅχι τὴν ἐκλογὴν του. Ἡ Οἰκουμενικὴ αὕτὴ Σύνοδος ἔγινε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὸ 861. Ἀνω τῶν 300 ἐπισκόπων ἔλαβον μέρος εἰς τὴν Σύνοδον καὶ ὁ Πάπας τότε τῆς Ρώμης Νικόλαος, ποὺ ἐκλήθη νὰ λάβῃ μέρος, ἔστειλε δύο ἀντιπροσώπους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοὶ ἔφεραν ἐπιστολὰς τοῦ Πάπα εἰς τὸν αὐτοκράτορα καὶ εἰς τὸν Φώτιον, ποὺ ἔλεγαν πὼς ἡ «ἐκλογὴ τοῦ Πατριάρχου θὰ ἐπικυρωθῇ ἢ ὅχι ἀπὸ τὶς ἀνακρίσεις ποὺ θὰ γάνουν γιὰ λογαριασμό του οἱ ἀντιπρόσωποί του».

Φυσικὰ ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Φώτιος δὲν ἔδωσαν καμμιά σημασία εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Πάπα. Ἐτσι ἡ Σύνοδος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Πάπα Νικολάου, ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου.

Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δυσηρέστησε τὸν Πάπαν Νικόλαον, ποὺ ἐφρόντισε ἀμέσως νὰ ἀφορίσῃ τοὺς ἀντιπροσώπους του καὶ νὰ καλέσῃ ἰδική του σύνοδον εἰς τὴν Ρώμην. Εἰς τὴν σύνοδον αὕτην ἔλαβον μέρος μόνο ἐπίσκοποι τῆς Δύσεως, ποὺ δὲν ἀνεγνώριζαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ Φωτίου.

Ἐξὶ χρόνια ἀργότερα, τὸ 867, ὁ Πατριάρχης Φώτιος ἐκάλεσε καὶ ἄλλην οἰκουμενικὴν σύνοδον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος 1.000 ἀντιπρόσωποι ἀπὸ τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὴν σύνοδον αὕτην ὁ Φώτιος κατήγγειλε τὸν Πάπαν πὼς διδάσκει νέα πράγματα ποὺ δὲν στηρίζονται εἰς τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπεδοκίμασαν τὸν Πάπα καὶ ἐκείνους ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὶς νέες διδασκαλίες του. Καὶ τὰ τέσσερα Πατριαρχεῖα τῆς ἀνατολῆς διέκοψαν τὶς σχέσεις των μὲ τὸν Πατριάρχην τῆς Ρώμης. Ἐτσι ἤρχισε τὸ σχίσμα τῆς μιᾶς Ἀγίας καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ ἦτο τὸ θλιβερότερο γεγονός τῆς τρίτης περιόδου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας Ἱστορίας.

Τὸ σχίσμα ἔγινε ὀριστικὸν πιά εἰς τὰ 1054 μ.Χ.

30. Τὸ ὀριστικὸν σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ σχίσμα ἔγινε ὀριστικὸν εἰς τὰ 1054. Αὐτοκράτωρ τότε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦτο ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος καὶ Πατριάρχης ὁ Μιχαὴλ Κηρουάριος. Ἐπειδὴ τὴν ἐποχὴ ἐκείνην οἱ Νορμανδοὶ ἀπειλοῦσαν τὸ Βυζάντιον, ὁ αὐτοκράτωρ ἐσκέφθη πὼς ἂν συνεφιλῶνε τὶς δύο Ἐκκλησίες, ὁ Πάπας μὲ

τὴν ἐπιρροὴν ποὺ ἀσκοῦσε εἰς τοὺς ἡγεμόνας τῆς Δύσεως θὰ κατάρθωνε νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀπέστειλε λοιπὸν εἰς τὸν τότε Πάπα Λέοντα τὸν Θ' ἀπεσταλμένον του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ στείλῃ ἀντιπροσώπους του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, γιὰ νὰ συζητήσουν καὶ νὰ εὗρουν τρόπο γιὰ νὰ ἐνωθοῦν οἱ δύο Ἐκκλησίες εἰς μίαν, ὅπως ἦσαν καὶ πρῶτα.

Πραγματικὰ ὁ Πάπας Λέων ὁ Θ' ἔστειλε ἀπεσταλμένους του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀλλὰ ἐφέρθησαν μὲ τόσῃν περιφρόνησιν εἰς τὶς συζητήσεις των μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε ἠνάγκασαν τὸν Πατριάρχην Κηρουλάριον νὰ σταματήσει κάθε συζήτησιν μαζί των.

Βλέποντες τότε ἐκεῖνοι πὺς δὲν θὰ ἐπετύγχανον τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Πάπαν, εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας, καὶ ἄφησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θείας λειτουργίας, ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ Πατριάρχου Κηρουλαρίου. Τότε ὁ Πατριάρχης ἐκάλεσεν ἀμέσως τοπικὴν σύνοδον (20 Ἰουλίου 1054) ποὺ ἀπεφάσισε τὴν ὀριστικὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν τῆς τοπικῆς συνόδου τὴν ἀπεδέχθησαν μὲ προθυμίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα Πατριαρχεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐγένινεν ὀριστικὸν τὸ σχίσμα.

Τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν ἀπὸ τότε τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Ρώμης ἀποτελεῖ ξεχωριστὴ Ἐκκλησία, τὴν Παπικὴ, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Πάπα.

31. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων.

α) Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων.

Εἰς τὰ χρόνια τοῦ Φωτίου ἐγένετο ἓνα σημαντικὸν θρησκευτικὸν γεγονός, ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων.

Οἱ Βούλγαροι ἦσαν λαὸς ὑποτελὴς εἰς τὸ Βυζάντιον, μὲ ἄγρια ἔθιμα καὶ μὲ διεστραμμένον χαρακτῆρα. Καθημερινὰ ἔφεραν ἀναστάτῳσι εἰς τοὺς αὐτοκράτορας, μὲ τὶς διάφορες ἐπαναστάσεις των καὶ τὶς ἀρπακτικὰς διαθέσεις ποὺ εἶχαν.

Ὁ Φώτιος ἐσκέφθη πὺς, ἐὰν οἱ Βούλγαροι ἐγίνοντο Χριστιανοί, μὲ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θὰ ἡμέρωναν καὶ ὁ κακὸς καὶ δύστροπος χαρακτῆρ των θὰ ἔπαιρνε τὴν σφραγίδα ἐκείνην τῆς γαλήνης καὶ

τῆς καλωσύνης ποὺ εἶναι γνώρισμα τοῦ κάθε Χριστιανοῦ, ποὺ ἀκολουθεῖ πιστὰ τὴς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλου Διδασκάλου.

Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸν ἀνέθεσε εἰς δύο μορφωμένους Ἑλλήνας μοναχοὺς ἀπὸ τῆ Θεσσαλονίκης, τὸν Μεθόδιον καὶ τὸν Κύριλλο (864), τὸν ἐκχριστιανισμὸν τῶν Βουλγάρων.

Καὶ πραγματικὰ οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ εἰργάσθησαν εὐσυνείδητα καὶ μὲ μεγάλη ὑπομονή καὶ θέρμη γιὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ἀποστολήν των. Ἀφοῦ ἐπενόησαν τὸ σλαυικὸν ἀλφάβητον καὶ μετέφρασαν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν σλαυικὴν γλῶσσαν, ἤρχισαν τὸ κήρυγμά των ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἡμιαγρίους Βουλγάρους. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐκχριστιανίσθησαν εἰς ὀλίγον χρονικὸν διάστημα καὶ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρῶτους ἦτο καὶ ὁ Βόγορις, ὁ βασιλεὺς των.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Βογόριδος τὸ ἐμιμήθησαν πολλοὶ Βούλγαροι καὶ ἔτσι ἐδημιουργήθη εἰς τὴν Βουλγαρίαν Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ Βόγορις ὅμως, νομίζοντας πὼς ἤμπορεῖ ἔτσι νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸν Βυζαντινὸν αὐτοκράτορα, ἐφοβήθη καὶ ἐκάλεσεν ἱεραποστόλους ἀπὸ τὴν Ρώμην.

Ὁ Πάπας ἐδέχθη ἀμέσως τὴν πρόσκλησι καὶ ἔστειλε ἀντιπροσώπους του εἰς τὴν Βουλγαρίαν. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοὶ ἐφρόντισαν ἀπὸ τὴν πρῶτην στιγμήν νὰ ὑποκαταστήσουν τὸν Μεθόδιον καὶ τὸν Κύριλλον μὲ κάθε τρόπον. Ἀρχισαν ἀμέσως νὰ διδάσκουν πράγματα ἀντίθετα ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, λέγοντες πὼς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα «ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ» καὶ ὅχι μόνον ἀπὸ τὸν Πατέρα, ὅπως μᾶς λέγει τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τὰ πράγματα αὐτά, εἶδαμε πὼς ὁ Φῶτιος τὰ κατήγγειλε εἰς τὴν σύνοδον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (867) ποὺ, μαζὶ μὲ τ' ἄλλα, ἠνάγκασαν τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν νὰ διακόψῃ τὴς σχέσεις της μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πάπα.

Ὁ Μεθόδιος ὅμως καὶ ὁ Κύριλλος ἐξηκολούθησαν νὰ διδάσκουν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Βουλγαρίαν καὶ εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον καὶ ἐπέτυχον νὰ ἐξαπλώσουν τὸν Χριστιανισμὸν εἰς ὅλους τοὺς Σλάβους (Σέρβους, Κροάτες, Μοραβούς, Δαλματοὺς κ.ἄ.), ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ δέχωνται τὸν Χριστιανισμὸν ἀπὸ ἐνωρίτερα. Ἔτσι, οἱ δύο μοναχοὶ ὠνομάσθησαν Ἀπόστολοι τῶν Σλαύων καὶ τιμῶνται ὡς ἅγιοι ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐκκλησίαν.

β) Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων.

Σχεδὸν τὸν ἴδιον καιρὸν ἔγινε καὶ ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων. Ἡ παράδοσις λέγει πὼς τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὴν Ρωσίαν τὸ εἶχε διδάξει ὁ Ἀπόστολος

Ἀνδρέας. Οἱ Ρῶσοι ὅμως ἦσαν καὶ ἔμειναν εἰδωλολάτραι. Ὅταν ὅμως αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ἐγίνε ἡ χήρα τοῦ Τσάρου Ἰγώρ, Ὀλγα, ἤρχισε ὁ ἐκχριστιανισμός των ἀπὸ αὐτὴν, γιατί πρώτη εἶχε δεχθῇ τὸν Χριστιανισμόν, ὅταν εὐρίσκετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ εἶχε λάβει τὸ ὄνομα Ἑλένη.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ὀλγας τὸ ἐμιμήθη καὶ ὁ ἐγγονός της Βλαδίμηρος (988), ποὺ ἔλαβε ὡς σύζυγόν του τὴν πριγκήπισσαν τοῦ Βυζαντίου Ἀνναν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου.

Ὁ Βλαδίμηρος, ποὺ ὠνομάσθη Βασίλειος, ἐκήρυξε τότε τὸν Χριστιανισμόν ἐπίσημη θρησκεία τοῦ κράτους του. Ἀμέσως ἤρχισαν ὅλοι οἱ Ρῶσοι εὐγενεῖς καὶ αὐλικοὶ ν' ἀσπάζονται τὸν Χριστιανισμόν καὶ νὰ βαπτίζονται.

Ὁ ρωσικὸς λαὸς ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα τῶν Τσάρων του. Ἦρχισε κατὰ χιλιάδας νὰ βαπτίζεται εἰς τὸν ἀνεϊστέρον ποταμόν, καὶ εἰς τὸ Κλεβον, ποὺ ἦτο πρωτεύουσα τότε τῆς Ρωσίας, ἰδρῦθη ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ Βλαδίμηρος καὶ ἡ σύζυγός του εἰργάσθησαν μὲ πολλὴν ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν γιὰ τὸν ἐκχριστιανισμόν τοῦ ἀπεράντου κράτους των. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία τὸν ὠνόμασε μέγαν καὶ ἱσαπόστολον καὶ τὸν τιμᾷ μεταξὺ τῶν ἁγίων της.

32. Ἀπόπειρες διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Πολλὲς ἀπόπειρες ἔγιναν γιὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μετὰ τὸ ὀριστικὸν σχίσμα. Οἱ λόγοι ἦσαν πολιτικοὶ καὶ θρησκευτικοί, μὰ πάντα ὑπῆρχε ὁ φόβος νὰ ὑποδουλωθῇ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία εἰς τὸν Πάπαν, γι' αὐτὸ καὶ πάντοτε ἀπετύγχανον.

Ἡ σπουδαιότερα ἀπόπειρα ἔγινε ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Η' τοῦ Παλαιολόγου (1425—1448). Ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι ἀπειλοῦσαν τὴν αὐτοκρατορίαν του, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Πάπα γιὰ νὰ τὴν σώσῃ. Ἐδέχετο τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὴν Δυτικὴν εἰς ἀντάλλαγμα τῆς βοήθειάς ποὺ θὰ τοῦ ἔδιδε ἐκείνη.

Ὁ τότε Πάπας τῆς Ρώμης ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανεν, ὁ διάδοχός του Εὐγένιος ὁ Δ' ἀνέλαβε νὰ συζητήσῃ τὸ ζήτημα. Ἐκάλεσε λοιπὸν σύνοδον εἰς τὴν Φεράραν τῆς Ἰταλίας, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1438, καὶ ἔστειλε μάλιστα καὶ πλοῖα νὰ παραλάβῃ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας ἤρχισαν νὰ καυτηριάζουν τίς νέες

διδασκαλίες που είχαν εισαγάγει οι Δυτικοί εις τὸν Χριστιανισμόν, ὁ Πάπας ὅμως δὲν ἔδιδε καμμιά προσοχή εις τὰ ἐπιχειρήματά των.

Ἐκεῖνο που τὸν ἐνδιέφερε ἦτο ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας γιὰ τὴν ὑποταγή, πρᾶγμα που οἱ ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι ἀπέφευγαν ὡς ἐκείνην τὴν ὥραν. Τότε ὁ Πάπας, ἐπειδὴ οἱ ἀντιπρόσωποι ἔδειχναν διαθέσεις νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ἤρχισε μὲ κάθε τρόπο νὰ φέρνῃ δυσκολίες εις τὴν ἀναχώρησίν των.

Μετέφερε τὴν ἔδρα τῆς Συνόδου ἀπὸ τὴν Φεράρα εις τὴν Φλωρεντία καὶ ἐκεῖ ἤρχισαν νέες συζητήσεις. Ἔτσι ἐκαθυστέρει τὴν ἀναχώρησίν των γιὰ τὴν πατρίδα των καὶ ἤρχισε νὰ τοὺς πιέζῃ μὲ διάφορες στερήσεις.

Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, βλέποντας πὺς ἡ Σύνοδος δὲν ἐπροχώρει εις τὸ ἔργο της, ὅπως αὐτὸς καὶ ὁ Πάπας εἶχον συμφωνήσει, ἤρχισε μὲ ἀπειλὲς νὰ ἐκβιάζῃ τοὺς ἀντιπροσώπους νὰ ὑπογράψουν τὴν ἑνωσί γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν βοήθεια που ἐζητοῦσε.

Ἔτσι κάτω ἀπὸ τὶς πιέσεις καὶ τὶς ἀπειλὲς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὶς στερήσεις τοῦ Πάπα, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπογράψουν τὴν ἑνωσί. Ἐδωσαν τὰ πρωτεῖα εις τὸν Πάπαν καὶ ἀναγνώρισαν καὶ τὶς νέες διδασκαλίες τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅταν ἡ ἀντιπροσωπεῖα ἐπέστρεψεν εις τὴν Κωνσταντινούπολιν, σύσσωμος ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαὸς ἀπεδοκίμασε τοὺς ἑνωτικούς καὶ ἐτίμησε μὲ ὑποδοχὴν αὐτοὺς που δὲν εἶχον ὑπογράψῃ. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ ἐπίσκοπος Ἐφέσου.

Ἐπηρεολούθησε τότε ἀναβρασμός εις ὁλόκληρον τὸ Βυζάντιον, καὶ πολλὰς τοπικὰς σύνοδοι ἐγίναν γιὰ ν' ἀποδοκιμάσουν τὴν ἑνωσί που ἔγινε εις τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας.

Ἀργότερα, εις τὰ 1450, ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος, Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, που τὸν διεδέχθη εις τὸν θρόνον, μὲ Σύνοδον, που ἐκάλεσε εις τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπεκήρυξε ἐπίσημα τὴν ἑνωσιν καὶ ἔσωσε ἔτσι τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὸ γόητρον τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

33. Ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία εις τὴν Γ' περίοδον. Οἱ καινοτομίες.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία μὲ τὸ σχίσμα, μὴ εὐρίσκοντας πιά κανένα ἐμπόδιον εις τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, ἐπῆρε τὸν κατήφορο τόσο, που ἐξέφυγε πολὺ ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Γραφήν καὶ τὴν Ἱερὰν Παράδοσιν. Μὲ τὶς διάφορες καινοτομίες που εἰσήγαγε σιγὰ-σιγὰ ἡλλοίωσε πολὺ τὸν τύπο καὶ τὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Πάπας ἐθεώρει τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὡς ἐπίτροπον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ εἶχε ἐξουσίαν ἀπὸ τὸν Θεὸν κοσμικὴν καὶ θρησκευτικήν, ἔτσι ποῦ ἦτο ὁ ἀνώτατος ἄρχων τῆς Δύσεως.

Ἡ παντοδυναμία τοῦ Πάπα ἐφθασε εἰς τὸ κατακόρυφον κατὰ τὸν δωδέκατον καὶ δέκατον τρίτον αἰῶνα. Μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ἐξήπλωσε τὴν ἐξουσία του καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κι ἔτσι, ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἐπέτυχον οἱ διάφορες προσπάθειες γιὰ τὴν ἑνωσι, τὸ ἀπέκτησε ἐκεῖνος μὲ τοὺς σταυροφόρους.

Ἡ παντοδυναμία ὅμως αὐτῇ τοῦ Πάπα ἀρχίζει νὰ πίπτῃ κατὰ τὸν 14ον αἰῶνα.

Οἱ ἡγέμονες ἀρχίζουν νὰ μορφώνωνται καθὼς καὶ οἱ λαοὶ των. Οἱ ἐπαφές των μὲ τὸν κόσμον τῆς ἀνατολῆς ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν σταυροφοριῶν, τοὺς κάνει ν' ἀναγνωρίζουν τὴν ἐξουσία των καὶ τὴ δύναμιν των.

Οἱ Πάπαι τότε δημιουργοῦν ἓνα δικαστήριον εἰδικόν, τὴν *Ἱερὰν Ἐξέτασιν*. Σκοπὸς του εἶναι νὰ διατηρήσῃ τὴν κλονιζομένη παντοδυναμία των. Χιλιάδες εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ καταδικάζονται ἀπὸ τὸ δικαστήριον αὐτὸ ὡς αἰρετικοὶ καὶ τοὺς ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου. Ἡ ποινὴ ἐκτελεῖται μὲ τὴ φωτιά καὶ πολλὰς ἄλλες χιλιάδες εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ βασανίζονται μὲ φρικτὰ βασανιστήρια. Ὅλα αὐτὰ ὅμως τὰ συγχωρεῖ ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία μὲ τὴν πρόφασιν πὼς «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα».

Οἱ νέες διδασκαλίαι. Σπουδαιότερες διδασκαλίαι τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας εἶναι οἱ παρακάτω :

α) Διδάσκουν πὼς τὸ *Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ*, ἐνῶ τὸ σωστὸ εἶναι πὼς μόνο ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐκπορεύεται (7ον ἄρθρον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως).

Οἱ Πάπαι ἐπρόσθεσαν τὶς λέξεις «ἐκ τοῦ Υἱοῦ» γιὰ νὰ δώσουν δύο ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀγία Τριάδα, τὴν ἀρχὴν τοῦ Πατρὸς (Θεοῦ) καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Υἱοῦ (Χριστοῦ), πρᾶγμα ποῦ εἶναι λαθασμένο, γιὰτὶ μία καὶ μόνη ἀρχὴ ὑπάρχει : ἡ ἀρχὴ τοῦ Πατρὸς. Ἀπὸ τὸν Πατέρα γεννᾶται ὁ Υἱὸς καὶ ἐκπορεύεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.

β) Διδάσκουν, πὼς ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τὶς ἁμαρτίαι ἑνὸς Χριστιανοῦ, ἂν ὁ ἐξομολόγος ἱερεὺς τοῦ ὀρίσῃ γιὰ τιμωρίαν νὰ κάνῃ διάφορες ἀγαθὰς πράξεις. Τὶς ἀγαθὰς αὐτὰς πράξεις τὶς ὀνομάζουν *ἀξιομισθίας*.

Τὶς τιμωρίες τῶν ἁμαρτωλῶν τὶς λιγοστεύει ὁ Πάπας ἢ οἱ ἀντιπρόσωποί του, δίνοντας τὴν λεγομένην ἄφεσιν.

Μὲ τὴν ἄφεσιν ἡμπορεῖ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ—κατὰ τὸν Πάπα—νὰ

πάρη ἀγαθὲς πράξεις ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ περισσεύουν ἀπὸ τὸν Χριστὸ καὶ τοὺς Ἁγίους καὶ νὰ τίς δώσῃ εἰς τὸν ἁμαρτωλόν.

Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό, γιατί οἱ ἀξιομισθίες ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποὺ μετανοοῦν γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν ψυχικὰ καὶ ὄχι γιὰ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες μὲ δάνεια ἀγαθοεργῶν πράξεων ἄλλων.

γ) Διδάσκει, πὼς ἡ ψυχὴ ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ ποὺ ἐξωμολογήθηκε καὶ δὲν ἔκανε τίς ἀνάλογες ἀγαθὲς πράξεις χρειάζεται νὰ καθαρισθῇ μὲ τὴ φωτιὰ (καθαρτήριον). Γι' αὐτὸ πηγαίνει εἰς ἓνα μέρος τῆς κολάσεως, καὶ μένει ἐκεῖ ἕως ὅτου γίνη ὁ καθαρμός του. Ὁ καθαρμός ὅμως τῆς ψυχῆς γίνεται πρὸ γρήγορα μὲ λειτουργίες καὶ ἀφέσεις. Καὶ αὐτὴ ἡ διδασκαλία δὲν εἶναι σωστή, γιατί ἡ Ἐκκλησία μας παραδέχεται πὼς ἡ κρίσις τῶν ψυχῶν θὰ γίνη κατὰ τὴν Δευτέραν Παρουσίαν.

δ) Ὁ τρόπος τῆς τελέσεως ὅλων σχεδὸν τῶν μυστηρίων (βάπτισμα, μετάληψις, ἐξομολόγησις κλπ.) ἔχει ἀλλάξει.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ (1453-1956)

34. Ἡ Διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὰ πρόνοια.

Μετὰ τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅλη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπετάχθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ δὲν παρούσασε καμμίαν σχεδὸν πρόοδο.

Τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας ἀποτελοῦσαν τὰ Πατριαρχεῖα Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Εἰς αὐτὰ εἶχαν προστεθῇ καὶ οἱ ἀνεξάρτητες ἐκκλησίαι τῆς Κύπρου καὶ τῆς Γεωργίας. Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἀνῆκε διοικητικῶς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Εὐτυχῶς ὅμως γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τοὺς χρόνους αὐτοὺς τῆς δουλείας, διετήρησε κάποια σχετικὴ ἐλευθερία. Ἔτσι, ὁλόκληρη τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀντιπροσωπεύει τῶρα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ χάρις εἰς τὴν θεῖαν πρόνοιαν, ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανισμὸς δὲν ἔσβησε ὅπως θὰ ἰδοῦμε ἀμέσως παρακάτω.

α) Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἐνῶ ὅλοι ἐπίστευαν πῶς μὲ τὴν ἄλωσι τῆς Κωνσταντινουπόλεως θὰ ἔσβηνε ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Χριστιανοσύνη, ὁ Μωάμεθ Β' ὁ Κατακτητὴς, γιὰ πολιτικούς καὶ θρησκευτικούς λόγους, δὲν ἠθέλησε νὰ καταργήσῃ ἐντελῶς τὴν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

Ἐβλεπε πῶς ἦτο ἀδύνατον νὰ κάμῃ Μωαμεθανοὺς τόσα ἑκατομμύρια

Χριστιανῶν καὶ πὼς ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ προσβάλλῃ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν.

Οἱ Χριστιανοὶ θὰ ἐξεγείροντο καὶ θὰ τοῦ ἐπροξενοῦσαν ταραχές, πρᾶγμα ποὺ δὲν συνέφερε εἰς τὴν Τουρκικὴν Αὐτοκρατορίαν. Ἐπίσης, ὑπῆρχε φόβος, ἂν καταργοῦσε τὸν Χριστιανισμόν, μίαν ἡμέραν οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως νὰ ἐξεγείροντο ἐναντίον του καὶ νὰ τοῦ ἐκήρυτταν τὸν πόλεμον, γιὰ νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ὁμοθρήσκους των ποὺ εἶχε ὑποδουλώσει.

Τὸ συμφέρον του λοιπόν, γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ἦτο νὰ διατηρήσῃ τὸν Χριστιανισμόν τῆς Ἀνατολῆς καὶ νὰ εὐνοήσῃ μάλιστα καὶ τὴ θρησκευτικὴν διαίρεσιν ποὺ εἶχαν μεταξὺ των οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Δύσεως.

Γι' αὐτὸ ἐσκέφθη, πὼς ἔπρεπε νὰ διορίσῃ Πατριάρχην ἄνθρωπον ποὺ νὰ εἶναι κατὰ τῆς ἐνώσεως καὶ νὰ θέλῃ τὸ σχίσμα.

Τέτοιος εἰς τὰ πρῶτα χρόνια τῆς δουλείας ἦτο ὁ Γεώργιος Σχολάριος, ἄνθρωπος μορφωμένος καὶ μετὰ μεγάλη ἐπιρροὴ εἰς τοὺς Χριστιανούς τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἐξέλεξε ὁ Μωάμεθ γιὰ νὰ χειροτονηθῇ Πατριάρχης τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ πραγματικά, ὅσοι κληρικοὶ ἀπέμειναν ἀπὸ τὴν σφαγὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἐξέλεξαν Πατριάρχην των τὸν Γεώργιον Σχολάριον, ποὺ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκλογὴν του ἔλαβε τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὄνομα Γεννάδιος.

Ὁ Σουλτάνος ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν αὐτὴν καὶ γιὰ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὴν εὐνοίαν του, τὸν ἐκάλεσε εἰς τὸ παλάτι.

Ἐκεῖ τὸν ἐδέχθη μετὰ πολλὰς τιμὰς καὶ ὅταν ἔφυγε κατῆλθε ὁ ἴδιος νὰ τὸν ξεπροβοδίσῃ. Τοῦ ἐτοίμασε ὀλόλευκο ἄλογο, τὸν ἐβοήθησε ν' ἀνεβῇ καὶ τοῦ ἐχάρισε μάλιστα καὶ χρυσὴν ποιμαντορικὴν ράβδον.

β) Τὰ προνόμια.

Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν, ὁ Σουλτάνος ἔδωσε εἰς τὸν Πατριάρχην διάφορα προνόμια ποὺ τὸν ἔκαμαν ἀνώτατον ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάζετο Ἐθνάρχης. Τὰ σπουδαιότερα προνόμια ἦσαν τὰ ἑξῆς :

Ὁ Πατριάρχης ἀνέλαβε νὰ διοικῇ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες καὶ τὰ μοναστήρια καὶ νὰ διορίζῃ καὶ νὰ παύῃ ἐπισκόπους καὶ ἀρχιεπισκόπους.

Ἦτο ἀνώτατος δικαστὴς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ ἠμποροῦσε νὰ λύνῃ ὅλες τὶς πολιτικὰς διαφορὰς του.

Είχε τὸ δικαίωμα ἡ Ἐκκλησία νὰ διατηρήσῃ ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια, χωρὶς νὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ κτίσῃ νέα.

Ὁ κληρὸς ἀνελάμβανε τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, ἀποκοτοῦσε φορολογικὴν ἐλευθερίαν καὶ πολλὰ ἄλλα.

Πολλὲς φορές ὅμως, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ, οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐσεβάσθησαν τὰ προνόμια αὐτὰ τῶν Χριστιανῶν καὶ τὰ κατεπάτησαν, παρὰ τὶς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου. Πολλὲς ἐκκλησίαι μετεβλήθησαν εἰς τζαμιά καὶ πολλοὶ Σουλτάνοι ἔπαυαν καὶ διώριζαν τὸν Πατριάρχη.

Ἀργότερα μάλιστα, ἔβαλαν βαρεῖς φόρους εἰς τοὺς Χριστιανούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ κεφαλικὸς φόρος ἡ χαράτσι. Χειρότερο ἀπ' ὅλα ὅμως ἦτο τὸ παιδομάζωμα, ποὺ ἐγένετο ἀπὸ χριστιανόπαιδα καὶ μὲ τὰ ὅποια ἔκαναν οἱ Τοῦρκοι τὰ τάγματα τῶν φοβερῶν *Γενιτσάρων*.

Παρ' ὅλες ὅμως τὶς ταπεινώσεις τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας, οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχασαν τὴν πίστιν των εἰς τὸν Θεόν των. Τὰ βάσανα αὐτὰ τοὺς ἐδυνάμωσαν θρησκευτικὰ περισσότερον, καὶ τοὺς ἐφανάτιζαν εἰς μεγάλο σημεῖον.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἐκράτησε καὶ τὸν 18ον αἰῶνα, ποὺ τὰ Χριστιανικὰ κράτη τῆς Δύσεως προώδευαν, ἐνῶ ἡ Τουρκικὴ Αὐτοκρατορία ἤρχισε στρατιωτικὰ νὰ χάνῃ ἔδαφος. Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς ἤρχισαν ν' ἀνακουφίζονται.

Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ὅμως οἱ Τοῦρκοι ἔκαναν φοβερὰς σφαγὰς καὶ ἐκρέμασαν τὸν τότε Πατριάρχη Γρηγόριον τὸν Ε'.

Ὅταν ἡλευθερώθῃ ἀργότερα ἡ Ἑλλὰς καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴν καὶ ἄλλα χριστιανικὰ κράτη (Σέρβοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι κλπ.), οἱ Τοῦρκοι ἤναγκάσθησαν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς, ποὺ ἦσαν εἰς τὸ κράτος των, νὰ ἐπιστρέψουν καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὶς ἐλεύθερες χριστιανικὰς πατρίδες των.

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρέμεινε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μὲ ὀλίγους Χριστιανούς καὶ ἀπὸ τὸ 1922 διοικεῖ πολλὰς αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίας, ποὺ ἐδρεύουν σὲ ἐλεύθερα χριστιανικὰ κράτη. Ἀθίκτα παρέμειναν καὶ τὰ ὑπόλοιπα Πατριαρχεῖα, ποὺ ἀποτελοῦν τὴν Ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν.

35. Τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν δουλείαν φύλακες τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ τῆς Θρησκείας.

Εἰς τὰ προνόμια ποὺ ἔδωσε ὁ Σουλτάνος εἰς τὸν Πατριάρχη ἦσαν καὶ ἡ διατήρησις τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας.

Τὴν ἐποπτεῖαν τὴν ἀσκοῦσε ὁ κληρὸς.

Δυστυχώς, όμως, οι κατακτηταί, αφού δεν έσεβάσθησαν τους ναούς, έτσι δεν έσεβάσθησαν και τα σχολεία.

Έκλεισαν λοιπόν τα σχολεία παντού, για να μείνη ο λαός άμόρφωτος.

Τα Έλληνόπουλα όμως της εποχής εκείνης, που έδιψούσαν για μόρφωση, δεν έμειναν με σταυρωμένα χέρια. Νύκτα, και με το φώς του φεγγαριού, έτρεχαν με χίλια καρδιοκτύπια εις τα κοντινά μοναστήρια. Εκεί τους έπερίμενε κρυφά ένας καλόγηρος, για να τους διδάξη τα έλληνικά γράμματα, κάτω από το τρεμάμενο φώς του κανδηλιού, μέσα εις τα ιερά βιβλία με τα μεγάλα κόκκινα γράμματα και τις σταλαματιές των κεριών.

Ακόμη, οι καλόγηροι έδίδασκαν εις τα παιδιά την αγάπη για την Πατρίδα των, την αγάπη για την έλευθερία των, και έκρατούσαν έτσι άσβεστη τη φωτιά του πόθου για την έλευθερία της Ελλάδος.

Τα σχολεία αυτά ώνομάσθησαν Κρυφά Σχολεία και ένα από αυτά το άπαθανάτισε ο έθνικός μας ζωγράφος Νικόλαος Γκύζης.

Εις αυτά τα κρυφά σχολεία των μοναστηριών διετηρήθη ή φλόγα του Έλληνισμού και της Χριστιανισύνης και εις αυτά τα σχολεία προετοιμάσθη ή έλευθερία του Γένους.

Αργότερα, εις τα 1800, οι Τούρκοι επέτρεψαν εις τους Έλληνες να δημιουργήσουν σχολεία εις διάφορες κοινότητες.

Επίσης ιδρύθησαν και πολλές θεολογικές σχολές, όπως εις τας Αθήνας, εις την Χάλκην, εις τα Ίεροσόλυμα, εις το Βουκουρέστιον, εις το Βελιγράδιον και εις άλλα μέρη.

Από τους θεολόγους που έδίδαν εις τις σχολές αυτές οι σπουδαιότεροι ήσαν ο Πηγάς, ο Κύριλλος ο 2ος, ο Δούκαρις, ο Μητροφάνης Κρητόπουλος, ο Δοσίθεος, πατριάρχης Ίεροσολύμων, ο Μελέτιος, μητροπολίτης Αθηνών, ο Ήλ. Μηριάτης, ο Εδγένιος Βούλγαρις, ο Νικηφόρος Θεοτόκης κ.ά.

36. Η Έκκλησία του έλευθέρου Έλληνικού Κράτους.

Μετά την άπελευθέρωσιν της Ελλάδος από τους Τούρκους, το νέον Έλληνικόν κράτος άπεφάσισε να ρυθμίση και το ζήτημα της Έκκλησίας του και της διοικήσεώς της. Επειδή, λοιπόν, δεν ήμπορούσε να έλθη εις έπαφήν με το Οικουμενικόν Πατριαρχείον της Κωνσταντινουπόλεως, που ήτο πολιτικά ύποκειμενο εις τους Τούρκους, άπεφάσισε ν' άποκτήση ή Έλληνική Έκκλησία διοικητικήν άνεξαρτησίαν, χωρίς όμως και να άποσπασθ ή έντελώς από το Οικουμενικόν Πατριαρχείον.

6. Έκκλησιαστική Ίστορία Ε'

Γιὰ τὸν σκοπὸ λοιπὸν αὐτὸν συνεκεντρώθησαν ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εἰς τὸ Ναύπλιον, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1833, καὶ ἐκήρυξαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος «δογματικῶς μὲν ἠνωμένην μὲ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ μὲ κάθε ἄλλην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διοικητικῶς ὁμῶς αὐτοκέφαλον».

Γιὰ τὴν διοίκησιν λοιπὸν τῆς αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατηρτίσθη ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ποὺ τὴν ἀποτελοῦσαν πέντε ἐπίσκοποι καὶ μετεῖχε εἰς αὐτὴν καὶ ὁ Κυβερνητικὸς Ἐπίτροπος, ποὺ ἦτο ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κράτους.

Τὸ Πατριαρχεῖον ἀργότερα, εἰς τὰ 1852, μὲ τὸν Συνοδικὸ Τόμο, δηλαδὴ τὴν διαταγὴν του, ἀνεγνώρισε τὴν αὐτοδιοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ καθώρισε καὶ τὸν τρόπο τῆς διοικήσεώς της.

Ἀργότερα, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1853, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐψήφισε νέον Καταστατικὸν Χάρτην γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὸν νέον χάρτην διοικοῦσε τὴν Ἐκκλησίαν μας ἡ ἴδια Σύνοδος, μὲ πρόεδρον πάντα τὸν Μητροπολίτη τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ ἦτο καὶ ἡ νέα πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης, εἰς ἔνδειξιν σεβασμοῦ, ἡ Ἐκκλησία μας προμηθεύεται τὸ ἅγιον μῦρον ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἐπειδὴ ὁ Καταστατικὸς Χάρτης τοῦ 1853 εἶχε πολλὰς ἐλλείψεις, οἱ διάφορες Ἑλληνικὲς Κυβερνήσεις, ἀφοῦ συνεννοήθησαν μὲ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, συνέταξαν νέον Καταστατικὸν Χάρτην τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἰσχύει καὶ σήμερα.

Κατὰ τὸν νέον Καταστατικὸν Χάρτην, ἀνωτάτη καὶ ἐποπτεύουσα ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἀνωτάτη αὕτη ἀρχὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου. Συνέρχεται μὲ πρόεδρον πάντοτε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὅπως ἀποκαλεῖται σήμερα ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, τακτικά, κάθε πενταετίαν καὶ ἑκτακτα, ὅταν παρουσιασθῇ ἀνάγκη.

Ἐκτὸς ὁμῶς ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπάρχει καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ποὺ εἶναι ἡ ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ δευτέρα αὕτη ἀρχὴ ἐδρεύει διαρκῶς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ὡς πρόεδρον καὶ ἀπὸ πέντε ἄλλους ἐπισκόπους. Οἱ ἐπίσκοποι αὐτοὶ καλοῦνται κάθε ἔτος κατὰ τὴν σειρὰν τῆς χειροτονίας των.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος διοικεῖ τὴν Ἐκκλησίαν μας σύμφωνα μὲ τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας καὶ μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας.

Εἰς τὶς συνεδριάσεις καὶ τῶν δύο συνόδων (Ἱεραρχίας καὶ Ἐκκλησίας)

παρευρίσκειται καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κράτους ποὺ λέγεται Βασιλικὸς Ἐπίτροπος. Ὁ βασιλικὸς ἐπίτροπος ἐκφέρει τὴν γνώμην του εἰς τὰ διάφορα θέματα ποὺ συζητοῦν αἱ σύνοδοι, ἐκτὸς τῶν θεμάτων ἐκείνων ποὺ ἀφοροῦν τὴν πίστι καὶ τὴ λατρεία, ἀλλὰ δὲν ἔχει δικαίωμα ψήφου.

Ἡ γνώμη τοῦ ἐπιτρόπου γράφεται εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον πρακτικῶν.

Ἄλλες αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες.

Ὅπως ἔκανε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔτσι ἔκαναν καὶ ἄλλες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Θεωροῦνται λοιπὸν αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ρωσίας, Σερβίας, Ρουμανίας, Κύπρου, Ἰβηρίας, Ἀλβανίας, Πολωνίας κ.ἄ.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας εἶναι καὶ αὕτη αὐτοκέφαλος. Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ 1870, ὅποτε ἠθέλησε νὰ ἔχῃ ἐπισκόπους Βουλγάρους, ἀκόμα καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ Πατριαρχεῖον τὴν ἐκήρυξε σχισματικὴ. Ἀπὸ τότε, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας τὴν διοικεῖ Ἐξάρχος ποὺ ἔχει τὴν ἔδρα του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

37. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

Τὰ ἄλλα τρία Πατριαρχεῖα—Ἱεροσολύμων, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας—ἔχσαν μία πολύχρονη θρησκευτικὴν ζωὴν ἀξιόλογη. Μὲ τὸν καιρὸ ὁμῶς ἔχασαν καὶ αὐτὰ τὴν αἵγλη των ἀπὸ τοὺς διαφόρους λαοὺς ποὺ διήλθον ὡς κατακτητὰι ἀπὸ τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ἔτσι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ ποὺ ἔμειναν εἰς τὰ μέρη αὐτά, ἄλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ γίνουν Μωαμεθανοὶ κάτω ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν Ἀράβων καὶ ἄλλοι νὰ γίνουν αἰρετικοὶ (Καθολικοὶ ἢ Διαμαρτυρόμενοι) ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Σταυροφοριῶν, ποὺ οἱ Φράγκοι κατέλαβον τὰ μέρη ἐκεῖνα.

α) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας ἦτο τὸ ὀρμητήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ γιὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀσίας.

Δυστυχῶς οἱ Ἀράβες ἐπέτυχον ν' ἀλλάξουν τὴν ἐλληνικότητα αὐτοῦ τοῦ Πατριαρχείου. Ἀπὸ τὸ 1899 ἐκλέγει ἀραβόφωνον Πατριάρχην.

Ἡ δικαιοδοσία του σήμερα, γιὰ τοὺς λόγους ποὺ εἴπαμε, περιορίζεται εἰς τὴν Βηρυτόν, Δαμασκόν, Χαλέπιον καὶ Ἀδαν.

Ἡ διοίκησίς του γίνεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην του καὶ δύο ἐπισκόπους βοηθοὺς του. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν πιστῶν φθάνει τίς 300.000, ποὺ ὁμιλοῦν τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν. Ἐδρα τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας εἶναι σήμερα ἡ Δαμασκός.

β) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας. Καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας ἔχασε τὸ μεγαλεῖον του καὶ τὴν ἀκμὴ του, ἐξ αἰτίας τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Τούρκων. Οἱ πιστοὶ εἶναι ὀλίγοι σήμερα καὶ οἱ ἐπίσκοποι του κατέχουν μόνον ὀνομαστικὰς θέσεις. Ἡ διοίκησις του γίνεται ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, ποὺ προσφωνεῖται Πάπας καὶ Τρισκαίδεκατος Ἀπόστολος καὶ ἀπὸ μίαν σύνοδον 8 Ἐπισκόπων, ὅσες εἶναι καὶ οἱ ἐπισκοπικὲς περιφέρειες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν του σήμερα φθάνει τὶς 140.000

γ) Τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων. Τὸ πλεόν ἀρχαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ Πατριαρχεῖα εἶναι τὸ Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων, ποὺ ἰδρύθη εἰς τὰ ἅγια μέρη ὅπου ἔζησεν ὁ Θεάνθρωπος. Ὑπέφερε τὰ πάνδεινα ἀπὸ διαφορὰς ἐπιρροῶν τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν ρευμάτων (Καθολικισμός, Μωαμεθανισμός κλπ.) καὶ ἐπάλεψε γιὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ ζήσῃ. Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ Πατριαρχείου αὐτοῦ ἐξαπλώνεται εἰς ὅλην τὴν Παλαιστίνην. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων φέρει τὸν τίτλον τοῦ «Πατριάρχου τῆς Συρίας, Ἀραβίας, Πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἀγ. Σιών» καὶ μαζὶ μὲ 19 ἀρχιερεῖς καὶ μητροπολίτας ἀποτελεῖ τὴν σύνοδον ποὺ διοικεῖ τὸ Πατριαρχεῖον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν τοῦ Πατριάρχου αὐτοῦ φθάνει τὶς 75.000 καὶ εἶναι οἱ περισσότεροι Ἀραβόφωνοι.

Καὶ τὰ τέσσαρα Πατριαρχεῖα εὐρίσκονται εἰς στενὴν σχέσιν μεταξύ των καὶ εἶναι ἐνωμένα μὲ τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἄλλες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες. Ὑπάρχουν ἀκόμῃ καὶ ἄλλες Ἐκκλησίες ποὺ ἔχουν ἀποσχισθῇ δογματικὰ ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ διάφοροι αἵρετικοί, φεύγοντες τὶς καταδιώξεις τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν, ποὺ εἶδαμε εἰς προηγούμενα κεφάλαια, κατέφυγαν εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἄπλωναν τὶς ἰδέες των.

Ἔτσι ὑπάρχουν οἱ Ἐκκλησίες τῶν *Νεστοριανῶν*, *Ἀρμενίων*, *Κοπτῶν*, *Ἰακωβιτῶν*, *Ἀβησσυνῶν* καὶ *Μαρωνιτῶν*.

38. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν. Οἱ ἐκκλησίες τῶν διαμαρτυρουμένων.

α) Ὁ ἐκπεσμός τῆς παντοδυναμίας τοῦ Πάπα — Μεταρρυθμισταί.

Εἰς προηγούμενα κεφάλαια εἶδαμε πῶς ἡ παντοδυναμία τοῦ Πάπα ἤρχισε νὰ κλονίζεται μετὰ τὸν 14ον αἰῶνα. Γιὰ νὰ συγκρατηθῇ ἡ παντοδυναμία του αὕτῃ ἐφευρέθη ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις, ποὺ κάθε ἐχθρὸς τοῦ Πάπα τὸν ἐθεώρει αἵρετικὸ καὶ τὸν κατεδίκαζε εἰς τὸν διὰ τῆς πυρᾶς θάνατον.

Παρ' όλα αυτά όμως οί Χριστιανοί τῆς Δύσεως ἔβλεπαν τὸν ἡθικὸ ἐκπαιδευτικὸν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ τῆς Ἐκκλησίας των, ἔβλεπαν τὴν παρεκκλίσειν τοῦ ἀπὸ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τῶν γραφῶν καὶ ἀπὸ τὸν ἀγνὸν χριστιανικὸν βίον καὶ ἐζήτουν νὰ βάλουν κάποια τάξι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐζήτουν τὴν καλλιτέρευσιν τῶν πραγμάτων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὠνομάσθησαν μεταρρυθμισταὶ καὶ ἡ καλλιτέρευσιν ποὺ ἐζήτουν Μεταρρυθμισμοί.

Τοὺς πρώτους μεταρρυθμιστὰς ὁ Πάπας τοὺς κατεδίωξε ἄγρια καὶ τοὺς καταδίκασεν εἰς τὸν διὰ τῆς πυρᾶς θάνατον. Μεταξὺ αὐτῶν συγκαταλέγονται ὁ Βίκλεφ, ὁ Οὐσος, ὁ Ἰερώνυμος καὶ ὁ Σαβοναρόλας.

Παρ' ὅλην όμως τὴν καταδίωξίν του, τὸ ρεῦμα τῶν μεταρρυθμιστῶν μεγάλωνε καθημερινὰ καὶ οἱ διάφοροι Πάπαι ἀδυνατοῦν νὰ τὸ ἐμποδίσουν γιὰ νὰ μὴν τοὺς παρασύρῃ. Ἀρχιεπισκοπικοὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν γίνονται τώρα ὁ Λούθηρος εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ ὁ Σβίγγλιος καὶ ὁ Καλβῖνος εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

β) Λούθηρος—Προτεστάνται.

Ὁ Λούθηρος ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς μορφωμένους κληρικοὺς τῆς Δύσεως καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀρχιεπισκοπικοὺς τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀϊσλέβεν τῆς Σαξωνίας τὸ 1483. Ἀπὸ μοναχὸς ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ εἰς τὰ 1508 ἔγινε καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιττεμβέργης.

Μελετῶντας βαθειὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν εἶδε ἀμέσως τὴν μεγάλας διαφορὰς ποὺ ἐχώριζαν τὸν Καθολικισμό ἀπὸ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴν μετέδωσαν οἱ Ἀπόστολοι. Εἶδε τὴν διάφορον προσθήκην τῶν Παπῶν καὶ ἐσκέφθη νὰ καλλιτερεύσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ τὰ σφάλματα αὐτὰ τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ἀπόφασίν του αὐτὴν, γιὰ νὰ πολεμήσῃ τὸν Παπισμό, τὴν ἐξετέλεσε, δίδων εἰς τὴν Βιττεμβέργην κατέφθασε ἓνας μοναχὸς μετὰ τὸ ὄνομα Τέτσελος, ποὺ ἐπώλει γιὰ λογαριασμὸν τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ 10ου συγχωροχάρτια.

Ὁ Πάπας αὐτός, γιὰ νὰ γεμίσῃ μετὰ χρυσάφι τὸ παπικὸν ταμεῖον του, ἐξέπεμπε τὸν Τέτσελον καὶ ἄλλους ἀντιπροσώπους του εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸ περίφημον συγχωροχάρτια. Ἡμποροῦσε, δηλαδή, ὁ κάθε Χριστιανὸς τῆς Δύσεως, δίδοντας ὀρισμένον ποσό, νὰ ἀγοράσῃ ἓνα τέτοιον χαρτί, μετὰ τὸ ὅποῦν τοῦ ἐσυγχωροῦσε δὴθεν ὁ Θεὸς τὴν ἁμαρτίαν.

Ὁ Λούθηρος, εὐρίσκοντας ἀφορμὴν τὸν ἐρχομὸν τοῦ Τέτзелου, ἐκάθισε καὶ ἔγραψε εἰς ἓνα χαρτί τὰ 95 ἄρθρα τῆς διδασκαλίας του.

Με αυτό εκαυτηρίαζε τὴ ζωὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καὶ κατήγγειλε τὶς καταχρήσεις του, γι' αὐτὸ καὶ ἐκάλυψε τοὺς Χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἡγεμόνες τῆς Δύσεως νὰ κινηθοῦν γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν παπικὸ ζυγὸ καὶ νὰ κάνουν τὴν ποθητὴ μεταρρύθμισι τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ χαρτί αὐτό, ποὺ ἦτο τὸ «κατηγορῶ» του ἐναντίον τοῦ Πάπα, τὸ ἐκόλλησε τὸ πρῶτὴ τῆς παραμονῆς τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων Πάντων εἰς τὴν θύρα τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῆς πόλεως (31 Ὀκτωβρίου 1571) γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν ὅλοι.

Ὁ Πάπας κατ' ἀρχάς, δὲν ἔδωσε καμμιά σημασία εἰς τὸ κίνημα τοῦ Λουθήρου. Ὅταν ὅμως ἔμαθε πῶς ὁ Λούθηρος ἀπέκτησε ὁπαδοὺς καὶ πῶς τὸ κήρυγμά του ἐξαπλωνόταν ἡμέρα μετὰ τὴν ἡμέρα, τοῦ ἔστειλε μιὰ βούλα (παπικὸν ἐγγραφον). Μ' αὐτὴν τὸν διέταξε ν' ἀρνηθῇ τὴν διδασκαλίαν του καὶ νὰ παρυσιασθῇ ἐντὸς 60 ἡμερῶν εἰς τὴν Ρώμην γιὰ νὰ ἀπολογηθῇ ἐμπρὸς του.

Ὁ Λούθηρος δὲν ὑπήκουσε εἰς τὴν παπικὴν διαταγὴν, καὶ ὁ Πάπας τοῦ ἔστειλε δεῦτερον ἐγγραφον μετὰ τὸν ἀφορισμὸν του. Ὁ Λούθηρος τότε, γιὰ νὰ δείξῃ πῶς ὁ Πάπας δὲν ἦτο παντοδύναμος, ὅπως τὸν ἐθεώρει ὁ λαός, τὸ ἔκαψε ἐμπρὸς εἰς τὸ πλῆθος καὶ εἰς τὴν μέσση τῆς πλατείας τῆς Βιττεμβέργης.

Ἔτσι ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου ἐξηπλώθη γρήγορα καὶ ὁ Πάπας γιὰ νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἐκάλεσε ἀμέσως συνέδρια τῶν ἡγεμόνων. Τὰ συνέδρια αὐτά, ποὺ ἔγιναν στὸ Βόρμς (1521) καὶ στὸ Σπάϊρ (1529), ἀπεκήρυξαν τὴ μεταρρύθμισι καὶ ἔθεσαν εἰς διωγμὸν τὴν διδασκαλίαν καὶ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Λουθήρου.

Ὁ Λούθηρος τότε καὶ οἱ ὁπαδοί του διεμαρτυρήθησαν, γι' αὐτὸ καὶ ὠνομά-

σθησαν Διαμαρτυρόμενοι ἢ Προτεστάνται, πού σημαίνει λατινικά τὸ ἴδιο.

Οἱ προτεστάνται ἢ διαμαρτυρόμενοι κατεδιώχθησαν σκληρὰ ἀπὸ τοὺς καθολικούς, πού τοὺς καθοδηγοῦσαν οἱ διάφοροι Πάπαι.

Τὸ χριστιανικὸν αἷμα ἐχύθη ἄφθονον καὶ προπαντὸς ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Λουθήρου. Εἰς ἓνα μῆνα, εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐσφάγησαν 60 χιλιάδες διαμαρτυρόμενοι. Ἡ σφαγὴ αὕτῃ ἔμεινε ἱστορικὴ μὲ τὸ ὄνομα «*Νύκτα τοῦ Αγίου Βαρθολομαίου*», γιατί ἡ σφαγὴ ἤρχισε ἀπὸ τὴν νύκτα ἐκείνη καὶ ἐκράτησε ἓναν ὁλόκληρο μῆνα.

Οἱ διωγμοὶ ἐσταμάτησαν μὲ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν.

γ) Σβίγγλιος καὶ Καλβῖνος.

Τὸν ἴδιο χρόνον πού ὁ Λούθηρος ἐδίδασκε εἰς τὴν Γερμανίαν τίς ιδέες του, ἄλλος ἐχθρὸς τοῦ Παπισμοῦ ἐφάνη εἰς τὴν Ἑλβετίαν. Αὐτὸς ἦτο ὁ Σβίγγλιος, ἐφημέριος τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Ζυρίχης.

Ὁ Σβίγγλιος, λαμβάνοντας καὶ αὐτὸς ἀφορμὴ ἀπὸ τὰ συγχωροχάρτια τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Πάπα, ἤρχισε ἀπὸ τὸ 1519 νὰ κηρύττῃ τὴν Μεταρρύθμισιν εἰς τὴν Ἑλβετίαν.

Τὸ κήρυγμά του εὗρε ἀπήχησιν εἰς τοὺς Χριστιανοὺς τῆς χώρας του γρήγορα καὶ ἔφερε ἐμφύλιον πόλεμον.

Εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐφονεύθη ὁ Σβίγγλιος (1531) καὶ τὸ ἔργο του τὸ ἐσυνέχισε ὁ Γάλλος Καλβῖνος.

Ὁ Καλβῖνος ἐξήπλωσε τὴν Μεταρρύθμισιν, καὶ ὅταν ἡσύχασαν τὰ πράγματα, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλβετίας ὠνομάσθη *Καλβινικὴ* ἀπὸ τὸ ὄνομά του.

Ἔτσι ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Καλβῖνος μὲ τὴ διδασκαλίαν των ἔφεραν διάφορες ἀλλαγὰς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν. Οἱ ἀλλαγὰς αὐτὲς ἡ μεταρρυθμίσεις ὠφέλησαν πολὺ τὸν Δυτικὸν κόσμον.

δ) Ἡ διδασκαλία τοῦ προτεσταντισμοῦ

Ὁ Λούθηρος μὲ τὴ διδασκαλίαν του ἔπεσε καὶ αὐτὸς εἰς βασικὰ σφάλματα ἐρμηνεύοντας κατὰ τὸν ἰδικόν του τρόπον τὴν Χριστιανικὴν Διδασκαλίαν. Τὸ κυριώτερον σφάλμα του ἦτο ἡ μὴ ἀναγνώρισις τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ὡς πηγῆς τῆς Χριστιανικῆς Διδασκαλίας. Ἔτσι τὸ σφάλμα του αὐτὸ τὸ ἠκολούθησαν καὶ πολλὰς ἄλλας Ἐκκλησίες τῆς Δύσεως πού ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμά του. Κυριώτερα σφάλματα τοῦ Προτεσταντισμοῦ εἶναι τὰ ἐξῆς :

1) Πηγή τῆς διδασκαλίας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι μόνον ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ὄχι καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις.

2) Ἡ λατρεία πρέπει νὰ τελῇται εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ κάθε Χριστιανικοῦ λαοῦ.

3) Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ μυστήρια τὰ πέντε εἶναι ἀπλῆς χριστιανικῆς τελετῆς καὶ μόνον τὸ βάπτισμα καὶ ἡ Θεία Εὐχαριστία μεταδίδουν τὴν θεία χάρι.

4) Εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας δὲν ἀναγνωρίζεται ἡ μετουσίωσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

5) Οἱ κληρικοὶ εἶναι ἀπλοὶ ὑπάλληλοι ποὺ πρέπει νὰ ζοῦν ἄμεμπτον βίον. Εἰς αὐτοὺς ἀναγνωρίζονται δύο βαθμοί : Ὁ βαθμὸς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ διακόνου.

6) Ἀναγνωρίζει ὡς ἑορτὲς μόνον τὶς Κυριακὰς καὶ τὶς ἑορτὲς ἐκεῖνες ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν Κύριον (Δεσποτικὲς ἑορτὲς).

39. Σύγχρονες αἱρέσεις — Χιλιασμός.

«*Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας.*»
(Πέτρο. Β').

Οἱ κίνδυνοι τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν ἐσταμάτησαν ποτὲ ἀπὸ τὶς διάφορες αἱρέσεις καὶ τοὺς διαφόρους ψευδοπροφήτας. Εἰς προηγούμενα κεφάλαια, εἶδαμε πὼς τέτοιες αἱρέσεις ἐφανερώθησαν ἀπὸ τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ πὼς ἔφεραν μεγάλη σύγχυσι καὶ ἀναταραχὴ εἰς τὴν δευτέραν περίοδον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας μας.

Δυστυχῶς οἱ αἱρέσεις ποὺ φέρουν σύγχυσι ἀνάμεσα εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ πολλοὺς τοὺς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸν ὀρθὸν δρόμον τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἐσταμάτησαν καὶ οὔτε θὰ σταματήσουν. Ὁ Σατανᾶς ἐχθρεύεται πάντοτε τὸν Χριστιανισμόν καὶ καθημερινὰ θέλει νὰ τοῦ παρεμβάλλῃ ἐμπόδια.

Ὡς ἀρχὴ τοῦ ἔχει τὸ «διαίρει καὶ βασίλευε» τοὺς ἀνθρώπους. Γι' αὐτό, κατὰ καιροὺς, εὕρισκει ἀνθρώπους καταλλήλους γιὰ τοὺς σκοποὺς του καὶ τοὺς ἀνεβάζει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν γιὰ νὰ φέρουν τὶς ἐπιβλαβεῖς ἰδέες των εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ νὰ τοὺς κάμουν νὰ λοξοδρομοῦν ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξίαν.

Τέτοια αἵρεσις εἰς τὰ χρόνια μας εἶναι π. χ. ὁ χιλιασμός.

Ὁ χιλιασμός εἶναι αἵρεσις ποὺ ἐπρωτοφανερώθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν κατὰ τὸ 1870. Ἰδρυτὴς τοῦ χιλιασμοῦ ἦτο κάποιος ἱερεὺς ἀμερικανὸς μὲ τὸ ὄνομα Ρῶσελ.

Ὁ Ρῶσελ ἀκολουθεῖ σχεδὸν τὶς ἴδιες ἰδέες ποὺ ἀκολουθοῦσε ὁ Ἀρειος, καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων αἱρέσεων ποὺ τὶς συνέλεξε καὶ ἔκαμε τὴν ἰδική του διδασκαλία. Κυριωτέρα ἀρχὴ του εἶναι ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν Ἀγία Τριάδα. Διδάσκει πὼς ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Θεὸς παρὰ τὸ τελειότερον κτίσμα τοῦ Θεοῦ.

Ἐπίσης δὲν παραδέχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ πολλὰ ἄλλα, ὅπως ἀμέσως θὰ ἰδοῦμε.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ρῶσελ ὀνομάσθησαν μόνοι των Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά ἢ Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν καὶ ἰσχυρίζονται πὼς ἔλαβον προνόμιον ἀπὸ τὸν Θεὸν νὰ διακηρύξουν τὴν βλαβερὴ διδασκαλίαν των εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Οἱ κυριώτερες διδασκαλίαι των, ποὺ φέρνουν σύγχυσι ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀπλοῦκοὺς Χριστιανούς καὶ τοὺς ἐξαταποῦν, εἶναι σχεδὸν οἱ παρακάτω :

1) Ὁ Θεὸς εἶναι μόνος κατὰ τὴν ὑπόστασίν του.

2) Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως Αὐτοῦ, ἀλλὰ εἶναι κτίσμα, τὸ ἀνώτερον καὶ τελειότερον κτίσμα του.

3) Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι δύναμις χωρὶς συνείδησιν καὶ ἐκπορεύεται καὶ ἀποστέλλεται εἰς τοὺς πιστοὺς ὅχι μονάχα ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς χιλιαστάς.

4) Δὲν παραδέχονται τὴν ἀειπαρθένον Παναγίαν.

5) Δὲν παραδέχονται τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ αὐτὸ σῶμα, παρὰ μὲ ἄλλο, ἄυλο.

6) Δὲν παραδέχονται τοὺς Ἀγγέλους.

7) Δὲν παραδέχονται τὴν Κόλασιν καὶ τὸν Ἅδην.

8) Δὲν παραδέχονται τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς.

9) Δὲν παραδέχονται τὴν ἁγίαν Μετάληψιν.

10) Δὲν παραδέχονται τοὺς Ἁγίους κλπ.

Χιλιασταὶ ὀνομάσθησαν γιὰτὶ ἐπίστευαν πὼς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θὰ ἐρίνετο μετὰ χίλια ἔτη. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν των, ἡ καταστροφὴ τοῦ κόσμου θὰ ἤρχιζε τὸ 1925 καὶ θὰ ἐτελείωνε τὸ 1926. Ἀπὸ ὅλον τὸν πληθυσμὸ τῆς γῆς θὰ ἐχάνοντο τὰ δύο τρίτα του καὶ οἱ ὑπόλοιποι, μαζὶ μὲ τοὺς νεκροὺς ποὺ θὰ ἀνασταίνοντο, θὰ ἔζων αἰώνιως. Ἡ γῆ θὰ μετετρέπετο εἰς ἐπίγειον παράδεισον καὶ ὁ κάθε ἕνας τότε θὰ ἔζη μίαν ζωὴν εὐτυχισμένην μὲ χίλιες δύο ἀπολαύσεις.

Ἡ ἀνόητη αὐτὴ διδασκαλία των δὲν ἀλήθευσε γιατί ἐπέρασαν τὰ ἔτη ποὺ εἶχαν ὀρίσει πὼς θὰ γίνη. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως οἱ χιλιασταὶ πιστεύουν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν κατὰ τὴν ἰδικὸν των τρόπον, ποὺ εἴπαμε παραπάνω.

Δυστυχῶς οἱ Χιλιασταὶ ἢ Σπουδασταὶ τῶν Γραφῶν ἢ Μάρτυρες τοῦ Ἰε-
χωβᾶ, ὅπως ὀνομάζονται, διαθέτουν ἄφθονα χρήματα καὶ κυκλοφοροῦν χιλιά-
δες φυλλάδια καὶ βιβλία.

Τὰ διαθέτουν δωρεὰν γιὰ νὰ τὰ διαβάξῃ καὶ παρασύρεται ὁ ἀπλοῦκὸς
κόσμος.

Εἰς τὴν Πατρίδα μας, τὴν αἵρεσι τοῦ χιλιασμοῦ τὴν ἔφεραν μερικοὶ με-
τανάσαι τῆς Ἀμερικῆς ποὺ ἐπληρώθησαν γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ καὶ οἱ ὅποιοι
δὲν εἶχαν σταθερὴ πίστι εἰς τὴν Ὁρθόδοξιαν. Τὰ θύματα τοῦ χιλιασμοῦ εἰς
τὴν Ἑλλάδα εὐτυχῶς εἶναι πάρα πολὺ λίγα.

40. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες σήμερον.

Σήμερον τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
τὴν ἀποτελεῖ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὰ
Πατριαρχεῖα τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ
διάφορες Ἐκκλησίες, ὅπως τῆς Ἑλλάδος, Κύπρου καὶ ἄλλες.

Κάθε Πατριαρχεῖον ὡς αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία ἔχει ἀπόλυτον ἐλευθερίαν
εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησίν του. Ἀπέναντι ὅμως τῆς Χριστιανικῆς πίστεως
ἀναγνωρίζουν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς κεφαλὴν καὶ αὐτὲς ἀ-
ποτελοῦν τὰ μέλη.

Πρῶτεϊα ἀναγνωρίζονται εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως.

Ἐπειδὴ σήμερα ὁ κόσμος ἄλλαξε πολὺ καὶ πολλὰ προβλήματα ἐδημιουργή-
θησαν εἰς τὰ πράγματα τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ποὺ κάθε μιὰ Ἐκ-
κλησία δὲν ἔμπορεῖ νὰ λύνη μόνη της, γι' αὐτὸ ἐκράτησε σκέψεις εἰς τὸ Οἰκου-
μενικὸν Πατριαρχεῖον νὰ ἐγίνετο μία Σύνοδος.

Γιὰ νὰ γίνη ἡ Σύνοδος ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ μιὰ Προσύνodos, ποὺ θὰ ἐλάμ-
βανε ἀποφάσεις περὶ τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ποὺ θὰ τις
ἐπεκύρωνε ἡ Πανορθόδοξος Σύνοδος.

Δυστυχῶς, ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος δὲν ἄφησε νὰ συγκληθῇ ἡ
Σύνοδος καὶ ἡ Προσύνodos. Συνῆλθε ὅμως τὸν Ἰούνιον τοῦ 1930 εἰς τὴν μονὴν
Βατοπεδίου, τοῦ Ἀγίου Ὁρους, μιὰ πανορθόδοξος ἐπιτροπὴ ποὺ συνέταξε
ἓνα πῖνακα τῶν θεμάτων τὰ ὅποια θὰ συνεζήτει ἡ Προσύνodos.

Εἰς τὴν Πανορθόδοξον αὐτὴν Ἐπιτροπὴν ἔλαβαν μέρος ἀντιπρόσωποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῶν Πατριαρχείων Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, Ρουμανίας καὶ Σερβίας καθὼς καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος, Κύπρου καὶ Πολωνίας.

Θέματα ποὺ ἐπρόκειτο νὰ συζητηθοῦν ἦσαν τὰ ἑξῆς :

Στενωτέρα σχέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν, μὀρφῶσις καὶ ὀργάνωσις τοῦ Κλήρου, καταπολέμησις τῆς ἀθεΐας καὶ τῆς ἀσεβείας. Σχέσεις μὲ ἄλλες, μὴ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ὁργάνωσις ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ πολλὰ ἄλλα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ—ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ

Εἰς τὸ ὄνομα.

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

Βασιλεῦ Οὐράνιε.

Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν καὶ ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καὶ σκηνώσον ἐν ἡμῖν καὶ καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σῶσον, ἀγαθέ, τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἅγιος ὁ Θεός.

Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Παναγία Τριάς.

Παναγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς. Κύριε, ἰλάσθητι ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, συγχώρησον τὰς ἀνομίας ἡμῶν. Ἄγιε, ἐπίσκεψαι καὶ ἴασαι τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἐνεκα τοῦ ὀνόματός σου. Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον, Κύριε ἐλέησον.

Πάτερ ἡμῶν.

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ὅτι Σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεί καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε.

Θεοτόκε Παρθένε, χαῖρε, κεχαριτωμένη Μαρία· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι Σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

α) Τί εἶναι Ἑκκλησιαστική Ἱστορία-Πηγές	Σελ.	3
β) Διαίρεσις τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Ἱστορίας	»	4

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1. Ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων μέχρις οὗτο ἐνεφανίσθη ὁ Χριστός καὶ ἡ Ἱδρυσις τῆς Χριστιανικῆς Ἑκκλησίας	»	5
2. Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἑκκλησία	»	6
3. Ἡ ζωὴ τῶν πρώτων Χριστιανῶν-Φυλάκισις τῶν Ἀποστόλων	»	9
4. Οἱ ἐπτά Διάκονοι καὶ ὁ λιθοβολισμὸς τοῦ Στεφάνου	»	11
5. Ὁ Φίλιππος	»	13
6. Ὁ Παῦλος καλεῖται ἀπὸ τὸν Χριστὸν νὰ γίνῃ Ἀπόστολος	»	13
7. Ὁ Παῦλος ἀρχίζει τὸ κήρυγμά του. Καταδίωξις τοῦ ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους	»	15
8. Πρώτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	»	16
9. Δευτέρα ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	»	17
α) Ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους	»	17
β) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην	»	18
γ) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Βέρροιν	»	19
δ) Ὁ Παῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας	»	19
ε) Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Κόρινθον	»	20
10. Τρίτη καὶ τετάρτη ἀποστολικὴ πορεία τοῦ Παύλου	»	21
11. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος	»	24
12. Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας	»	25
13. Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι	»	26
14. Ὁργανισμὸς τῶν πρώτων Χριστιανικῶν Ἑκκλησιῶν—Διοικήσις αὐτῶν	»	31
15. Ἀποστολικὰς Ἑκκλησίας—Σχέσεις αὐτῶν	»	32
16. Ἐμπόδια εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ	»	33
17. Οἱ διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν—Μάρτυρες	»	35
α) Ὁ διωγμὸς τοῦ Νέρωνος	»	36
β) Οἱ διωγμοὶ ἐπὶ Δομιτιανοῦ	»	36
γ) Ὁ διωγμὸς τοῦ Τραϊανοῦ (Μαρτύριον τοῦ Ἰγνατίου)	»	37
δ) Ὁ διωγμὸς ἐπὶ Ἀντωνίου Πίου (Μαρτύριον Πολυκάρπου)	»	37

ε) 'Ο διωγμός ἐπὶ Διοκλητιανοῦ (Οἱ μεγαλομάρτυρες Γεώργιος καὶ Δημήτριος)	Σελ. 38
---	---------

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

18. 'Ο Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τῆς νέας θρησκείας	» 42
α) Τὸ Λάβαρον	» 42
β) 'Ο θρίαμβος τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας	» 43
γ) 'Ο Τίμιος Σταυρὸς καὶ ἡ 'Αγία 'Ελένη	» 44
19. Αἵρέσεις-Οἰκουμενικαὶ σύνοδοι	» 45
α) 'Η πρώτη Οἰκουμενικὴ σύνοδος καὶ ἡ αἵρεσις τοῦ 'Αρείου	» 45
β) Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως	» 47
γ) Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος-Ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδονίου	» 48
20. Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς 'Εκκλησίας	» 48
α) 'Ο Μέγας 'Αθανάσιος	» 49
β) 'Ο Μέγας Βασίλειος	» 50
γ) Γρηγόριος Ναζιανζηνὸς	» 52
δ) 'Ιωάννης ὁ Χρυσόστομος	» 54
ε) Οἱ Τρεῖς 'Ιεράρχαι	» 56
21. 'Ιουλιανὸς ὁ Παραβάτης	» 56
22. Θεοδόσιος ὁ Α' καταδικαίνει τοὺς ἐθνικοὺς	» 57
23. 'Ο 'Ιουστινιανὸς καὶ ἡ κτίσις τῆς 'Αγ. Σοφίας	» 58
24. 'Ηράκλειος καὶ ὁ 'Ακάθιστος Ὕμνος	» 60
25. Ἡθὴ τῶν Χριστιανῶν. Ἀσκητικὸς καὶ μοναχικὸς βίος	» 61
α) Τὰ ἤθη τῶν Χριστιανῶν	» 61
β) Πρῶτοι ἀσκηταὶ	» 63
γ) "Αγιος Ἀντώνιος	» 63
δ) Μοναχικὸς βίος	» 64
26. Εἰκονομάχοι καὶ ἡ Κυριακὴ τῆς 'Ορθοδοξίας	» 65
α) Εἰκονομάχοι-Εἰκονολάτραι	» 65
β) Κυριακὴ τῆς 'Ορθοδοξίας	» 66

ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

27. Ἡ διοίκησις τῆς 'Εκκλησίας μας κατὰ τὴν Γ' περίοδο	» 68
28. Οἱ παράλογες ἀξιώσεις τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης	» 69
29. 'Ο Πατριάρχης Φώτιος καὶ τὸ σχίσμα	» 70
30. Τὸ ὀριστικὸν σχίσμα τῆς 'Εκκλησίας	» 71
31. 'Ο ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ Ρώσων	» 72
α) 'Ο ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων	» 72
β) 'Ο ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ρώσων	» 73
32. Ἀπόπειρες διὰ τὴν ἑνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς 'Εκκλησίας	» 74
33. Ἡ Παπικὴ 'Εκκλησία εἰς τὴν Γ' περίοδον-Οἱ καινοτομίαι	» 75

ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

34.	Ἡ διοίκησις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ Τουρκοκρατίας-Ὁ Οἶκ. Πατριάρχης καὶ τὰ προνόμια	Σελ.	78
	α) Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης	»	78
	β) Τὰ προνόμια	»	79
35.	Τὰ μοναστήρια κατὰ τὴν δουλείαν φύλακες τῆς ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκείας	»	80
36.	Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους	»	81
37.	Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα	»	83
38.	Ἡ Ὁρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν. Οἱ ἐκκλησίες τῶν διαμαρτυρομένων	»	84
	α) Ὁ ἐκπεσμὸς τῆς παντοδυναμίας τοῦ Πάπα-Μεταρρυθμισταὶ	»	84
	β) Λούθηρος-Προτεστάνται	»	85
	γ) Σβίγγλιος καὶ Καλβῖνος	»	87
	δ) Ἡ διδασκαλία τοῦ προτεσταντισμοῦ	»	87
39.	Σύγχρονες αἱρέσεις-Χιλιασμὸς	»	88
40.	Οἱ ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες σήμερον	»	90
	Παράρτημα	»	92

34. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1984
 35. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1985
 36. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1986
 37. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1987
 38. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1988
 39. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1989
 40. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1990
 41. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1991
 42. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1992
 43. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1993
 44. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1994
 45. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1995
 46. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1996
 47. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1997
 48. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1998
 49. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 1999
 50. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2000
 51. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2001
 52. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2002
 53. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2003
 54. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2004
 55. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2005
 56. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2006
 57. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2007
 58. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2008
 59. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2009
 60. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2010
 61. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2011
 62. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2012
 63. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2013
 64. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2014
 65. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2015
 66. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2016
 67. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2017
 68. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2018
 69. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2019
 70. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2020
 71. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2021
 72. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2022
 73. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2023
 74. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2024
 75. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2025
 76. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2026
 77. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2027
 78. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2028
 79. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2029
 80. Η Εξέταση των Επιστημών - Ο.Π.Ε.Ε. 2030

ΤΑ ΘΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΑΙΚΙΩΤΗ

«Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ»

ΣΤΑΔΙΟΥ 41 - ΑΘΗΝΑΙ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

ΤΑΞΙΣ Δ' - Β'

- No. 1. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Δ.-Β.
2. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ Β.

ΤΑΞΙΣ Γ' - Δ'

- No. 3. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ Γ.
4. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Γ.
5. ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΡΩΕΣ Γ.
6. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Γ.
7. ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ Γ.
8. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Γ.
9. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΓΔ.
10. ΓΕΩΓΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
11. ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
12. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ Δ.
13. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Δ.
14. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ Δ.
15. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Δ.
16. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Δ.

ΤΑΞΙΣ Ε' - ΣΤ'

- No. 17. ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
18. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
19. ΧΑΡΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε.
20. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε.
21. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ Ε.
22. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
23. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΕΣΤ.
24. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤ.
25. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΣΤ.
26. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ε.
27. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ ΣΤ.
28. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΗΣ ΣΤ.
29. ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΚΑΤΗΧΗΣ ΣΤ.
30. ΝΕΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΣΤ.
32. ΓΕΩΓΡ. ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
31. ΧΑΡΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
33. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΤ.
34. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤ.

• Συγγραφέες οι δριστοί των δοκίμων Έλλήνων συγγραφέων
δοθητικών διδίων • Περιεχόμενα σύμφωνον με τὸς νεωτέρους
παιδαγωγικούς ἀντιλήψεις, εὐληπτόν καὶ μεθοδικόν • Εἰκονογραφία
φθας μοναδική ὑπὸ κορυφαίων Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν. • Στοι
χειώδης μονοτόπι • Ἐκτύπωση ὀφθαλμικῶν. • Σχήμα πρακτικῶν
χρῶμα καὶ πολυχρῶμοι αἱ εὐωτερικαὶ σελίδες. • Τίμα αἱ συνδέσεις
• Ἐκδόσεις καλλιτεχνικῆ ἐπὶ λευκοῦ χάρτου. •

Αἱ καλύτεραι καὶ καλλιτεχνικώτεροι ἑλλη-
νικαὶ σχολικαὶ ἐκδόσεις μέχρι σήμερον.